

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Domácí násilí páchané na dětech, jeho důsledky,
úloha opatrovníka, syndrom CAN**

Zpracovala:

Daniela Nedvědová

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Jindřich Psutka, Ph. D.

Plzeň, 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci „*Domácí násilí páchané na dětech, jeho důsledky, úloha opatrovníka, syndrom CAN*“ zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen 2019

Daniela Nedvěďová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Jindřichu Psutkovi, Ph. D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování této diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Definice pojmu domácího násilí	3
1.1. Pojem domácího násilí	4
1.2. Znaky domácího násilí	5
1.3. Formy domácího násilí.....	7
1.3.1. Fyzické násilí.....	7
1.3.2. Psychické násilí	8
1.3.3. Sexuální násilí	8
1.3.4. Zanedbávání dítěte	9
1.4. Děti ohrožené domácím násilím	9
1.5. Syndrom CAN.....	10
2. Právní úprava v souvislosti s domácím násilím	12
2.1. Ústavněprávní ochrana	13
2.2. Soukromoprávní ochrana	14
2.2.1. Občanský zákoník	14
2.2.2. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí	15
2.2.3. Zákon o zvláštních řízeních soudních	17
2.2.4. Zákon na ochranu před domácím násilím	18
2.3. Veřejnoprávní ochrana	18
2.4. Mezinárodní a Evropské právo	20
3. Práva a povinnosti rodičů a dětí.....	21
3.1. Práva dětí, která jsou porušována v souvislosti s domácím násilím	22
3.2. Výchovné prostředky	24
4. Důsledky domácího násilí	28
4.1. Předběžná opatření	29
4.1.1. Předběžné opatření upravující poměry dítěte	29

4.1.2.	Předběžné opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí	31
4.2.	Omezení a zbavení rodičovské odpovědnosti.....	33
4.3.	Trestně-právní důsledky	36
4.4.	Náhrada nemajetkové újmy	39
4.5.	Dědická nezpůsobilost.....	41
5.	Činnost orgánů sociálně – právní ochrany dětí	44
5.1.	Preventivní a poradenská činnost	45
5.2.	Výchovná opatření	45
5.2.1.	Napomenutí	46
5.2.2.	Dohled nad dítětem	47
5.2.3.	Uložení zákazu	47
5.2.4.	Povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo mediaci	48
5.2.5.	Shrnutí	48
5.3.	Odejmutí dítěte z péče rodičů.....	49
5.4.	Další opatření.....	50
5.4.1.	Návrh na zahájení soudního řízení dle § 14 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.....	50
5.4.2.	Případové konference	51
5.5.	Shrnutí.....	52
6.	Náhradní péče o týrané děti	54
6.1.	Pěstounská péče	54
6.2.	Svěření dítěte do péče jiné osoby.....	58
6.3.	Poručenství.....	59
6.4.	Ústavní výchova	60
6.4.1.	Dětské zdravotnické domovy	62
6.4.2.	Školská zařízení.....	63
6.4.3.	Zařízení sociálních služeb	63
6.4.4.	Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	64
6.5.	Osvojení.....	67
6.6.	Shrnutí.....	69

7. Odhalování domácího násilí páchaného na dětech	72
8. Současný výskyt domácího násilí páchaného na dětech	75
Závěr	79
Resumé	84
Seznam použité literatury	86
Přílohy	94

Úvod

„Všude dobře, doma nejlépe“. Tak zní známé přísloví. Je tomu ale opravdu tak? V případě, že za domov považujeme rodinnou domácnost, ve které se vyskytuje domácí násilí, těžko. Tématem mé diplomové práce je „domácí násilí páchané na dětech“ a jeho úprava v rámci občanského práva. Když jsem přemýšlela o výběru tématu mé diplomové práce, jednoznačnou volbou byla problematika domácího násilí. Tímto tématem se zabývám již od střední školy. Mám za to, že domácí násilí je závažný problém. Je třeba najít řešení, kterým bude možné ohrožené osoby dostatečně chránit. Zaměřím se konkrétně na domácí násilí páchané na dětech. Děti jsou domácím násilím ohrožovány stále častěji a jeho následky si nesou po celý život. Jejich ochrana je oslabena. Samy se bránit nedokážou a takové jednání ze strany rodičů považují za normální. Musí zde být někdo, kdo bude zájmy těchto ohrožených dětí chránit. V první řadě by to měl být orgán sociálně-právní ochrany dětí. Ten svou funkci plní na základě zákona. Otázkou zůstává, zda jsou postupy orgánu sociálně-právní ochrany dětí správné a zdali je právní úprava dostatečná. V současné době právní úprava nezakotvuje žádné ucelené řešení, jak v těchto případech postupovat. Nutno konstatovat, že dítě může být obětí domácího násilí, i když na něm není bezprostředně pácháno. Postačí, že je mu svědkem. Takové chování na něj má podstatný vliv. Mimo jiné dítě přejímá vzory chování od násilného rodiče.

Součástí mé diplomové práce bude zhodnocení právní úpravy a praxe v oblasti otázek, jako jsou např.: „kdo má právo nebo povinnost upozornit na podezření z páchaní domácího násilí na dítěti, kdo je povinen dané oznámení řešit, jak postupovat v případech domácího násilí nebo jak nejlépe ochránit ohrožené dítě“. Zaměřím se na možnosti postupu a řešení v situacích, kdy je sociálním pracovníkem zjištěno domácí násilí v rodině. Zhodnotím, zdali jsou dané postupy a řešení situací dostatečné, nebo by měla být úprava posilněna o další možnosti. A zdali se v současné době v praxi postupuje správně nebo ne. Důležitým bodem je zhodnocení, zda má být dítě, které se stalo obětí domácího násilí, umístěno k jiným rodinným příslušníkům, nebo by mělo být využito jiného opatření z institutu náhradní rodinné péče. Případně zdali bude umístěno do jednoho ze zařízení ústavní výchovy. Ve své diplomové práci se zaměřím na většinu řešení, jak dítě ochránit. Zhodnotím, jaké mají dopady na dítě. Budu se také věnovat

otázce, jak z hlediska hmotněprávní úpravy napravit a případně sankcionovat násilné rodiče.

Ve své diplomové práci v první řadě vymezím samotný pojem domácího násilí, jeho znaky a formy. Vzhledem k tomu, že domácí násilí není jednotně definováno, zaměřím se na vyhodnocení nejvhodnějších a dle mého názoru nejvýstižnějších definic pro téma této diplomové práce. Zároveň se zaměřím na syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, kterým děti, které se staly oběťmi domácího násilí, trpí. V další kapitole vymezím právní úpravu této problematiky. Konkrétně jaká jsou z hlediska platné právní úpravy možnosti a východiska. Budu se věnovat také úpravě práv a povinností rodičů a dětí. Především těm právům a povinnostem dětí a rodičů, která jsou v souvislosti s domácím násilím porušována. Zaměřím se na důsledky domácího násilí, které mohou nastat. Zejména na ty důsledky, které ovlivní rodiče. Respektive důsledky, které mají za účel ochranu dítěte před násilným rodičem. Další kapitolu budu věnovat orgánům sociálně-právní ochrany dětí. Jejich úloze při zajišťování ochrany dítěti, jejich možnosti a instituty, kterými mohou působit na násilného rodiče. Zhodnotím jednotlivé instituty náhradní péče a vyberu ty, které jsou pro dítě, které se stalo obětí domácího násilí, nejvhodnější. V neposlední řadě se pokusím vymezit osoby, které mohou ohrožené děti vyhledávat. Kdo má povinnost a kdo právo nahlásit podezření z páčání domácího násilí na dítěti. A kam se tato osoba může obrátit. V závěru své diplomové práce bych chtěla zmínit statistiku domácího násilí páchaného na dětech v uplynulých letech.

V rámci své diplomové práce vyhodnotím, zdali jsou dle mého názoru postupy orgánů sociálně-právní ochrany dětí správné a pro dítě nejvhodnější. Primárním cílem mé diplomové práce je zhodnotit současné instituty a možnosti, jak chránit děti před domácím násilím.

1. Definice pojmu domácího násilí

Domácí násilí je obtížně definovatelný pojem, pro nějž nenalezneme legální definici. Tedy definici, která by byla stanovena zákonem, odbornou literaturou, komentáři k zákonům, judikaturou. Jednou z hlavních příčin této absence je obava, že v případě, kdyby byl tento pojem legálně definován, nemusela by daná definice zahrnout veškerá úskalí, která se pod tímto pojmem skrývají.

Každý si pod pojmem „domácí násilí“ představí něco jiného. Stojíme tedy před otázkou, co je domácí násilí, a co už ne. Je výchovný pohrůžek už domácím násilím? Je zvyšování hlasu na dítě domácím násilím? Je malé kapesné, v poměru s jinými dětmi, domácím násilím? Co když se i pouhá výchovná facka stane opakovaným rituálem ve výchově dítěte, kdy tento způsob výchovy je pak aplikován na dítě několikrát denně, za každý prohřešek, kterého se dítě dopustí. A co když je za prohřešek v rodině považováno pouhé slovo? Jedná se o domácí násilí? Nebo je domácím násilím ponižování, zavírání do sklepa, ubírání jídla, pití, osahávání dítěte? Jak bylo uvedeno, každý si pod tímto pojmem představí něco jiného.

O domácím násilí se moc nemluví. Zahrnuje situace, které se vyskytují většinou v domácnosti, rodinném okruhu. Je jen těžko představitelné, že by se mohlo v tak silném poutu jako je rodina vyskytovat domácí násilí. K pojmu rodiny bych ráda zmínila citát profesora Zdeňka Matějčka, který ve své knize *Výpravy za člověkem* zmínil definici rodiny: „Co je tedy rodina? Stručně řečeno, je to společenství, kde se sdílí čas, prostor, úzkost i naděje, kde se soužitím všichni „učí pro život“, kde všichni dávají i přijímají, kde formulují svou osobnost a mají možnost zrát k moudrosti – a kde podstatnou složkou všeho je vzájemně sdílená a působená radost. A právě v tom je něco pro rodinu hluboce specifického: Je tu dána jedinečná příležitost, aby toto společenství bylo společenstvím radosti.“¹

V této kapitole se pokusím vymezit pojem domácího násilí, jeho znaky a formy a dále pak syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syndrom CAN).

¹ ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. str. 11.

1.1. Pojem domácího násilí

Domácí násilí lze definovat jako „sociálně-patologický jev, nejnebezpečnější z forem agrese, která je mnohdy tolerována, tabuizována, bagatelizována, neboť se děje za zavřenými dveřmi“². A tak se z prvního pohledu na rodinu, jako nejbezpečnějšího místa, stává nebezpečné. V odborné literatuře se setkáváme se dvěma pojmy. S „násilím v rodině“ a „domácím násilím“. Je důležité je rozlišit, neboť každý z nich znamená něco jiného. Násilí v rodině lze definovat jako: „bezprávně vynucenou nadvládu člena rodiny nad jiným členem, resp. členy, popř. jako využívání převahy (nejčastěji fyzické) k vykonání bezpráví vůči jiné osobě, resp. osobám v rodinném systému“³. Domácí násilí můžeme považovat za podkapitulu násilí v rodině. Aby bylo chování člověka označeno jako násilné, musí splňovat určité znaky.⁴

V první řadě můžeme domácí násilí definovat dle jeho forem⁵, a to jako: „Útoky, napadání, výhrůžky od blízké osoby s cílem ublížit či získat nad oběti převahu a moc. Je útokem na lidskou důstojnost, ohrožuje zdraví a ve vyhracených případech i život oběti.“⁶ nebo také jako: „Všechny formy fyzického, sexuálního a psychického týrání ve všech druzích blízkých vztahů, včetně vážných pohrůžek použití podobného násilí. Partneri nebo osoby blízké mohou žít ve společné domácnosti, mohou být rozvedeni, mohou žít odděleně, anebo spolu dlouho, či dokonce nikdy nežili. Ve většině případů jde o násilí páchané muži vůči ženám, někdy i vůči dětem a prarodičům.“⁷

Dále pak můžeme domácí násilí definovat dle jeho základních znaků⁸ či na základě moci a kontroly. V českém odborném diskursu se však s tímto dělením moc nesetkáváme, jelikož je moc chápána ve smyslu silového působení (tzn.

² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 341.

³ ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. str. 23.

⁴ Viz. kapitola 1.2 této diplomové práce.

⁵ Viz. kapitola 1.4 této diplomové práce.

⁶ MACHALOVÁ, Tatiana. *Domácí násilí: filosofická analýza pojmu*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6765-3. str. 34.

⁷ MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana, ed. *Sociální práce v praxi: specifikum různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0. str. 227.

⁸ Viz kapitola 1.2 této diplomové práce.

fyzické převahy), jež nahání oběti strach a vyvolává pocity ohrožení.⁹ Definicí s pojmem moc nalezneme například na webových stránkách neziskové organizace ROSA, kde definují domácí násilí jako: „*Chování, které u jednoho z partnerů způsobuje strach z druhého. Skrze užití moci, kterou tento strach poskytuje, kontroluje násilný partner chování druhého.*“¹⁰

Definicí pojmu „domácí násilí“ je mnoho a nelze najít jednu, která by pokryla veškeré jeho aspekty. Je tedy nezbytné vždy posuzovat domácí násilí s ohledem na konkrétní případ. Pro účely této diplomové práce budu vycházet z definice domácího násilí dle jeho forem. Za domácí násilí považují: „*všechny formy fyzického, sexuálního a psychického týrání ve všech druzích blízkých vztahů, včetně vážných pohrůžek použití podobného násilí. Partneři nebo osoby blízké mohou žít ve společné domácnosti, mohou být rozvedení, mohou žít odděleně, anebo spolu dlouho, či dokonce nikdy nežili. Ve většině případů jde o násilí páchané muži vůči ženám, někdy i vůči dětem a prarodičům.*“¹¹

1.2. Znaký domácího násilí

Domácí násilí můžeme identifikovat na základě jeho znaků. Druhy znaků domácího násilí se u jednotlivých autorů liší, stejně tak jako výše uvedené definice domácího násilí.

Aliance proti domácímu násilí uvádí 4 definiční znaky, kterými lze charakterizovat domácí násilí. Jsou jimi: „**1. opakování a dlouhodobost** (z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí); **2. eskalace** (od urážek se stupňuje k psychickému snižování lidské důstojnosti až k fyzickým útokům a závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život); **3. jasné a nezpochybnitelné rozdělení rolí** osoby ohrožené a osoby násilné (domácí násilí nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky, spory, kde se role osoby násilné a

⁹ MACHALOVÁ, Tatiana. *Domácí násilí: filosofická analýza pojmu*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6765-3. str. 39.

¹⁰ Domácí násilí: Co je domácí násilí. *ROSA nezisková organizace* [online]. [cit. 2018-10-19]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>.

¹¹ MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana, ed. *Sociální práce v praxi: specifiky různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0. str. 227.

osoby ohrožené střídají); **4. neveřejnost** (probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly)“.¹²

Ludmila Čírtková pak zdůrazňuje, že pro identifikaci domácího násilí je důležitá současná přítomnost všech jeho základních znaků. Za tyto znaky považuje: „**1. výskyt incidentů**, tj. přítomnost násilí fyzického, (psychického, sexuálního, ekonomického) mezi blízkými osobami ve společném obydlí; **2. v incidentech existuje trvalá a neměnná diference rolí na ohroženou osobu (oběť) a násilnou osobu (pachatele); 3. opakování incidentů; 4. eventuálně eskalace** (ve frekvenci a intenzitě násilí)“.¹³

Další pojednání o jednotlivých znacích podávají Špatenková a Ševčík. Znaky domácího násilí definují následovně: **1. historie domácího násilí**, tento znak spočívá v tom, že domácí násilí není ojedinělým násilným aktem, jedná se o dlouhodobou, opakovanou, násilnou situaci s cyklickým vývojem; **2. eskalace** - postupně dochází ke zhoršování situace, ke stupňování násilí; **3. násilné incidenty se odehrávají mezi osobami blízkými**, které jsou citově, sociálně a ekonomicky vzájemně propojené; **4. jasné a neměnné role mezi aktéry** – osoba násilná a osoba ohrožená; **5. domácí násilí je páčáno v soukromí** (společné obydlí, společná domácnost).¹⁴

Jednotlivé definiční znaky výše uvedených autorů jsou v závěru velice podobné. Je nezbytné zmínit, že definiční znak „eskalace“ je v současné době upozadován a většina autorů od něj upouští. Bývá totiž v současných studiích a výzkumech zpochybňován. Ztrácí hodnotu definičního znaku a stává se pouze rizikovým faktorem. Nepřítomnost eskalace totiž neznamená, že se v daném případě nejedná o domácí násilí. Naopak existují případy, kdy se domácí násilí nestupňovalo, zůstávalo neustále v jedné rovině intenzity.¹⁵

Přikláním se k názoru, že eskalace, jakožto definiční znak, nemusí být splněn proto, aby bylo určité chování považováno za domácí násilí. Mám za to, že skutečně nemusí docházet ke stupňování násilí. Například výchovný pohovor

¹² Expertní skupina Aliance proti domácímu násilí. Domácí násilí: Klíčové znaky domácího násilí. *Domácí násilí.cz: Bílý kruh bezpečí* [online]. [cit. 2018-10-12]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili>.

¹³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4. str. 248.

¹⁴ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5327-0. str. 199-200.

¹⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4. str. 248.

(každý den, za každé slovo) už bude násilím, přestože nebude docházet k eskalaci. Z výše uvedených příkladů definičních znaků se ztotožňuji s Ludmilou Čírtkovou. Za základní znaky domácího násilí považuji: přítomnost násilí mezi blízkými osobami, neměnnou diferenciaci rolí mezi ohroženou osobou a násilnou osobu, opakování incidentů.

1.3. Formy domácího násilí

Pro správnou identifikaci domácího násilí je důležité takové chování specifikovat a zařadit pod jednu z jeho forem. Existuje jich několik a každá z nich má své specifické znaky a projevy. Přestože je pojetí forem domácího násilí vcelku různorodé, z literatury lze některé dovodit. Ve většině případů však nenalezneme pouze jednu formu domácího násilí. Často se jich vyskytuje několik současně. Většinou jsou provázané a násilníci je využívají v různé intenzitě. Nejčastěji se setkáváme s kombinací fyzického a psychického násilí.

1.3.1. Fyzické násilí

Fyzické násilí je jedna z nejznámějších a nejdrastičtějších forem. Domnívám se, že většina lidí si pod pojmem domácí násilí představí bité dítě.

Fyzické násilí spočívá v tom, že je na týranou osobu – dítě, vytvářen nátlak prostřednictvím fyzické síly. „Zahrnuje široké spektrum chování, jehož cílem je ublížit, zastrašit, přivodit bolest, zranění a fyzické utrpení“.¹⁶ Fyzické násilí můžeme rozdělit na aktivní (např.: mlácení o zeď nebo o zem, udeření pěstí, bití rukou nebo předměty, kopání, kousání, strkání, znehybňování (svazování), škracení, cloumání, vytrhávání vlasů, pálení, ohrožování zbraní, topení ve vaně) a pasivní (např. opuštění týraného dítěte na nebezpečném místě, znemožnění vyhledat lékařskou pomoc, odpírání spánku či jídla, nedostatek tepla).¹⁷

Ve všech případech se jedná o hrubý útok na dítě, jehož důsledkem je tělesné zranění, trvalé poškození a v krajních případech také úmrtí dítěte. Mimo

¹⁶ ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. str. 48.

¹⁷ ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. str. 48-49.

jiné pod fyzické násilí řadíme také „*pravidelné užívání tělesných trestů jako převažujícího výchovného prostředku.*“¹⁸

1.3.2. Psychické násilí

Druhou nejrozšířenější formou domácího násilí je psychické násilí. Tato forma je těžce rozpoznatelná, jelikož na rozdíl od fyzického násilí nezanechává viditelné stopy. Můžeme ho považovat například za citové násilí nebo takové, které zanechává následky na psychické stránce dítěte. „*Je to chování, jež má negativní dopad na citový vývoj dítěte, jeho sebehodnocení, vývoj jeho osobnosti i interpersonálních vztahů.*“¹⁹ Lze ho jako fyzické násilí dělit na aktivní (např. nadávky, ponižování, urážky, zesměšňování, opovrhování, výsměch, výhrůžky či citové vydírání, nahánění strachu, záměrné ničení oblíbených hraček či věcí dítěte či zabítí domácího mazlíčka, na kterého je dítě citově vázáno) a pasivní (např. nedostatek lásky, pochopení, psychická deprivace).

1.3.3. Sexuální násilí

S pojmem sexuálního násilí se pojí pojem *Childe Sexual Abuse syndrom (CSA)* neboli syndrom sexuálně zneužívaného dítěte. Dané je vnímáno jako každé nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, sexuálnímu zneužití, které vede k uspokojování sexuálních potřeb násilníka.²⁰ Formy sexuálního násilí mohou být buďto bezkontaktní (např. obnažování, masturbace před dítětem, pozorování nahého dítěte za účelem vzrušení) či kontaktní (např. osahávání, líbání/laskání dítěte na intimních místech, orální či anální sex, sexuální styk – včetně znásilnění).²¹

Tato forma domácího násilí je na hraně týrání dítěte a sexuálního zneužívání dítěte. Nicméně nikde není vyloučeno, že spolu například s fyzickým či psychickým násilím nemůže být spojeno i sexuální.

¹⁸ HOUBOVÁ, Drahomíra. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-100-7. str. 232.

¹⁹ HOUBOVÁ, Drahomíra. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-100-7. str. 232.

²⁰ HOUBOVÁ, Drahomíra. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-100-7. str. 233.

²¹ HOUBOVÁ, Drahomíra. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-100-7. str. 234.

1.3.4. Zanedbávání dítěte

Pod touto formou násilí si můžeme představit „*takový nedostatek péče, který zapříčiňuje vážnou újmu na vývoji dítěte anebo dítě jinak ohrožuje, jak v oblasti duševní, tak i tělesné*“. Jedná se pak o zanedbávání mravní výchovy a duševního rozvoje dítěte, zanedbávání výchovy a vzdělání dítěte či o zanedbávání základní tělesné péče (např. hygiena, nedostatek jídla, pití, přístřeší, oblečení).²²

1.4. Děti ohrožené domácím násilím

„*Do domácího násilí jsou vztaženy děti všech věkových kategorií od kojenců až po pubescenty.*“²³ Pro účely této diplomové práce se dítětem rozumí „*každá lidská bytost mladší osmnácti let.*“²⁴ Děti ohrožené domácím násilím můžeme rozdělit do dvou kategorií. Ty, které se staly oběťmi domácího násilí přímo a ty, které se staly oběťmi domácího násilí nepřímo.

Dítě je obětí domácího násilí nepřímo v případě, kdy je přítomno domácímu násilí, k němuž dochází mezi rodiči či jinými osobami odpovědnými za jeho výchovu. Přímo obětí je pak dítě v případě, kdy je proti němu ze strany rodiče směřováno fyzické, psychické či sexuální násilí.²⁵ Je nezbytné konstatovat, že „*dítě jako oběť domácího násilí je třeba vždy považovat za ohrožené dítě, kterému je zaručeno poskytnutí sociálně-právní ochrany dětí v souladu s § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí*“²⁶.

Násilí na dětech je považováno za zvlášť závažný problém²⁷. Probíhá za zavřenými dveřmi a děti postižené domácím násilím se pak často uzavírají samy do sebe. Často mají pocit, že takové chování, směřované vůči jejich osobě, je normální a zaslouží si ho. Jedná se pak zejména o děti, které jsou oběťmi domácího násilí dlouhodobě, případně od narození.

²² HOUBOVÁ, Drahomíra. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-100-7. str. 232-233.

²³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8. str. 43.

²⁴ Čl. 1 Úmluvy o právech dítěte.

²⁵ ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. str. 120.

²⁶ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně -právní ochrany dětí v případech domácího násilí.

²⁷ HOUBOVÁ, Drahomíra. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-100-7. str. 229.

Není definováno, zdali existuje určitá skupina rizikových dětí, které jsou oběťmi domácího násilí. Může se jí stát jakékoliv dítě. Je možné vymezit rizikové situace, ve kterých se mohou ocitnout děti, na kterých je/bude páčáno domácí násilí. Jedná se pak o situace, kdy je dítě vychovááno v rodině, kde jsou např. časté stresové situace, konflikty, alkohol či drogy.²⁸ Nicméně domácí násilí se může objevit i v rodině, která nevykazuje žádné rizikové faktory.

1.5. Syndrom CAN

„Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syndrom CAN - Child Abuse and Neglect) je definován jako poškození tělesného, duševního i společenského stavu a vývoje dítěte (popřípadě způsobení smrti dítěte), které vznikne v důsledku jakéhokoli nenáhodného (i když může jít jak o vědomé, tak o nevědomé) jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné.“²⁹ Týrání lze definovat jako vědomé ubližování dítěti, nejčastěji fyzickou silou, poškozování zdravotního stavu a psychiky dítěte, které má často trvalé následky. Zneužíváním je využívání dítěte k uspokojení cílů rodiče (násilníka). Může být sexuální (tělesný kontakt, doteky, znásilnění), prací (dítě je přetěžováno prací, která neodpovídá jeho vývoji), případně k trestným činům. Pojem zanedbávání chápeme jako neuspokojování základních životních potřeb dítěte. Může být vědomé (rodič nejeví známky zájmu o dítě) či nevědomé (rodič je např. psychicky zaostalý).

Z daného tedy vyplývá, že děti, na kterých je páčáno domácí násilí vykazují veškeré znaky a formy syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Dle Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 můžeme mezi formy syndromu CAN podřadit např.: fyzické a psychické týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání nebo systémové týrání.³⁰ Na základě uvedeného můžeme říci, že formy syndromu CAN odpovídají formám domácího násilí páchaného na

²⁸ HOUBOVÁ, Drahomíra. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-100-7. str. 231.

²⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka. Sociálně-právní ochrana dětí postižených Domácím násilím. *Dny práva – 2010 – Days of Law, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010.* str. 2. Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasilni/Westphalova_Lenka_\(1796\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasilni/Westphalova_Lenka_(1796).pdf).

³⁰ Syndrom CAN. *Šance dětem* [online]. 2. 5. 2012, aktualizováno: 20. 3. 2017 [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospelého-k-diteti/syndrom-can.shtml>.

dětech. Je to syndrom, kterým děti postižené domácím násilím trpí. Jedná o silně závažný problém, který nepředstavitelně působí jak na fyzický, tak na psychický stav dítěte, které se s daným těžce vyrovnává. Děti jsou zranitelné a následky si mohou nést celý život.

Mezi nejčastější následky/projevy týraného dítěte - syndromu CAN patří například: apatie, strach, ztráta zájmu o okolí, napětí, neklid, agresivní projevy, změny nálad, vyhledávání kontaktu s jinými lidmi než rodinnými příslušníky, zvyšování prahu bolesti dítěte. V rámci syndromu CAN můžeme vymezit jeho obecné příznaky, a to například: zaostávání ve vývoji (retardace), vynechávání preventivních lékařských prohlídek, vykazování viditelných znaků týrání, jizvy po ranách, poruchy chování a v navazování sociálních kontaktů nebo neurotické projevy (třes, tiky, zadržávání, koktání).

Syndrom CAN můžeme také vymezit rizikovými faktory (rizikovní rodiče, děti, situace). Rizikovní dospělí mohou být rodiče, kteří jsou impulzivní, závislí na drogách či alkoholu, příslušníci sekty, trpící duševní poruchou, postižením, retardací, mohou to být také nevlastní otec/matka/sourozenci, starší muži, mladí nezralí rodičové, alkoholici a jinak závislé osoby, psychotici/psychopati. Rizikové děti mohou být např. děti trpící syndromem ADHD (neklid, podrážděnost, vztekání dětí), trucovité děti, děti s poruchou učení, nenaplňující představy rodičů, apatické děti, provokativní děti. Rizikové situace jsou pak např. zanedbávání dítěte, uvolněná sexualita v rodině, fyzická/psychická vyčerpanost, stresové situace, rodinné konflikty.³¹ Veškeré výše uvedené rizikové faktory mohou být počátkem či impulzem, který může vyústit v domácí násilí a s ním souvisejícím syndromem CAN.

Problematika syndromu CAN a domácího násilí je velice složitá a v odborné literatuře podrobně rozpracovaná. Pro účely této diplomové práce je nezbytné vědět, že syndrom CAN je syndromem, kterým jsou děti, na kterých je páčáno domácí násilí ohroženy. Je to souhrn negativních příznaků v nejrůznějších stupních vývoje dítěte a jeho postavení ve společnosti a v rodině. Vznikly na základě domácího násilí či zanedbávání, zneužívání dítěte.

³¹ HOUBOVÁ, Drahomíra. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-100-7. str. 230 – 231.

2. Právní úprava v souvislosti s domácím násilím

V současné době se domácí násilí stává stále diskutovanějším problémem, jelikož se jedná o velice závažný patologický jev. Z tohoto důvodu by měla být právní ochrana v této oblasti ze strany států důkladná a ucelená. Přestože má stát obecnou povinnost nevměšovat se do intimních vztahů rodiny, jejich soukromého života a nenarušovat právo na rodinný život, musí být tato povinnost porušena, a to s ohledem na slabší stranu – dítě ohrožené domácím násilím.³²

Právní úprava domácího násilí je poměrně roztržštěná. Nenalezneme jeden ucelený právní předpis, který by tuto problematiku upravoval. Právní úprava problematiky domácího násilí páchaného na dětech v povětšině právních předpisů není stanovena, dokonce nebývá ani zmiňována. Musí se dovozovat ze společných a závěrečných ustanovení dotčených předpisů, judikatury a důvodových zpráv, případně komentářů.

Právní úpravu v souvislosti s domácím násilím nalezneme jak v ústavním, soukromém, tak ve veřejném právu. Ústavněprávní ochranu před domácím násilím nám poskytuje především usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky a ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Tyto předpisy se prolínají do všech níže uvedených právních předpisů a ovlivňují je. Soukromoprávní ochrana zahrnuje úpravu v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, zákoně č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím a zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Veřejnoprávní ochrana pak zahrnuje úpravu především v oblasti trestního práva, jakožto součást několika trestných činů. Jedná se pak zejména o zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky a zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích.

Ochranu dětí, které se staly oběťmi domácího násilí, pak nalezneme v mezinárodních dokumentech, a to především v Úmluvě o právech dítěte.

³² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 341.

2.1. Ústavněprávní ochrana

Jako povětšinou každá problematika se i domácí násilí odvozuje od právních předpisů nejvyšší právní síly, a to ústavních zákonů, jako jsou Listina základních práv a svobod³³ a Ústava České republiky³⁴. Ústava České republiky ve svém čl. 4 zakotvuje, že: „*Základní lidská práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.*“³⁵. Ústava tak tímto článkem zdůrazňuje, že lidská práva, která mají ústavní charakter, užívají zvýšeného stupně ochrany, a jsou zakotvena v Listině základních práv a svobod.³⁶

Listina základních práv a svobod vymezuje několik základních lidských práv, která ovlivňují problematiku domácího násilí. Jedná se o čl. 1 „*Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i právech.*“, čl. 6 odst. 1 „*Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.*“, čl. 6 odst. 2 „*Nikdo nesmí být zbaven života.*“, čl. 7 odst. 2 „*Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.*“, čl. 8 odst. 1 „*Osobní svoboda je zaručena.*“, čl. 10 odst. 1 „*Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.*“, čl. 10 odst. 2 „*Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.*“, čl. 32 odst. 1 „*Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.*“ a čl. 32 odst. 4 „*Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.*“³⁷

Všechna výše uvedená lidská práva a svobody se prolínají do problematiky domácího násilí, jelikož oběti domácího násilí, dítěti, jsou v takovém případě tato výše uvedená základní lidská práva a svobody, upírána.

³³ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

³⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

³⁵ Čl. 4 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

³⁶ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-44-X. str. 58.

³⁷ Čl. 1, 6, 7, 8, 10 a 32 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

2.2. Soukromoprávní ochrana

Klíčovou právní úpravu domácího násilí nalezneme v oblasti soukromého práva, a to především v Občanském zákoníku³⁸ a zákonu o sociálně-právní ochraně dětí³⁹. V této kapitole se pokusím vymezit stěžejní ustanovení soukromoprávních předpisů, jelikož se jednotlivými ustanoveními budu podrobněji zabývat v dalších kapitolách této diplomové práce.

2.2.1. Občanský zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník oproti staré právní úpravě⁴⁰ explicitně upravuje ustanovení o domácím násilí. Dané je zakotveno v § 751 – 753 a dále pak v § 3021 občanského zákoníku. Právní úprava domácího násilí na soukromoprávní úrovni byla žádoucí. Dané lze vyvodit také z důvodové zprávy k těmto ustanovením, která stanoví, že *„Zejména v posledním desetiletí se tzv. domácí násilí stalo fenoménem, o němž více než o jiných jevech (snad s výjimkou terorismu) je třeba uvažovat ve všech možných polohách a směrech. Tak je vedle roviny psychologické a psychosociální nutné i v jednotlivých právních oborech připravit – bez zbytečného otálení – předpisy, které by (podle své povahy) osoby, které jsou domácím násilím dotčeny, ochránily. Současně existují předpisy zajišťující okamžitou ochranu dotčených osob. Nicméně považuje se za vhodné přijmout i ustanovení v rovině soukromoprávní, a to dlouhodobějšího charakteru.“*⁴¹

*„Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.“*⁴². Dané ustanovení se aplikuje na většinu případů domácího násilí, přestože se týká problematiky domácího násilí mezi manželi. S ohledem na

³⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁹ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁴⁰ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁴¹ MELZER, Filip, TĚGL, Petr. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. str. 691.

⁴² § 751 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

ustanovení plynoucí z § 753 občanského zákoníku dovozujeme, že ochrany proti domácímu násilí, uvedené v § 751, se může domáhat také jakákoliv jiná osoba, která žije s manželi v rodinné domácnosti.⁴³ Z výkladu k §753 také vyplývá, že „*Násilné chování, které vykazuje znaky domácího násilí, nemusí směřovat jen vůči manželovi, popř. bývalému manželovi, ale vůči kterékoliv osobě, která spolu s manžely, popř. bývalými manžely žije v jejich rodinné domácnosti.*“⁴⁴ S ohledem na uvedené je tak zřejmé, že dítě nesmí být z aplikace toho zákonného ustanovení vynecháno.

Dalším důležitým ustanovením občanského zákoníku je § 3021, který zní: „*Ustanovení § 751 až 753 proti domácímu násilí se použijí také v případě společného bydlení jiných osob, než jsou manželé.*“⁴⁵ Je více než zřejmé, že problematika domácího násilí se netýká pouze manželů. „*Zákonodárce proto ustanovil, že pravidla na ochranu před domácím násilím uvedená v § 751 až 753 se použijí také v případě společného bydlení jiných osob, než jsou manželé. Účelem § 3021 je zajistit ochranu před domácím násilím ve všech případech, kdy spolu z jakéhokoliv důvodu bydlí více lidí.*“⁴⁶ Výše uvedená ustanovení jsou tak stěžejními pro celou problematiku domácího násilí.

2.2.2. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí (zákon č. 359/1999 Sb.) „*je vyústěním úsilí v samostatném právním předpise upravit postup státních orgánů a činnosti fyzických i právnických osob směřujících k zajištění všem dětem práva na zdravý a příznivý vývoj, práva vyrůstat v prostředí a podmínkách, kde se jim daří dobře*“⁴⁷. Demonstrativně stanovený okruh dětí, na které se vztahuje sociálně-právní ochrana dětí, je stanoven v § 6. Jedná se mimo jiné o děti, jejichž rodiče nemohou plnit, úmyslně neplní či nedostatečně plní povinnosti, které jim plynou

⁴³ § 753 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁴⁴ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6. str. 220.

⁴⁵ § 3021 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁴⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-630-3. str. 1322.

⁴⁷ NOVOTNÁ, Věra, BRABENEC, František, BURDOVÁ, Eva. *Zákon o sociálně právní ochraně dětí: komentář*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-86131-31-9. str. 7.

v rámci rodičovské odpovědnosti vůči dítěti. Dále pak se jedná o okruh dětí, které jsou či byly týrané, zneužívané či zanedbávané.⁴⁸

Konkrétní ustanovení, které vymezuje, že se tento zákon vztahuje na děti postižené domácím násilím, je § 6 odst. 1 písmene e) „*Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví. Svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu*“⁴⁹. Dále pak § 6 odst. 1 písm. g) „*Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami*“⁵⁰. „*Jedná o kazuistiku, rozvíjející obecnou úpravu písm. a), neboť v případě násilí v domácnosti, jsou-li jím ohroženy děti, lze konstatovat, že rodiče nejsou schopni zajistit bezpečí dítěte, jinými slovy neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti.*“⁵¹

Dalším důležitým ustanovením v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí, je § 16 odst. 1 „*Ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen, je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen podat neprodleně návrh soudu na vydání předběžného opatření.*“⁵² a § 16 odst. 2 „*Jestliže je dítě vystaveno tělesnému nebo duševnímu násilí ze strany rodiče nebo jiné osoby, která žije s dítětem ve společné domácnosti, může obecní úřad obce s rozšířenou působností podat jménem dítěte soudu návrh na vydání předběžného opatření na uložení opatření k ochraně dítěte před domácím násilím.*“⁵³ Aktivní legitimace obecního úřadu k podání návrhu na vydání předběžného opatření k soudu vychází z ustanovení § 751 – 753 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, na základě kterých má právo domáhat se ochrany proti domácímu násilí rovněž nezletilé dítě, které je vystaveno násilí ze strany rodiče či jiné osoby.⁵⁴

⁴⁸ NOVOTNÁ, Věra, BRABENEC, František, BURDOVÁ, Eva. *Zákon o sociálně právní ochraně dětí: komentář*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-86131-31-9. str. 25.

⁴⁹ § 6 odst. 1 písm. e) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁵⁰ § 6 odst. 1 písm. g) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁵¹ MACELA, Miroslav, HOVORKA, Daniel, KŘÍSTEK, Adam, TRUBAČOVÁ, Klára, ZÁRASOVÁ, Zuzana. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-727-0. str. 80.

⁵² § 16 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁵³ § 16 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

⁵⁴ MACELA, Miroslav, HOVORKA, Daniel, KŘÍSTEK, Adam, TRUBAČOVÁ, Klára, ZÁRASOVÁ, Zuzana. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-727-0. str. 209.

S ohledem na výše uvedené je nezbytné zmínit, že jsem uvedla pouze základní ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která se vztahují či zdůrazňují problematiku domácího násilí. Tento zákon stanovuje postupy státních orgánů v případech domácího násilí a řešení těchto situací.

2.2.3. Zákon o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, upravuje procesní stránku řízení o předběžných opatřeních ve věcech ochrany proti domácímu násilí. Tento institut slouží k prozatímní úpravě poměrů nezletilého dítěte, které je ohroženo domácím násilím či se stalo jeho obětí tak, aby byla dítěti zajištěna řádná péče a výchova.

Předběžná opatření ve věcech domácího násilí jsou upravena § 400 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních. Dle § 401 se jedná o návrhové řízení, kdy *„řízení ve věcech ochrany proti domácímu násilí je možné zahájit jen na návrh.“*⁵⁵ Dále pak dle § 403 odst. 2 *„Je-li návrhovatelem nezletilý, podává jeho jménem návrh zákonný zástupce, orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo advokát na základě plné moci, pokud má nezletilý pro udělení plné moci přiměřenou rozumovou a volní vyspělost.“*⁵⁶ Základním předpokladem tohoto ustanovení je, že návrh na vydání předběžného opatření, podá zákonný zástupce nezletilého dítěte, které se stalo obětí domácího násilí. Nicméně zákon počítá se situací, kdy bude zákonný zástupce k situaci dítěte lhostejný. A proto musí existovat právní úprava, na základě které by se dítě mohlo domáhat ochrany. V těchto případech může návrh na vydání předběžného opatření podat také orgán sociálně-právní ochrany dětí či advokát.⁵⁷ Můžeme konstatovat, že *„účelem předběžného opatření je ochrana nezletilého dítěte především v situaci, kdy není zajištěna řádná péče o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho základní životní potřeby, jeho zdraví a jeho řádný tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, jeho nařízení má své*

⁵⁵ LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-869-7. str. 684.

⁵⁶ §403 odst. 2 zákona č. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

⁵⁷ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-341-9. str. 44-45.

opodstatnění dále v případech vážného ohrožení života nebo normálního vývoje dítěte či narušení jeho jiného důležitého zájmu“.⁵⁸

2.2.4. Zákon na ochranu před domácím násilím

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, jinak známý pod názvem „zákon na ochranu před domácím násilím“, vstoupil v účinnost dne 1. 1. 2017. Tento zákon přinesl změnu zákona o Policii České republiky, změnu občanského soudního řádu, změnu trestního zákona, změnu zákona o sociálním zabezpečení a změnu zákona o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení.⁵⁹ *„Zavádí tzv. institut vykázaní, který dává policistům pravomoc vykázat násilnou osobu na 10 dní ze společného obydlí. Po tuto dobu se budou ohroženým osobám věnovat pracovníci intervenčních center, která jim poskytnou psychosociální a právní pomoc, v rámci které nastíní možné způsoby řešení ohrožující situace.“⁶⁰*

2.3. Veřejnoprávní ochrana

S ohledem na právní úpravu domácího násilí je dle mého názoru vhodné zmínit také veřejnoprávní úpravu. Základním veřejnoprávním předpisem je zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Dále pak zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky a zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Na základě těchto právních předpisů dochází k potrestání pachatele, který se dopustil domácího násilí na dítěti.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky upravuje v oblasti domácího násilí možnost institutu vykázaní, a to především v § 44 odst. 1 *„Lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn vykázat tuto osobu z bytu nebo domu společně obývaného s*

⁵⁸ LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-869-7. str. 767.

⁵⁹ Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

⁶⁰ ZÁKON NA OCHRANU PŘED DOMÁCÍM NÁSILÍM: Co nového přinese?. *Bílý kruh bezpečí* [online]. [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n144-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim/>.

útokem ohroženou osobou (dále jen „společné obydlí“), jakož i z bezprostředního okolí společného obydlí. Policista je oprávněn tuto osobu vykázat i v její nepřítomnosti.“⁶¹. Policista je tedy oprávněn osobu násilníka „vykázat ze společného obydlí na nezbytně nutnou dobu“⁶² a to až po dobu 10 dnů.⁶³ „V České republice bylo v období od 1. 1. – 30. 6. 2007 prostřednictvím patnácti intervenčních center celkem evidováno 483 rozhodnutí Policie ČR o vykázání nebo zákazu vstupu násilné osoby do společného obydlí.“⁶⁴. Dále pak policie posuzuje zhruba 500 případů násilného chování za rok, kdy denně provede zhruba 3-4 vykázání násilné osoby.⁶⁵

Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.) zahrnuje v rámci problematiky domácího násilí několik ustanovení, na základě kterých je možné uložit trest za páchaní domácího násilí. Jedná se například o trestný čin „týrání osoby žijící ve společném obydlí“⁶⁶, „týrání svěřené osoby“⁶⁷, „omezování osobní svobody“⁶⁸, „trestný čin ublížení na zdraví“⁶⁹ případně „těžkého ublížení na zdraví“⁷⁰ nebo „zanedbání povinné výživy“⁷¹ či „ohrožování výchovy dítěte“⁷². V případě, že domácí násilí „nedosahuje takové intenzity, aby mohlo být kvalifikováno jako trestný čin, může být posouzeno jako přestupek proti občanskému soužití“⁷³, a to na základě zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, § 7.

⁶¹ § 44 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

⁶² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 343.

⁶³ § 44 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

⁶⁴ Zákon na ochranu před domácím násilím v ČR ochránil více než 1.000 přímo ohrožených osob: Statistické údaje shromáždila a zpracovala Centrála Bílého kruhu bezpečí o.s. *Domacinasili.cz* [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/statistiky/zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim-v-cr-ochranil-vice-nez-1-000-primo-ohrozenych-osob/>.

⁶⁵ ZÁKON NA OCHRANU PŘED DOMÁCÍM NÁSILÍM EXISTUJE DESÁTÝ ROK: Tisková zpráva. *Bílý kruh bezpečí* [online]. Praha, 2016 [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n497-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim-existuje-desaty-rok/>.

⁶⁶ § 199 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁶⁷ § 198 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁶⁸ § 171 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁶⁹ § 146 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁷⁰ § 145 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁷¹ § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁷² § 201 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁷³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 343.

2.4. Mezinárodní a Evropské právo

Vnitrostátní právní úprava je odvozena od práva mezinárodního, případně evropského. Právům dítěte je na mezinárodní úrovni věnována velká pozornost, která je do národních právních předpisů převzata a musí být respektována.

Stěžejní úpravu práv dítěte zahrnuje Úmluva o právech dítěte, která „byla jednomyslně přijata Valným shromážděním OSN dne 20. listopadu 1989“⁷⁴. Mimo jiné zakotvuje v čl. 19 právo dětí na ochranu před jakýmkoliv násilím: „Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli osob starajících se o dítě.“⁷⁵. Je důležité konstatovat, že „v situacích domácího násilí dochází k porušení nebo ohrožení nejméně dvou ze čtyř základních práv dítěte, tak jak byla formulována v Úmluvě o právech dítěte: práva na přežití, práva na rozvoj, práva na ochranu, práva na participaci“⁷⁶. Ochrana dětí je zakotvena také na úrovni práva Evropské unie. Jedná se např. o „Doporučení č. R (79)17 týkající se ochrany dětí před špatným zacházením, Doporučení č. R (85) o násilí v rodině, Doporučení č. R (90) o sociálních opatřeních ve vztahu k násilí v rodině a Doporučení vybraných expertů zdravotního výboru RE pro mediko-sociální aspekty CAN č. R (93) 2“⁷⁷

⁷⁴ DAVID, Roman. *Práva dítěte: Úmluva o právech dítěte a její charakteristika: mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty: rodina a základy rodinného práva*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999. ISBN 80-7182-076-8. str. 10.

⁷⁵ Čl 19 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

⁷⁶ VOŇKOVÁ, Jiřina, HUŇKOVÁ, Markéta a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1. str. 130.

⁷⁷ KRAUSOVÁ, Lucie, NOVOTNÁ, Věra. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-214-1. str. 100.

3. Práva a povinnosti rodičů a dětí

Děti a rodiče mezi sebou mají vzájemná práva a povinnosti, kterých se nemohou vzdát. V případě, že by tak rodiče nebo děti učinili, k takovému jednání by se nepřihlíželo.⁷⁸ S ohledem na vzájemná práva a povinnosti rodičů a dětí „*je nutno zdůraznit, že rodič má vždy především plnit své povinnosti vůči dítěti, zatímco dítě má především právo, aby rodič vůči němu své povinnosti plnil.*“⁷⁹ Nicméně v situaci, kdy dochází k domácímu násilí, je právě rodič ten, kdo porušuje své povinnosti vůči dítěti a zároveň práva dítěte.

Dítě disponuje mnoha právy a nikdo, ani rodič, by mu je neměl odepírat či ho na nich zkracovat. V případě, že se tak stane, měl by být dotyčný za takové jednání sankciován. Dítě má především: 1. právo na život, které vzniká narozením; 2. právo žít se svými rodiči; 3. právo znát své rodiče; 4. právo znát svůj genetický původ; 5. participační práva (právo podílet se na rozhodování o věcech, které se ho týkají); 6. právo být vychováváno a 7. právo na ochranu soukromí, cti a důstojnosti. Dítě má vedle svých práv zároveň povinnosti, mezi které patří například: 1. povinnost respektovat své rodiče; 2. povinnost podrobit se usměrňování výchovnými opatřeními ze strany rodičů; 3. povinnost pomáhat rodičům; 4. povinnost podporovat rodiče.

Nejen děti, ale i rodiče mají práva a povinnosti, kdy na straně rodiče povinnosti převažují. Mezi základní právo rodičů patří zejména právo určit jméno a příjmení svému dítěti. S ohledem na povinnosti rodiče je nezbytné zdůraznit, že „*s plněním většiny povinností rodičů vůči dětem, souvisí zákonný pojem rodičovské odpovědnosti, jehož obsah je vymezen občanským zákoníkem v podobě dílčích právních a zároveň morálních pravidel*“⁸⁰. Občanský zákoník definuje obsah rodičovské odpovědnosti v § 858: „*Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká*

⁷⁸ § 855 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁷⁹ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-937-3. str. 107.

⁸⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 209.

narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.“⁸¹ Vzhledem k uvedenému je zřejmé, že „podstata a smysl rodičovské odpovědnosti spočívá v samotné hodnotě rodičovství, a to ve spojení s hodnotou blaha dítěte“⁸². Rodiče jsou povinni rodičovskou odpovědnost vykonávat v nejlepším zájmu dítěte⁸³. Z důvodové zprávy k § 858 vyplývá, že „i pro rodiče, stejně jako pro všechny jiné popřípadě zúčastněné subjekty, je rozhodným hlediskem, rozhodným momentem, kterým se řídí vše ve vztahu k dítěti, zájem dítěte“⁸⁴.

Domácím násilím rodič zasahuje nejen do většiny práv dítěte, ale zároveň řádně nevykonává svou rodičovskou odpovědnost. Rodič v těchto situacích porušuje jednu z jeho základních povinností, kterou je péče o dítěte. Dochází tak ke zkracování a ubírání práv dítěti ze strany rodiče, což je nepřijatelné.

3.1. Práva dětí, která jsou porušována v souvislosti s domácím násilím

Děti vůči svým rodičům disponují několika právy, která jsou jim garantována na základě mezinárodních úmluv a dále pak na základě zákona. Základní práva dítěte nalezneme v Úmluvě o právech dítěte. Tato práva byla převzata do české právní úpravy, a to jak do soukromoprávní, tak i veřejnoprávní. Mám za to, že páčáním domácího násilí rodič porušuje práva dítěte, která pokrývají mimo jiné právo na život, participaci, vzdělání, ochranu.

Základním právem dítěte je právo na život⁸⁵, které bylo z Úmluvy o právech dítěte převzato do Listiny základních práv a svobod⁸⁶. Ta ve druhém odstavci dále stanoví, že nikdo – tedy ani dítě, nesmí být zbaveno života. Právo na život dle výkladu chrání život z hlediska fyzického, nikoliv však sociálního. Zahrnuje požadavek, aby do něj nebylo zasahováno a tedy předpoklad, že veřejná

⁸¹ §858 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁸² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 212.

⁸³ §875 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁸⁴ MELZER, Filip, TÉGL, Petr. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. str. 1437.

⁸⁵ Čl. 6 Úmluvy o právech dítěte.

⁸⁶ Čl. 6 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

moc (stát) vytvoří takové podmínky, které budou toto právo chránit. Měl by zabezpečit dané právo mimo jiné i s ohledem na zvlášť ohrožené děti.⁸⁷

Důležitým právem je právo dítěte na péči rodičů. Toto právo je zakotveno v čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, který zní: „*Každé dítě je registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, právo na státní příslušnost, a pokud to je možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči.*“⁸⁸ Vzhledem k tomu, že páčáním domácího násilí rodiče porušují svou rodičovskou odpovědnost, nepečují řádně o své dítě, dochází pak k porušení výše uvedeného práva dítěte, které je dítěti garantováno. Právo dítěte na rodičovskou výchovu a péči je také zakotveno Listině základních práv a svobod.⁸⁹

Dalšími právy dítěte jsou mimo jiné právo mít vlastní názor a svobodně se vyjadřovat k věcem, které se ho týkají⁹⁰. Týrané dítě nemá možnost se projevit. Většinou bývá za své názory trestáno, případně bývá trestáno i za pouhé slovo. Děti si v těchto situacích často vlastní názor nedokáží utvořit, nemají ani možnost. Nerozhodují a nevyjadřují se k věcem, které se jich týkají. V zásadě zde dochází také k porušování práv dítěte na dobrou životní úroveň⁹¹; práva na řádnou výchovu, která zahrnuje právo na rozvoj osobnosti dítěte, jeho posilování úcty k lidským právům a rodičům a také přípravu dítěte na zodpovědný život ve společnosti⁹²; práva dítěte na odpočinek a volný čas⁹³.

Každé právo dítěte by mělo být vykonáváno především s ohledem na zájem dítěte a zároveň má dítě právo, aby jeho práva byla chráněna. Zakotvení ochrany dítěte nalezneme mimo jiné v čl. 19 Úmluvy o právech dítěte, který stanovuje, že děti mají právo na ochranu před jakýmkoliv způsobem týrání, zanedbávání či zneužívání.⁹⁴ Chránit a respektovat práva dítěte je především úlohou jeho rodičů. Když rodiče své povinnosti a práva dětí porušují, je potřeba nalézt takový způsob ochrany, aby následky chování rodičů byly co nejnižší.

⁸⁷ KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-44-x. str. 635.

⁸⁸ Čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

⁸⁹ Čl. 32 odst. 4 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

⁹⁰ Čl. 12 a čl. 13 Úmluvy o právech dítěte.

⁹¹ Čl. 27 Úmluvy o právech dítěte.

⁹² Čl. 29 Úmluvy o právech dítěte.

⁹³ Čl. 31 Úmluvy o právech dítěte.

⁹⁴ Čl. 19 Úmluvy o právech dítěte.

3.2. Výchovné prostředky

Ustanovení občanského zákoníku, a to § 857 a § 884 stanoví, že rodiče mohou k usměrnění a výchově dětí užívat výchovné prostředky a opatření. *„Výchovnými opatřeními je třeba rozumět taková opatření užitá rodiči při výchově dítěte, která mají zabezpečit řádnou výchovu dítěte po stránce jeho zdraví, tělesného, citového, rozumového a mravního vývoje. Výchovných opatření musí být použito vždy v míře, jak to odpovídá rozvíjejícím se schopnostem dítěte, včetně omezení sledujících ochranu jeho morálky, zdraví a práv, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku.“*⁹⁵ Výchova dítěte je jedním ze základních práv rodičů, mají v ní rozhodující úlohu, ale také mají jít dítěti všestranně příkladem.⁹⁶ V případě, že má rodič za to, že ho dítě dostatečně nerespektuje, nedbá ho, má právo takovéto chování dítěte usměrňovat výchovnými opatřeními⁹⁷. Vzhledem k těmto ustanovením však vzniká otázka: „Jaké jednání je výchovnými opatřeními a jaké je již týráním?“. Je nezbytné stanovit, které výchovné prostředky/opatření ještě spadají do práva rodiče, a které jsou již s ohledem na dítě nepřiměřené a lze je považovat za domácí násilí. Stanovit tuto hranici je složité.

Výchova dítěte je plně v kompetenci rodičů, je pouze jejich volbou, která výchovná opatření užijí pro výchovu svých dětí. Jelikož výchova dítěte plyne z rodičovské odpovědnosti, jsou s ní spojena práva, ale také povinnosti. Výchova musí být vykonávána v souladu se zájmy dítěte a musí být vykonávána s ohledem na stupeň vývoje dítěte, nesmí se dotýkat jeho důstojnosti.⁹⁸ Stejně tak jako výchova, musí být i výchovné prostředky zvoleny v rámci jistých mantinelů. *„Rodiče mohou využít opatření spočívající v zákazu navštěvovat určité kulturní, sportovní či společenské akce, zákaz navštěvovat určité typy zařízení, zákaz používání některých zařízení (telefon, televize, počítač), zákaz sledování určitých programů nebo navštěvování webových stránek, zákaz styku s určitými osobami (např. zákaz styku s kamarády po určitou dobu), omezení kapesného atd. Může jít i o opatření motivační, např. vázanost určité výhody na prospěch dítěte, pochvala*

⁹⁵ ŠMÍD, Ondřej. § 857 [Právo rodičů usměrňovat dítě]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 808. ISBN 978-80-7400-503-09. marg. č. 6.

⁹⁶ § 884 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁹⁷ § 857 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁹⁸ MELZER, Filip, TĚGL, Petr. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. str. 1477.

*dítěte, ocenění dítěte atd.*⁹⁹ Vedle těchto opatření se však setkáváme i s tělesnými tresty. „*Tělesný trest je úmyslné či záměrné působení bolesti atakem na tělo pro kázeňský přestupek. Forma tělesných trestů je rozmanitá: pohlavek, facky, výprask rukou, výprask předmětem, výprask na holou, kopanec, štouchance do zad, rána pravítkem nebo ukazovátkem, kroucení ušním boltcem, údery knihou nebo klíči do hlavy.*“¹⁰⁰ Zákon výslovně nestanoví, které výchovné prostředky jsou přijatelné, a které ne. S ohledem na komentář k § 857 a k § 884 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník je zřejmé, že je nezbytné, aby každý rodič sám uznal, který výchovný prostředek je s ohledem na dítě vhodný, a který ne.

Jako problematický výchovný prostředek se jeví tělesné trestání. Totiž i pouhá „výchovná facka“ se může stát každodenním rituálem, který vyústí v domácí násilí. Výchovná facka je v současné době společensky přijatelný trest, který mnoho lidí uznává, přestože si neuvědomuje, co se za ním může skrývat. „*Při stanovení soukromoprávních mezí těchto výchovných prostředků je možno vyjít z § 857 odst. 2 a § 884 odst. 2, že rodiče se nesmí dotknout důstojnosti dítěte a jakkoliv ohrozit jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.*“¹⁰¹ V České republice je tělesné trestání dětí za prohřešky obecně přijatelné. Pravidelně se setkávám s názorem, že „výchovná facka, pár naplácání přes zadek“, nikdy neuškodí. Dané potvrzují i výsledky dotazníku¹⁰², kdy z 90 dotázaných osob ve věku 24 – 45 let zhruba 56% dotázaných souhlasí s „výchovnými fackami“ a necelých 71% dotázaných považuje tělesný trest jako vhodný výchovný prostředek. Nicméně 60% dotázaných preferuje motivační výchovné prostředky a zhruba 40% dotázaných kombinaci negativních a motivačních prostředků. Nikdo však nepreferuje pouze negativní výchovné prostředky. Téměř 88% dotázaných souhlasí s tím, že dítě lze vychovávat jinými než tělesnými tresty. Avšak 12% dotázaných je opačného názoru.

⁹⁹ ŠMÍD, Ondřej. § 857 [Právo rodičů usměrňovat dítě]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 808. ISBN 978-80-7400-503-09. marg. č. 6.

¹⁰⁰ RADVANOVÁ, Senta. *Dítě ohrožené a ublížené*. In: Dny práva – 2010 – Days of Law, 1. ed. Brno: Masaryk University, 2010. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>.

¹⁰¹ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 884 [Výchovné prostředky]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 923. ISBN 978-80-7400-503-09. marg. č. 4.

¹⁰² Příloha č. 1 této diplomové práce.

Problém nastává v případě trestu v afektu. Dítě provede něco, co nesmí a pro rodiče je reflexní jednání – jako první, tělesný trest v podobě naplácání po zadku, nebo pohlavku. Když dané není časté, nenastává zde problém a o domácí násilí se nejedná. Nicméně pokud rodič volí tento výchovný prostředek opakovaně, začne se jeho intenzita zvyšovat, a to už může být problematické. „Rodiče se někdy mylně domnívají, že aby tělesný trest fungoval, tak musí bolet. Nemusí. Problém je spíše v tom, že rodiče neustojí následnou argumentaci. Například rodič jemně plácne dítě přes ruku, aby už konečně nechalo mobil na pokoji. Dítě reaguje slovy, které se naučilo ve školce: "Nebolí, nebolí." Co teď? Přitvrdit? Seřezat nebo přidat varování?: "Ještě držkuj a dostaneš tak, že si to budeš dobře pamatovat!" Ne, není třeba. Všimněte si, že v této chvíli dítě již přestalo na mobil sahat, takže rodič dosáhl svého záměru.“¹⁰³ Stále však platí, že: „tělesné tresty jsou považovány za zásah do lidské důstojnosti, jde o zásah do tělesné integrity trestaného dítěte.“¹⁰⁴ Je proto nezbytné vždy posuzovat, zdali se jedná o výchovný prostředek nebo domácí násilí, s ohledem na situaci, intenzitu a případné opakování trestu.

Určení hranice, kdy rodič tělesnými nebo psychickými tresty dítě vychovává a kdy už se jedná o domácí násilí, je složité. Jediným mantinelem je to, že výchova i výchovné prostředky musí být přiměřené. Přiměřenost výchovných prostředků a výchovy je potřeba zkoumat s ohledem na vyspělost dítěte, jeho rozum a zdraví. Jsou-li vykonávány v zájmu dítěte a odpovídají individuální situaci. „Není přípustné trestat děti hrubým násilím. Bez ohledu na provinění, kterého se děti dopustily, je takový postup zdraví ohrožující, nemá potřebný výchovný účinek a pro dítě je ponižující, tedy hrubě zasahuje do důstojnosti dítěte.“¹⁰⁵ V případě, že tomu tak není – dochází k porušování práv dítěte a tím také k porušování rodičovské odpovědnosti. Rodič zde svévolně užívá vůči dítěti hrubého násilí, které většinou považuje za výchovný prostředek.

¹⁰³ KLIMEŠ, Jeroným. *Jak (ne)trestat děti*. Dostupné z: <http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/tresty.pdf>.

¹⁰⁴ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 884 [Výchovné prostředky]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 923. ISBN 978-80-7400-503-09. marg. č. 4.

¹⁰⁵ MELZER, Filip, TÉGL, Petr. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. str. 1479.

Mám za to, že výchovné prostředky jsou pro výchovu dítěte nezbytné. Ať už se jedná o motivační prostředky, tak usměrňovací. Nicméně nepovažuji za usměrňovací prostředek násilí. Dle mého názoru lze řádnou výchovu dítěte zajistit, aniž by bylo potřeba užití násilí rodičem vůči dítěti. Mám za to, že nevede k výchově dítěte, nýbrž jen k vyhocení situace a tím zvyšování intenzity násilí. Považuji za rizikové časté opakování trestání dítěte. Může se z toho stát denní rutina, která může být považována za domácí násilí. Mnoho rodičů si ani neuvědomuje, že by své děti mohli týrat. Považují jejich výchovné prostředky za vhodné, normální. Což bývá problematičtější, než když rodiče týrají dítě vědomě.

4. Důsledky domácího násilí

Rodič (případně jiná osoba), který se dopouští domácího násilí, by měl být za své jednání odpovědný a potrestaný. S domácím násilím je spojeno několik důsledků a různé možnosti řešení takové situace. Je tomu tak s ohledem na to, že každý případ domácího násilí je do své míry individuální. Nelze tak na každý případ aplikovat stejný postup, stejná opatření. Existují případy, kde se jeví jako nejvhodnější řešení předběžné opatření. Jsou však případy, kde postačí spolupráce mezi rodiči a dětmi pod dohledem orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Můžou však nastat situace, kde tyto instituty nebudou dostatečné a bude potřeba omezení, případně zbavení rodiče rodičovské odpovědnosti a také odebrání dítěte¹⁰⁶.

V současné době soudy a orgány sociálně-právní ochrany dětí postupují od těch nejnižších zásahů do rodinného života po ty nejzásadnější. V první řadě přichází v úvahu spolupráce orgánu sociálně-právní ochrany dětí s rodiči. Cílem je napravit rodiče, naučit je, jaké chování je správné. Účelem je tak zachování rodinných vztahů. Rodina je považována za nejsilnější pouto a mnozí jsou toho názoru, že by dítě mělo být udržováno v tomto vztahu co nejdéle. Pouze v krajních případech by mělo dojít k zásahům státu. Mezi tyto zásahy pak řadíme předběžná opatření, omezení/zbavení rodičovské odpovědnosti či trestně-právní důsledky.

Pro rozhodnutí, jaká opatření budou použita, je důležité důkladné posouzení konkrétní situace. Jinak se bude postupovat v rodině, kde jsou příčinou domácího násilí drogy, alkohol či duševní porucha. Jiný postup bude v případech, kde sami rodiče z důvodu své nevzdělanosti nejsou schopni se o dítě postarat. Neví jak. A samozřejmě jinak se bude postupovat v případech, kdy je pachatel násilník, který páchá násilí proto, že je pro něj přirozené. Ve většině případů zde hrají roli psychické problémy, finance, zázemí, problémy mezi partnery či v rodině. Tato kapitola se týká důsledků, které v rámci páchání domácího násilí plynou v první řadě pro rodiče.

¹⁰⁶ Péči o děti postižené domácím násilím je věnována 7. kapitola této diplomové práce.

4.1. Předběžná opatření

Předběžná opatření jsou zásahy státu, kterými lze rychle upravit poměry dítěte. Je to prozatímní řešení vzniklé situace. Upravuje vztahy, práva a povinnosti na dobu, dokud není v dané věci vydané pravomocné rozhodnutí soudu.

4.1.1. Předběžné opatření upravující poměry dítěte

Dle § 42 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, může být dítě umístěno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc mimo jiné na základě rozhodnutí soudu. Tímto rozhodnutím může být vydání předběžného opatření upravující poměry dítěte dle § 452 zákona č. 293/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Je to předběžné opatření, které přichází v případě, kdy je dítě ohroženo a je nutno urgentně a prozatímně jeho poměry upravit.

Návrh na vydání předběžného opatření může podat orgán sociálně-právní ochrany dětí¹⁰⁷ v případech stanovených zákonem. Tedy *„ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen, případně jestliže je dítě vystaveno tělesnému nebo duševnímu násilí ze strany rodiče nebo jiné osoby, která žije s dítětem ve společné domácnosti“*¹⁰⁸. Soud poté předběžným opatřením upraví poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu tak, že nařídí, aby dítě bylo umístěno do vhodného prostředí, které v usnesení označí.¹⁰⁹ Takovým prostředím se rozumí *„výchovné prostředí u osoby nebo zařízení způsobilé zajistit nezletilému řádnou péči s ohledem na jeho fyzický a duševní stav, jakož i rozumovou vyspělost“*¹¹⁰. Návrh musí vedle obecných náležitostí obsahovat náležitosti zvláštní, které jsou stanoveny v § 454 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Jsou to: 1. jméno a příjmení nezletilého; 2. jména, povolání a bydliště ostatních účastníků, jsou-li navrhovateli známi; 3. vylíčení rozhodujících skutečností odůvodňujících nařízení předběžného opatření; 4. označení osoby (případně zařízení), které má být dítě předáno do péče.

K řízení je věcně příslušný okresní soud. Místní příslušnost je zde stanovena výlučně. Je to obecný soud navrhovatele. V tomto případě může být

¹⁰⁷ § 454 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹⁰⁸ § 16 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁰⁹ § 452 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹¹⁰ § 452 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

navrhovatelem pouze orgán sociálně-právní ochrany dětí (obecní úřad obce s rozšířenou působností). Bude tak určena dle území daného orgánu.¹¹¹ Věcně a místně příslušný soud musí poté o řádně podaném návrhu rozhodnout bezodkladně, nejpozději však do 24 hodin.¹¹² Jedná se o tzv. *rychlé předběžné opatření*. Účastníky řízení jsou: 1. vždy orgán sociálně-právní ochrany dětí; 2. nezletilý, kterého se věc týká; 3. zákonní zástupci dítěte, zpravidla jeho rodiče.¹¹³

Rozhodnutí soudu je vždy usnesením¹¹⁴. Je vykonatelné samotným vydáním a jeho výrok je závazný pro každého.¹¹⁵ V případě, že je nařízeno usnesením předběžné opatření upravující poměry dítěte, doručuje se účastníkům řízení při provedení samotného výkonu usnesení¹¹⁶ a trvá po dobu jednoho měsíce¹¹⁷. V případě, že bylo zahájeno řízení ve věci samé, může být předběžné opatření soudem prodlouženo vždy maximálně o 1 měsíc, a to opakovaně. Nesmí však přesáhnout celkovou dobu trvání 6 měsíců.¹¹⁸ Proti rozhodnutí je přípustné odvolání, které se podává k soudu prvního stupně. Ten mu buďto úplně vyhoví, nebo jej do 15 dnů postoupí odvolacímu soudu, který o něm rozhodne do 7 dnů.¹¹⁹

Rozhodnutí zaniká dnem uplynutí lhůty jeho trvání. Lze jej taktéž na návrh zrušit. Aktivní legitimaci zákon přiznává navrhovateli – orgánu sociálně-právní ochrany dětí, rodiči nezletilého a opatrovníku nezletilého. O návrhu musí příslušný soud rozhodnout do 7 dnů.¹²⁰

Toto předběžné opatření se použije v případech, kdy je nezbytné rychle, efektivně a v co nejkratší lhůtě zajistit bezpečí dítěti. U týraného dítěte pak toto opatření přichází v úvahu, kdy je nezbytné dítě okamžitě rodičům odebrat a umístit jej do vhodnějšího prostředí. Jsou to případy, kdy bezpečí a zajištění dobrého zdravotního stavu dítěte bude dosaženo lépe např. u jiných rodinných příslušníků, případně v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

¹¹¹ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-683-9. str. 174 – 175.

¹¹² § 456 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹¹³ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-683-9. str. 176.

¹¹⁴ § 25 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹¹⁵ § 457 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹¹⁶ § 458 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹¹⁷ § 459 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹¹⁸ § 460 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹¹⁹ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-683-9. str. 181.

¹²⁰ § 462 odst. 1 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

4.1.2. Předběžné opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí

Předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí je upraveno v § 400 a následující zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Do tohoto zákona bylo zařazeno z toho důvodu, že se týká řízení ve věcech rodinně-právních.¹²¹ Přestože je svou povahou řízení sporné.¹²² Předběžné opatření může soud vydat pouze na návrh¹²³, kdy účastníky řízení jsou navrhovatel a odpůrce¹²⁴. Věcně příslušný je okresní soud. Místní příslušnost je určena dle bydliště navrhovatele, jelikož vzniklá situace si žádá rychlý zásah. Můžeme tedy předpokládat, že k takovému soudu má navrhovatel nejbližší.¹²⁵

Aktivní a pasivní legitimace k podání návrhu na vydání tohoto předběžného opatření je stanovena zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v ustanovení § 751 - 753. „*Návrh může podat pouze fyzická osoba, pro niž je společné bydlení s odpůrcem v domě nebo v bytě, ve kterém se nachází společná domácnost, nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči navrhovateli nebo jinému, kdo ve společné domácnosti žije.*“¹²⁶ V případě, kdy je navrhovatelem nezletilá osoba, podá za ni tento návrh zákonný zástupce, orgán sociálně-právní ochrany dětí či advokát na základě plné moci, a to v případě, že má nezletilý pro udělení plné moci přiměřenou rozumovou a volní vyspělost.¹²⁷ Dále je k podání návrhu aktivně legitimováno státní zastupitelství (může podat návrh také bez vědomí týrané osoby). Návrh lze podat proti tomu, kdo je násilník a kdo zasahuje do osobnosti druhého (pasivní legitimace).¹²⁸

Aby byl návrh soudem přijat, musí splňovat zákonem stanovené náležitosti¹²⁹. Mezi obecné náležitosti patří správné označení místně a věcně příslušného soudu, označení navrhovatele, odpůrce, případně osoby, proti které

¹²¹ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-683-9. str. 145.

¹²² Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 28. 5. 2012, sp. zn. 32 Co 297/2012.

¹²³ § 401 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹²⁴ § 403 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹²⁵ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-683-9. str. 146.

¹²⁶ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-683-9. str. 146.

¹²⁷ § 403 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹²⁸ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-341-9. str. 16 – 18.

¹²⁹ § 402 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

násilí směřuje a označení věci, již se návrh týká. Mezi zvláštní náležitosti patří objasnění a vylíčení skutečností, které osvědčují, že mezi účastníky řízení dochází k domácímu násilí. Dále by měl návrh obsahovat to, co navrhovatel sleduje (např. vykázaní odpůrce ze společného obydlí), být podepsán a datován. Navrhovatel by měl dále k návrhu připojit přílohy, které podporují v něm vyřčené argumenty, a to např. lékařskou zprávu (zpráva o ošetření po násilném incidentu, případně potvrzení o předcházejícím vykázaní odpůrce ze společného obydlí).¹³⁰

Soud o řádně podaném návrhu musí rozhodnout bezodkladně¹³¹, a to do 48 hodin a bez jednání¹³². Aby bylo návrhu vyhověno, je potřeba, aby v době, kdy je podán návrh na vydání předběžného opatření, byly splněny znaky domácího násilí¹³³. V případě, že soud návrhu vyhoví – rozhodne usnesením¹³⁴. Tím uloží, aby odpůrce: „a) opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval; b) nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam; c) se zdržel setkávání s navrhovatelem, nebo d) se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.“¹³⁵. Toto rozhodnutí je vykonatelné dnem jeho vydání¹³⁶ a trvá po dobu 1 měsíce¹³⁷. Lze proti němu podat odvolání. V případě, že je odvolání podáno včas, „soud prvního stupně předloží věc odvolacímu soudu do 15 dnů od podání odvolání. O odvolání odvolací soud rozhodne do 7 dnů od předání věci“¹³⁸.

Předběžné opatření lze na návrh prodloužit. Tento návrh musí být podán před uplynutím doby trvání předběžného opatření, kdy podáním daného návrhu se předběžné opatření prodlužuje do té doby, dokud o něm soud nerozhodne.¹³⁹ Soud

¹³⁰ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-341-9. str. 37 – 40.

¹³¹ HRNČIŘÍK, Vít. *Předběžná opatření v civilním řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-622-7. marg. č. 181.

¹³² § 404 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹³³ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 8. 2012 sp. zn. 19 Co 372/2012.

¹³⁴ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-683-9. str. 148.

¹³⁵ § 405 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹³⁶ § 407 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹³⁷ § 408 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹³⁸ § 409 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹³⁹ § 410 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

o podaném návrhu rozhodne do 2 měsíců.¹⁴⁰ Předběžné opatření lze prodloužit na dobu nezbytně nutnou, maximálně však na dobu 6 měsíců.¹⁴¹

Předběžné opatření zaniká nejdéle po uplynutí 6 měsíců od jeho vykonatelnosti¹⁴². Tedy po uplynutí lhůty v případě, kdy bylo prodlouženo a trvalo tak nejdelší možnou dobu. Může být také zrušeno, a to na návrh dle § 414 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. O návrhu na zrušení předběžného opatření soud rozhodne do 2 měsíců a v případě, že jej zamítne, může být znovu podán po uplynutí lhůty 3 měsíců od nabytí právní moci rozhodnutí, kterým byl zamítnut.¹⁴³

Toto opatření bývá následkem institutu vykázání¹⁴⁴, které provádí Policie ČR. Slouží k tomu, aby bylo zamezeno kontaktu násilné osoby s obětí. A to do té doby, než jsou poměry účastníků vyřešeny soudem, případně do té doby, dokud není nalezeno vhodné řešení vzniklé situace.

4.2. Omezení a zbavení rodičovské odpovědnosti

Pojem rodičovské odpovědnosti je vymezen ve 3. kapitole této diplomové práce. V případě, že rodič svou rodičovskou odpovědnost nevykonává řádně, může mu být omezena, pozastavena nebo jí může být zbaven. Soud do ní může autoritativně zasáhnout, je-li to v zájmu dítěte. Prostředky zásahu musí být přiměřené a je důležité, aby byl náležitě sledován legitimní cíl.¹⁴⁵ Rodičovská odpovědnost bude omezena nebo jí bude rodič zbaven v těch nejzávažnějších případech, kdy rodič není schopen se o dítě starat a pečovat, případně rodičovské odpovědnosti zneužívá.

V případě *„brání-li rodiči ve výkonu jeho rodičovské odpovědnosti závažná okolnost a lze-li se domnívat, že je toho v souladu se zájmy dítěte třeba, může soud rozhodnout, že se výkon rodičovské odpovědnosti tohoto rodiče*

¹⁴⁰ § 412 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹⁴¹ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-341-9. str. 81.

¹⁴² § 413 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹⁴³ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-341-9. str. 100.

¹⁴⁴ Viz. kapitola 2. 3. této diplomové práce.

¹⁴⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 229.

pozastavuje“.¹⁴⁶ Důvodem pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti může být např. dlouhodobá nemoc rodiče či výkon trestu odnětí svobody. S ohledem na uvedené je zřejmé, že dané není považováno za sankci pro rodiče, ale převažuje zde zájem dítěte.¹⁴⁷

Omezení rodičovské odpovědnosti je zásah, který je vázán na subjektivní problémy rodiče.¹⁴⁸ Soud rodičovskou odpovědnost rodiče omezí, „*nevykonává-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost řádně a vyžaduje-li to zájem dítěte*“¹⁴⁹. Jedná se o zásah do konkrétních práv a povinností rodiče, nikoliv rodičovské odpovědnosti jako celku.¹⁵⁰

Zbavení rodičovské odpovědnosti je nejzávažnější z výše uvedených zásahů. Tímto zásahem je rodič úplně zbaven možnosti vykonávat rodičovskou odpovědnost. Je tomu tak v případě, kdy rodič své rodičovské odpovědnosti zneužívá nebo její výkon zanedbává.¹⁵¹ „*Za zneužívání rodičovské odpovědnosti je především považováno ohrožení tělesného a duševního vývoje dětí, týrání dětí apod. Za závažné zanedbávání rodičovské odpovědnosti se považuje zejména dlouhodobé neplnění rodičovských povinností a práv k nezletilému, absolutní nezájem o nezletilého, zejména o jeho výchovu a výživu, trvalé ponechání dítěte ve výchovném zařízení spojené s nezájmem o toto dítě a s neprojevením snahy převzít je do rodinné výchovy*“.¹⁵² Tento zásah však musí být odůvodněný a nemůže se jednat jen o ojedinělé vybočení z rodičovské odpovědnosti. Ke zneužívání či zanedbávání rodičovské odpovědnosti musí dojít závažným způsobem.¹⁵³ K tomuto zásahu dochází jediné tehdy, je-li „*takový zásah současně jediným účinným prostředkem ochrany dítěte, potřeba jeho provedení musí v každém konkrétním případě, z hlediska intenzity řádného nevykonávání rodičovské*

¹⁴⁶ § 869 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

¹⁴⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-179-3. str. 183.

¹⁴⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 229.

¹⁴⁹ § 870 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

¹⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 229.

¹⁵¹ § 871 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

¹⁵² Viz judikatura NS – rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 2873/2005 ze dne 30. 8. 2006 a rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 1376/2012 ze dne 22. 5. 2013.

¹⁵³ ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-179-3. str. 188.

*zodpovědnosti rodičem, převážit nad právem dítěte na rodinný život, zachování rodinných svazků, na péči rodičů a osobní kontakt s nimi.*¹⁵⁴

Z výše uvedeného vyplývá, že v případech domácího násilí bude nejčastěji docházet k úplnému zbavení rodičovské odpovědnosti násilného rodiče. Řízení o rodičovské odpovědnosti je mimo jiné upraveno v § 466 a následující zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, a to jako součást řízení ve věcech péče o nezletilé. Jedná se o nesporné řízení. Účastníky řízení jsou vždy: 1. rodič, který má být rodičovské odpovědnosti zbaven; 2. druhý rodič; 3. dítě, které bude zastoupeno orgánem sociálně-právní ochrany dětí.¹⁵⁵ Dalšími účastníky mohou být: 1. opatrovník (v případě omezení rodičovské odpovědnosti) nebo 2. poručník (v případě zbavení rodičovské odpovědnosti) a 3. státní zástupce (v případě, že je návrhovátelem). Navrhovatel může být buďto orgán sociálně-právní ochrany dětí, nebo státní zástupce.¹⁵⁶ Toto řízení je však možné zahájit i bez návrhu. Bylo-li nařízeno předběžné opatření podle § 452 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, zahájí příslušný soud řízení o péči o nezletilého.¹⁵⁷ Místně příslušný je obecný soud nezletilého, v naléhavých případech může řízení zahájit taktéž soud, v jehož obvodu se nezletilý zdržuje. Nicméně v co nejkratší lhůtě je věc postoupena obecnému soudu nezletilého.¹⁵⁸ Soud rozhoduje rozsudkem, a to s co největším urychlením. Zpravidla nejdéle do 6 měsíců od zahájení řízení.¹⁵⁹ „*Je-li rodič zcela zbaven rodičovské odpovědnosti, postačí výrok o tom, že se rodičovské odpovědnosti zbavuje.*“¹⁶⁰ Kdežto v případě omezení rodičovské odpovědnosti musí výrok obsahovat „*přesné a jednoznačné vymezení rozsahu práv a povinností, na které se omezení vztahuje*“.¹⁶¹

Zbavení či omezení rodičovské odpovědnosti jsou zásahy do práv a povinností rodičů, které řadím mezi ty nejzávažnější. Přistupuje se k nim v těch

¹⁵⁴ Rozhodnutí NS sp. zn. 21 Cdo 3909/2010 ze dne 28. 6. 2011.

¹⁵⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka. § 871 [Zbavení rodičovské odpovědnosti]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 876. ISBN 978-80-7400-503-09.

¹⁵⁶ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-683-9. str. 188.

¹⁵⁷ § 468 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹⁵⁸ § 467 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹⁵⁹ § 471 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹⁶⁰ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení II*. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-606-7. str. 156.

¹⁶¹ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-683-9. str. 188.

nejzávažnějších případech domácího násilí, a to až tehdy, když selžou opatření s menšími důsledky. Jsou situace, kdy k těmto zásahům dochází okamžitě, nicméně nejsou tak časté. Jsou to případy takového násilí, které je zřejmé a život i zájem dítěte jsou natolik ohroženy, že je nelze ponechat v péči rodičů a v budoucnu se situace nezlepší. V současné době se k těmto zásahům přistupuje až jako k poslední možnosti. Mám za to, že ačkoliv se jedná o závažný zásah, rodič, který páchá domácí násilí na dítěti, a to v takové míře, že je zjevné a prokazatelné, by neměl mít možnost rozhodovat o právech dítěte. Dle mého názoru je domácí násilí, a to v jakékoliv podobě, závažný čin, za který by měl rodič nést odpovědnost mimo jiné v podobě zbavení rodičovské odpovědnosti.

4.3. Trestně-právní důsledky

Právní úpravu v rámci veřejného práva jsem zmínila v kapitole 2.3 této diplomové práce. Vzhledem k tomu, že domácí násilí je protiprávní čin, může za něj být pachatel odsouzen jak za trestný čin tak přestupek. Může mu být uložen mimo jiné trest odnětí svobody. Trestné činy, u kterých lze domácím násilím naplnit skutkovou podstatu, mají společné znaky: „1. jsou páčány v rodině nebo domácnosti; 2. mezi osobami v poměru rodinném nebo obdobném; 3. jsou vedeny záměrem oběť utiskovat, vydírat, ohrožovat, omezovat, ubližovat, nutit ji aby něco konala, opominula nebo trpěla, s cílem ponižovat její lidskou důstojnost“.¹⁶²

V první řadě se může jednat o trestný čin týrání svěřené osoby.¹⁶³ Trest odnětí svobody lze uložit na 1 rok až 5 let v základní skutkové podstatě. V kvalifikované skutkové podstatě lze uložit dvě léta až 8 let, spáchal-li tento čin zvláště surovým nebo trýznivým způsobem (např. opálení rukou dítěte nad plamenem plynového sporáku, opálení žehličkou na břicho nebo opakované tlučení týrané osoby do modřin, které nejsou ještě zhojeny), způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví (jedná-li se však o nedbalostní újmu, v případě úmyslné újmy by se jednalo o souběh trestného činu týrání svěřené osoby s trestným činem těžkého ublížení na zdraví), spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo páchá-li takový čin po delší dobu (tou se rozumí řádově několik měsíců, nicméně doba se posuzuje podle stupně intenzity týrání). Případně 5 až 12 let, způsobí-li

¹⁶² VOŇKOVÁ, Jiřina, HUŇKOVÁ, Markéta. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1. str. 98.

¹⁶³ § 198 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

tímto jednáním těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo smrt (zde musí jít opět o nedbalostní usmrcení, jinak by dané bylo posuzováno jako souběh trestného činu vraždy s trestným činem týrání svěřené osoby).¹⁶⁴

Jsou případy, kdy lze trestný čin týrání svěřené osoby posoudit jako souběh s trestným činem zanedbání povinné výživy, pokud týrání spočívalo mimo jiné též v odpírání stravy nebo potřebného ošacení.¹⁶⁵ „Zanedbáním povinné výživy se rozumí nejen neplnění výživného poskytovaného v penězích, ale i neplnění povinnosti vyživovat jiného v naturální formě a povinnosti zaopatřovat jiného, tedy neplnění povinnosti poskytovat dítěti stravu, ošacení, bydlení, pečovat o jeho zdraví a čistotu a vykonávat nad ním dohled“.¹⁶⁶ Za tento trestný čin lze uložit v základní skutkové podstatě trest odnětí svobody až na dvě léta. V kvalifikované skutkové podstatě pak až 5 let.¹⁶⁷

Domácím násilím lze dále spáchat trestný čin znásilnění¹⁶⁸ a trestný čin pohlavního zneužívání.¹⁶⁹ V § 187 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku „je obsažena základní skutková podstata trestného činu pohlavního zneužívání, kdy ten, kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.“¹⁷⁰ Za objekt daného trestného činu je považován „mravní a tělesný vývoj dětí.“ Pachatelem může být muž i žena, a to bez ohledu na sexuální orientaci, nebo zda pachatel trpí pedofilií.¹⁷¹ Kvalifikovanou skutkovou podstatou je spáchání daného trestného činu na dítěti, nad kterým pachatel vykonává dozor nebo zneužívá závislosti dítěte na jeho osobě, případně pak svého postavení.¹⁷² Závislost dítěte na pachateli může být dána i tím, že pachatel dítě vychovává.¹⁷³

¹⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 198 [Týrání svěřené osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁶⁵ Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1983, sp. zn. Tlpjf 169/82.

¹⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 27. 3. 1981, sp. zn. 11 Tz 9/81

¹⁶⁷ § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁶⁸ § 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁶⁹ § 187 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁷⁰ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. str. 42.

¹⁷¹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 187. In: ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. marg. č. 1 a 4.

¹⁷² § 187 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁷³ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. str. 43

Trestný čin pohlavního zneužívání může být v jednočinném souběhu s trestným činem sexuálního nátlaku¹⁷⁴, trestným činem soulože mezi příbuznými¹⁷⁵, trestným činem ohrožování výchovy dětí¹⁷⁶, trestným činem svádění k pohlavnímu styku¹⁷⁷, nikoliv však s trestným činem znásilnění.¹⁷⁸ Trestného činu znásilnění se dopustí ten, „*kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti.*“¹⁷⁹ Za stav bezbrannosti je dle judikatury považován i nízký věk dítěte.¹⁸⁰ K této základní skutkové podstatě se váže kvalifikovaná skutková podstata, kdy v případě, že se pachatel dopustí daného trestného činu na dítěti nebo na dítěti mladším patnácti let, bude potrestán odnětím svobody na 2 roky až 12 let.¹⁸¹

„*V mnoha případech násilí páchaného na dítěti jednání osoby svou intenzitou nenaplnuje skutkovou podstatu některého či některých trestných činů uvedených*“¹⁸² v trestním zákoníku a jsou kvalifikovány jako přestupky. Jedná se především o přestupky proti občanskému soužití¹⁸³. Konkrétně ustanovení § 7 odst. 1 písm. c bod 4 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, kdy fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že se vůči jinému dopustí jiného hrubého jednání. „*Pojem hrubé jednání musí být správním orgánem vykládán objektivně, protože v opačném případě by bylo fakticky pouze na subjektivní úvaze toho, vůči kterému bylo hrubé jednání užito, zda se pachatel přestupku dopustil. Za jiné hrubé jednání může považovat i prvky domácího násilí.*“¹⁸⁴ Za tento přestupek lze uložit pokutu do 20.000 Kč¹⁸⁵ nebo omezující opatření.¹⁸⁶

¹⁷⁴ § 186 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁷⁵ § 188 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁷⁶ § 201 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁷⁷ § 202 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 187. In: ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. marg. č. 13.

¹⁷⁹ § 185 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁸⁰ Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 1. 1982, sp. zn. Tpjf 158/80.

¹⁸¹ § 185 odst. 2 a 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁸² ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. str. 58.

¹⁸³ § 7 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích.

¹⁸⁴ VETEŠNÍK, Pavel. § 7 [*Přestupky proti občanskému soužití*]. In: JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich; Zákon o některých přestupcích*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-666-1.

¹⁸⁵ § 7 odst. 4 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích.

¹⁸⁶ § 7 odst. 5 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích.

4.4. Náhrada nemajetkové újmy

V neposlední řadě má dítě, které se stalo obětí domácího násilí, nárok na náhradu škody. Náhradu škody lze žádat v občanskoprávním i v trestněprávním řízení. Dítě musí být v řízení zastoupeno zákonným zástupcem či opatrovníkem.

Pokud mu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, má v řízení postavení také jako poškozený, který může uplatnit své právo na náhradu škody. Ublížení na zdraví mohou být stavy, které jsou důsledkem fyzického i psychického týrání nebo zanedbávání. Návrh na uplatnění práva na náhradu škody musí být učiněn nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování a musí z něj jasně vyplývat důvod a požadovaná výše náhrady škody. O náhradě škody se rozhoduje v rámci tzv. *adhezního řízení*. Uplatnění náhrady škody v trestním řízení tvoří překážku zahájeného řízení a nelze tak podat současně návrh na náhradu škody v rámci občanskoprávního řízení.¹⁸⁷ Soud však může poškozeného odkázat na občanskoprávní řízení. Zde soud rozhoduje podle hmotněprávních předpisů, ale řízení je upraveno procesními předpisy trestního práva.¹⁸⁸

Dále má dítě právo podat návrh na náhradu nemajetkové újmy v občanskoprávním řízení, a to na základě § 2956 a § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Děti postižené domácím násilím mohou mít problém s budoucím prožitím plnohodnotného života. Mohou mít problémy s navazováním mezilidských vztahů, včetně partnerských. Může u nich nastat změna emočního prožívání určitých situací. Mohou mít v budoucnu strach ohledně zvládnutí role rodiče. Může tak dojít ke snížení kvality života dítěte nejen v dětství, ale i v dospělosti.¹⁸⁹ Jelikož se jedná o silný zásah do života dítěte, může žádat náhradu nemajetkové újmy, a to v penězích.¹⁹⁰ Nemajetková újma zahrnuje náhradu za porušení přirozených práv člověka, jakožto absolutních práv, bolest, ztížení společenského uplatnění i duševní útrapy. „*Duševní útrapy můžeme vymezit jako vnitřní mučivé pocity, které mohou, ale nemusejí mít přímou vazbu na tělesná zranění (prožívaná trýzeň, strach a utrpení, negativně vnímaný stres, smutek a*

¹⁸⁷ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. str. 112-115.

¹⁸⁸ ŽDÁREK, Roman, TĚŠINOVÁ, Jolana, ŠKÁROVÁ, Marta, WALTR, Robert, PÚRY, František. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-280-9. str. 72.

¹⁸⁹ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. str. 122-123.

¹⁹⁰ § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

*zármutek, úlek, znepokojení, pocit ponížení apod.). Mohou být provázeny určitými fyzickými příznaky, např. pláčem, koktáním, ztuhnutím nebo naopak třesem, skřípáním zubů apod.*¹⁹¹ S ohledem na uvedené je zřejmé, že týrané dítě, má nárok na náhradu nemajetkové újmy po násilníkovi.

Nárok na náhradu nemajetkové újmy se uplatňuje žalobou v občanském soudním řízení. Žaloba musí mít stanovené náležitosti. Mezi ně patří např. označení účastníků, soudu, rozhodných skutečností, důkazů a dále žalobní návrh. Žalobce je povinen v žalobě uvést, jaké výše peněžité náhrady se domáhá. Věcně příslušný k projednání této žaloby je okresní soud a místně příslušný je obecný soud účastníka, proti kterému návrh směřuje. Účastníky řízení jsou dítě postižené domácím násilím zastoupené opatrovníkem (případně zákonným zástupcem) jakožto žalobce a žalovaný, tedy násilný rodič. V řízení jsou stěžejní důkazy, které prokážou, že nemajetková újma vznikla. Stěžejním důkazem jsou zde znalecké posudky lékařů a psychologů. Soud v daném řízení rozhoduje rozsudkem na plnění. Ten obsahuje výrok o tom, kdo má komu jakou částku uhradit a do kdy ji má uhradit. Opravným prostředkem je proti tomuto rozhodnutí odvolání, pokud částka plnění přesahuje 10.000,- Kč.¹⁹²

Tento druh náhrady nemajetkové újmy je především teoretický. V praxi se s ní nesetkáváme, přestože z 90 dotázaných osob je zhruba 83% toho názoru, že dítě tento nárok má.¹⁹³ Za děti postižené domácím násilím by žalobu v občanském soudním řízení případně návrh na náhradu škody v trestním řízení měl podat orgán sociálně-právní ochrany dětí. Bohužel pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí často ani netuší, že dítě takové možnosti má. Orgán sociálně-právní ochrany dětí je ten, kdo by měl hájit práva dítěte a v případě, že se nepokusí vyčerpat všechny možné instituty, mám za to, že ochrana dítěte není kompletní. V rámci konzultace se soudkyní Okresního soudu v Tachově a sociální pracovnící ve Stříbře jsem zjistila, že ani týrané ženy, natož děti, tento nárok neuplatňují. Dle jejich názoru je představa, že dítě žádá náhradu nemajetkové újmy po násilném

¹⁹¹ BEZOUŠKA, Petr. § 2956 [Následek porušení přirozeného práva člověka]. In: HULMÁK, Milan, BEDNÁŘ, Václav, BEZOUŠKA, Petr a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8. marg. č. 5.

¹⁹² ŽĎÁREK, Roman, TĚŠINOVÁ, Jolana, ŠKÁROVÁ, Marta, WALTR, Robert, PÚRY, František. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-280-9. str. 57 – 68.

¹⁹³ Viz. příloha č. 1 této diplomové práce.

rodiči nereálná. Mají za to, že děti ke svým rodičům mají tak pevný vztah, že toho nebudou ani nejsou schopni. Naopak většinou mají děti i k násilným rodičům vřelý vztah a jsou vděční za každý jejich náznak lásky k nim.

4.5. Dědická nezpůsobilost

Aby mohl být člověk dědicem, musí být dědicky způsobilý. V důsledku páchaní domácího násilí se rodič dítěte může stát dědicky nezpůsobilým. „*Důvody dědické nezpůsobilosti tradičně spočívají v závažném pro společnost neakceptovatelném chování osoby, kterého se dopustí vůči zůstaviteli.*“¹⁹⁴ Dědická nezpůsobilost je stanovena zákonem. „*Není tedy potřeba žádné aktivity ze strany budoucího zůstavitele, postačí pouze jednání dotčené osoby.*“¹⁹⁵ Občanský zákoník v § 1481 a § 1482 upravuje čtyři důvody, pro které se člověk může stát nezpůsobilým: 1. ten, kdo se *dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli*, případně proti jeho předku, potomku nebo manželu; 2. ten, *kdo se dopustil zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli*, a to tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil, lstivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil¹⁹⁶; 3. manžel, který se dopustil domácího násilí na zůstaviteli a 4. rodič, který byl zbaven rodičovské odpovědnosti.¹⁹⁷

„*Důvodem pro odnětí rodičovských povinností a práv není jen trestný čin rodiče vůči dítěti, ale zneužití nebo závažné zanedbání rodičovské odpovědnosti.*“¹⁹⁸ Rodič je však „*vyloučen z dědického práva po dítěti podle zákonné dědické posloupnosti.*“¹⁹⁹ Je tedy vyloučen jako zákonný dědic, nicméně může dědit po zůstaviteli ze závěti či z dědické smlouvy.²⁰⁰ K tomu, aby se rodič stal nezpůsobilým dědicem je třeba: „1) *smrt nezletilého dítěte*, 2) *zneužívání nebo závažné zanedbávání výkonu rodičovské odpovědnosti* a 3) *předchozí rozhodnutí*

¹⁹⁴ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. § 1481. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. marg. č. 1.

¹⁹⁵ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Dědické právo. Základy soukromého práva IX*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-684-5. str. 18.

¹⁹⁶ § 1481 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁹⁷ § 1482 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. II. Zvláštní část. § 1481 až 1483.

¹⁹⁹ § 1482 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁰⁰ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Dědické právo. Základy soukromého práva IX*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-684-5. str. 19.

*soudu o zbavení rodičovské odpovědnosti. Z dikce zákonného ustanovení je zřejmé, že nebude stačit samotné jednání naplňující znaky zneužívání či zanedbávání rodičovské odpovědnosti, ale vyžadovat se bude rozhodnutí soudu o zbavení rodičovské odpovědnosti.*²⁰¹

K výše uvedenému se vážou dvě otázky: Bude rodič, který byl zbaven rodičovské odpovědnosti, stále dědicky nezpůsobilý v případě, kdy mu bude rodičovská odpovědnost obnovena? A co v případě, kdy dítě zemře v dospělosti. Bude rodič stále dědicky nezpůsobilý? V prvé řadě je důležité konstatovat, že rodič je dědicky nezpůsobilý pouze jako zákonný dědic. Dítě jej může povolat jako dědice závětí, případně dědickou smlouvou. Nepředpokládám, že by nezletilé dítě mělo pro případ smrti sepsanou např. závět'. Proto je zde tento institut, který má jako další z uvedených institutů za účel ochranu nezletilého dítěte před rodiči, kteří ho týrali.

Rodičovská odpovědnost zaniká tehdy, kdy se dítě stane svéprávným. V případě, kdy bude rodiči, který byl rodičovské odpovědnosti zbaven, soudem obnovena, vznikne otázka, zdali se rodič stane znovu dědicky způsobilým. Rodič je soudem zbaven rodičovské odpovědnosti v závažných případech. Například v případě domácího násilí. Je však možnost, že se podaří vztah dítěte a rodiče obnovit. Rodič napraví své chování a bude schopen o své dítě znovu pečovat. Stručně řečeno, v takovém případě mu může být soudem obnovena. Domnívám se, že když dle soudu je možné obnovení rodičovské odpovědnosti, je možné obnovení dědické způsobilosti rodiče. Jistě bude nezbytné zkoumat případ od případu a vždy s přihlédnutím ke vztahu rodiče a dítěte.

Jakmile se dítě stane svéprávným, může sepsat závět' či dědickou smlouvu a povolat tak rodiče jako dědice, přestože je jako zákonný dědic vyloučen. V případě, že se tak nestane, bude se dědit dle zákonné dědické posloupnosti. Rodič, který byl zbaven rodičovské odpovědnosti, jí byl zbaven ze závažného důvodu. Jeho vztah s dítětem byl tak narušen, že nebylo možné nalezení jiného východiska. Myslím si, že rodič, který byl rodičovské odpovědnosti zbaven, by měl zůstat dědicky nezpůsobilým i když dítě zemře v dospělosti. Připouštím, že vztah rodiče a dítěte by se mohl v dospělosti dítěte napravit. Nicméně nemusí.

²⁰¹ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. § 1482. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. marg. č. 7.

Stejně jako v prvním případě, bude nezbytné zkoumat případ od případu a posuzovat splnění podmínek pro vyloučení z dědické posloupnosti.

5. Činnost orgánů sociálně – právní ochrany dětí

Orgán sociálně-právní ochrany dětí ve většině případů vystupuje jako opatrovník nezletilého dítěte. Tato kapitola se věnuje komplexnímu postavení orgánu sociálně-právní ochrany dětí v kontextu s domácím násilím páchaným na dětech. Na prvním místě je vždy nejlepší zájem a blaho dítěte, a přestože by stát neměl do rodinných vztahů zasahovat, jsou případy, kde je zásah státu nezbytný.²⁰² „Sociálně-právní ochranou dětí se rozumí zejména: a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, d) zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.“²⁰³ Tuto ochranu zajišťují její orgány, a to zejména: *krajské a obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí, další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny*²⁰⁴. Sociálně-právní ochrana se zaměřuje mimo jiné na děti, jejichž rodiče neplní povinnosti nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti²⁰⁵ a děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo jsou ohrožovány násilím mezi rodiči, případně jinými osobami.²⁰⁶ Orgán sociálně-právní ochrany dětí má několik možností, jak postupovat v případech domácího násilí páchaného na dětech. Musí být vždy řádně posouzena situace dítěte, jak intenzivní je domácí násilí a podle toho určit vhodné opatření, které efektivně ochrání zájem dítěte. V některých případech postačí poradenská činnost, v jiných případech bude potřeba zásahu státu nejintenzivnějším způsobem.²⁰⁷

²⁰² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 281.

²⁰³ § 1 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

²⁰⁴ § 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

²⁰⁵ § 6 písm. a) bod 2. a 3. zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

²⁰⁶ § 6 písm. e) a g) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

²⁰⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 286.

5.1. Preventivní a poradenská činnost

Prvním a nejčastěji v praxi používaným opatřením je preventivní a poradenská činnost. V jejím rámci „orgány sociálně-právní ochrany zejména vyhledávají děti vyžadující pomoc, působí na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, projednávají s rodiči odstranění nedostatků ve výchově dítěte a jeho chování, sledují nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťují příčiny jejich vzniku.“²⁰⁸ S tím souvisí terénní sociální práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí. V jejím rámci orgán sociálně-právní ochrany dětí spolupracuje s rodinou i jejím okolím, včetně zdravotníků, učitelů, policie, vedoucích zájmových kroužků apod. Bez takové spolupráce by odhalování případů ohrožených dětí nebylo účinné.²⁰⁹ V případě ohroženého dítěte sociální pracovník v rámci výše uvedené spolupráce provede „šetření v rodině, v místě bydliště dítěte, ve škole a ve školském zařízení, ve zdravotnickém zařízení či v jiném prostředí, kde se dítě zdržuje.“²¹⁰ V praxi se bohužel setkáváme nikoliv s preventivním šetřením, ale odhalení přichází většinou až v případech, kdy je dítě vážně ohroženo.

5.2. Výchovná opatření

V situacích, kde se setkáváme s domácím násilím, je potřeba využít taková opatření, která zasáhnou do práv rodičů a dětí. Účelem těchto opatření je napravení daného problému a zamezení dalšího zvyšování intenzity domácího násilí. Tato opatření jsou využívána za intervence státu a nazýváme je *výchovná opatření*. Jsou upraveny v § 13 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. „Mají přispět k ochraně dítěte před negativními vlivy, ať již ze strany rodičů nebo jiných osob odpovědných za jeho výchovu nebo před vnějšími negativními vlivy, jimž jsou děti vystaveny. Jsou-li výchovná opatření ukládána rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte, mají napomoci k odpovědnějšímu přístupu k péči o dítě a jeho výchově, odstranění negativního působení na dítě a

²⁰⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 285.

²⁰⁹ VEČERKA, Kazimír, ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Preventivní praxe po novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-152-3. str. 12.

²¹⁰ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0. str. 127.

*zamezení předávání nevhodných vzorců chování dítěti.*²¹¹ Můžeme je rozdělit jako: „a) intervenci, která nemá za bezprostřední následek změnu právního postavení jednotlivých osob, např. napomenutí rodiče; b) zásah do faktického vztahu mezi zúčastněnými osobami, avšak bez změny právní, např. o nařízení ochranné výchovy dítěte; c) zásah do vzájemného právního postavení zúčastněných osob, např. omezení, pozastavení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti.“²¹²

O tom, jaké opatření bude použito, rozhoduje orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo soud. Výchovná opatření se ukládají ve správním řízení. Zpravidla se zahajuje z moci úřední a není nařízeno ústní jednání. V rozhodnutí musí být vedle obecných náležitostí specifikováno, komu a jaké výchovné opatření se ukládá. Dále pak musí obsahovat odůvodnění a označení rozhodných skutečností, na základě kterých je opatření ukládáno. A dále pak prokázání, že rodič řádně neplní své povinnosti vyplývající pro něj z rodičovské odpovědnosti.²¹³

Výchovná opatření zasahují do rodinného života, a proto musí být ukládána obezřetně. Musí se přihlídnout k okolnostem případu, jeho dosavadního průběhu, a pokud už nějaká opatření byla v minulosti přijata, tak je nezbytné vyhodnotit, jaká měla dopad či účinek. Je důležitý soustavný kontakt s rodinou. V praxi je ve většině případů postupováno od těch nejmenších zásahů (opatření) po ty nejzásadnější, které nejvíc ovlivňují rodinu.

5.2.1. Napomenutí

Prvním a nejmírnějším výchovným opatřením je napomenutí. Může být uloženo rodiči, dítěti či jiné osobě, která je odpovědná za výchovu dítěte. V případech domácího násilí se bude jednat především o napomenutí rodiče proto, že porušuje své základní povinnosti, které pro něj vyplývají z rodičovské

²¹¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 13 [Výchovná opatření]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 103. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 1.

²¹² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 286.

²¹³ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 13 [Výchovná opatření]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 103. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 4.

odpovědnosti, dítě zanedbává.²¹⁴ Napomenutí by mělo být učiněno vhodným způsobem a mělo by z něj být zřejmé, za jaké jednání je rodič napomínán a zároveň by mu mělo být sděleno, jak by se měl do budoucna chovat a jak by měl změnit své chování. Napomenutí by mělo rodiče přimět zamyslet se nad tím, jakým způsobem jeho chování ovlivňuje život a výchovu dítěte a zároveň jaký dopad může mít na budoucnost dítěte.²¹⁵

5.2.2. Dohled nad dítětem

V případě, že napomenutí nebylo dostatečným opatřením, stanoví orgán sociálně-právní ochrany dětí dohled nad dítětem. Ten spočívá v kontrole chování dítěte a prostředí, ve kterém se pohybuje. Dohled provádí orgán sociálně-právní ochrany dětí za pomoci dalších subjektů, kterými mohou být např. *škola, učitelé, příbuzní, kamarádi, pracovníci zařízení, které dítě navštěvuje (zájmový kroužek)*.²¹⁶

5.2.3. Uložení zákazu

Dalším opatřením může být uložení rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte omezení bránící v působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte, zejména pak např. zákaz určitých činností, návštěv určitých míst, akcí nebo zařízení nevhodných vzhledem k osobě dítěte a jeho vývoji.²¹⁷ Toto opatření může být uloženo například rodičům, kteří pod vlivem návykových látek dítě týrají anebo v tomto stavu nejsou schopni o dítě řádně pečovat a dochází tak k jeho zanedbávání.

²¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 286.

²¹⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 13 [*Výchovná opatření*]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 103. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 5 - 6.

²¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 286.

²¹⁷ §13 odst. 1 písm. c) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

5.2.4. Povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo mediaci

Uložení povinnosti využít odborné poradenské pomoci (případně terapie, setkání s mediátorem) je zakotveno v § 12 a § 13 odst. 1 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Cílem orgánů sociálně-právní ochrany dětí je udržení dítěte v rodině a zajištění, aby bylo vychováváno jeho rodiči. Toto opatření by mělo být uloženo v případě, *„kdy situace v rodině vykazuje natolik závažné znaky ohrožení dítěte, že směřuje k odebrání dítěte z rodiny, a rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte doposud nevyužili žádnou z nabízených možností odborného poradenství.“*²¹⁸ Pokud je dítě rodičům odebráno, orgán sociálně-právní ochrany dětí se snaží všemi dostupnými prostředky zajistit, aby bylo dítěti umožněno se v co nejkratší lhůtě vrátit k biologickým rodičům.

5.2.5. Shrnutí

Výchovná opatření jsou užívána v první řadě jakožto preventivní opatření, která mají za účel napravení rodiče, rodinného vztahu. Jejich úkolem je, aby bylo do rodinného života zasaženo co nejméně, přestože se jedná o zásah státu. Jsou situace, kdy budou tato opatření účinná. Nicméně v případech domácího násilí, ať už se jedná o jakoukoliv jeho intenzitu, mám za to, že výchovná opatření nejsou vhodným řešením. Je zde snaha udržení dítěte v rodinném prostředí, které je narušené. Setkávám se s názory, že je vhodnější udržovat dítě v rodině s násilným rodičem, než ho „odtrhnout“ od rodiny. S tímto názorem se neztotožňuji. Vztah rodič – dítě je považován za nejdůležitější a nejpevnější. Buduje se v něm důvěra, mělo by to být místo jistoty a bezpečí. Domnívám se, že rodinné pouto je domácím násilím narušeno a dítě by mělo být umístěno minimálně do péče jiného rodinného příslušníka, případně zařízení. Dítě by mělo být v co nejkratší lhůtě odejmuto rodiči a umístěno do bezpečnějšího a pro něj vhodnějšího prostředí. Po následném prošetření, snaze napravení jejich rodinného vztahu, by mohlo být

²¹⁸ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 12 [*Odborná poradenská pomoc*]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 94. ISBN 978-80-7400-713-2.). marg. č. 10.

uvažováno o navrácení dítěte k rodiči. Domácí násilí je závažné jednání, které dítě ohrožuje nejen v době jeho páchaní, ale zanechává na něm následky do konce života. Myslím, že ačkoliv je ústavní výchova případně pobyt v jiném zařízení sociálně-právní ochrany dětí, pro děti psychickou zátěží (odloučení od rodiny), je to vhodnější řešení, než snaha dítě udržet v rodinném vztahu s násilným rodičem. Minimálně s ohledem na jeho zdravotní stav.

5.3. Odejmutí dítěte z péče rodičů

Další možností, jak může orgán sociálně-právní ochrany dětí postupovat, je odejmout dítě z péče rodičů. Jedná se o jeden z nejintenzivnějších zásahů státu. Dochází k odtržení dítěte od rodiny a jeho umístění do jemu většinou neznámého prostředí, mezi neznámé osoby. O tom, zdali bude dítě odejmuto z péče rodičů, může rozhodnout výhradně soud na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí.²¹⁹ „*Předpokladem pro rozhodnutí o dočasném odejmutí dítěte z péče rodičů je buď předchozí neúspěšné využití jiných (mírnějších) výchovných opatření, nebo nastoupení situace, kdy není možné zajistit dítěti potřebnou ochranu a pomoc jiným výchovným opatřením nebo opatřením sociálně-právní ochrany a zároveň není možné zajistit náhradní rodinnou péči, zejména pěstounskou péči na přechodnou dobu.*“²²⁰ Jedná se tedy o krajní opatření, které přichází na řadu až jako jedno z posledních zásahů státu. „*Takový zásah ze strany státu (soudu) je možný, jen je-li nezbytný a v souladu se zákonem; nezbytnost znamená, že zásah je založen na naléhavé společenské potřebě, která je zejména přiměřená sledovanému legitimnímu cíli, kterým je ochrana zájmu dětí.*“²²¹ „*Rodiče před tímto krokem musejí dostat šanci napravit nedostatky a péči o dítě vykonávat řádně, aby ohrožení dítěte odstranili. K tomu směřuje preventivní a poradenská činnost vykonávaná orgány sociálně-právní ochrany dětí (§ 11 a 12) a výchovná opatření ukládaná podle § 13. Pokud však žádná z těchto opatření nevedla ke zlepšení situace dítěte a zájem dítěte vyžaduje, aby se dítě dostalo do jiného*

²¹⁹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 13a [Odejmutí dítěte z péče rodičů]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 113. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 1.

²²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 287.

²²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2371/2011.

*prostředí, musí obecní nebo újezdní úřad podat podnět, resp. obecní úřad obce s rozšířenou působností návrh soudu k odejmutí dítěte z péče rodičů.*²²² Orgán sociálně-právní ochrany dětí před podáním návrhu na nařízení tohoto opatření musí důkladně prošetřit situaci a okolnosti. *„Vyhodnocení situace dítěte je třeba provádět velmi pečlivě. Za legitimní důvod pro odejmutí dítěte z péče rodičů lze považovat, že rodiče nejsou schopni zabránit násilí páchanému na dítěti osobou, která s ním žije ve společném obydlí.*“²²³

V případě, že tedy výchovná opatření uvedená v kapitole 5.2 této diplomové práce nevedla k nápravě a zároveň to vyžaduje zájem dítěte, může soud dočasně odejmout dítě z péče rodičů a zároveň mu nařídit pobyt ve: *„a) středisku výchovné péče nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, nebo b) zařízení poskytovatele zdravotních služeb nebo v domově pro osoby se zdravotním postižením.*“²²⁴

5.4. Další opatření

Když všechna výše uvedená opatření a nástroje, kterými disponuje orgán sociálně-právní ochrany dětí, selžou nebo byla neúčinná, může orgán přistoupit k dalším opatřením. Jedná se možnost podání návrhu na zahájení soudního řízení dle § 14 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, případovou konferenci a podání návrhu na předběžné opatření.²²⁵

5.4.1. Návrh na zahájení soudního řízení dle § 14 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Orgán sociálně-právní ochrany dětí řadou opatření zasahuje do práv a povinností rodičů a dětí, do jejich osobní sféry, a proto směřuje zejména k podání

²²² ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 13a [Odejmutí dítěte z péče rodičů]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 113. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 1.

²²³ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 13a [Odejmutí dítěte z péče rodičů]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 113. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 3.

²²⁴ § 13a) odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

²²⁵ O předběžném opatření je pojednáno v kapitole 4.1 této diplomové práce, a proto se jím v této kapitole nebudu zabývat.

návrhu na zahájení soudního řízení a zároveň k vydání rozhodnutí soudem.²²⁶ Návrh soudu může být podán ve věci rozhodnutí, zda je potřeba souhlasu rodiče k osvojení dítěte nebo zbavení rodiče oprávnění tento souhlas dát, ve věci omezení, pozastavení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti, nařízení ústavní výchovy, její prodloužení nebo zrušení, svěření dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo do pěstounské péče.²²⁷

5.4.2. Případové konference

V rámci preventivní a poradenské činnosti je orgán sociálně-právní ochrany dětí povinen pořádat případové konference, které mají za účel vyřešení situace ohroženého dítěte a jeho rodiny za účasti odborníků, osob z okolí, rodičů a dítěte.²²⁸ Je to plánované a řízené setkání, jehož úkolem je rychlá reakce na situaci, ve které se ocitlo ohrožené dítě, vyhodnocení této situace a nalezení vhodného řešení.²²⁹ Případová konference je dalším opatřením, které předchází soudnímu řízení. Jedná se tedy o další možnost, jak vyřešit nepříznivou situaci dítěte mimosoudní cestou. Orgánu sociálně-právní ochrany dětí „je uloženo, aby před podáním návrhu na zahájení soudního řízení uspořádal případovou konferenci, v jejímž rámci budou projednány důvody pro tento postup.“²³⁰ V případě, že bude podán návrh na svěření dítěte do náhradní péče, musí orgán sociálně-právní ochrany dětí pořádat případovou konferenci i v průběhu řízení. A to tehdy, pokud nebyla uspořádána před zahájením řízení.²³¹ V případě však, že se zaměstnanec orgánu sociálně-právní ochrany dětí domnívá, že s ohledem na předcházející práci s rodinou a snahou vyřešení jejich situace by se případová konference jevila jako neúčelná, není nezbytné ji zahajovat.²³²

Případové konference jsou pořádaný „pokud je v zájmu ochrany dítěte žádoucí, aby se na řešení jeho situace podílelo více osob z různých oblastí života

²²⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 288.

²²⁷ § 14 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

²²⁸ § 10 odst. 3 písm. e) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

²²⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Manuál k případovým konferencím*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. ISBN 978-80-7421-038-9. str. 9. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/13087/manual.pdf>.

²³⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 288.

²³¹ § 14 odst. 2 písm. c) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

²³² Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. IV. ÚS 254/15.

*dítěte nebo z různých oborů, kterých se situace dítěte dotýká.*²³³ Svolává se v případech, kdy je mimo jiné rodina v nepříznivé situaci nebo když má být dítě umístěno mimo rodinu ať už krátkodobě či dlouhodobě.²³⁴ Účastníky případové konference mohou být: „*dítě, rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, zástupci školy, zařízení, v jehož péči se dítě nachází, zástupci zdravotnického zařízení, které dítěti poskytuje péči, zástupci pověřených osob nebo neziskových organizací, které spolupracují s dítětem nebo s rodinou, případně jiné osoby jako zástupci profesí, které mohou nějakým způsobem přispět k vyřešení situace dítěte a jeho rodiny.*“²³⁵ Účast není povinná, zejména pro rodiče. Nicméně v případě, kdy rodič účast odmítne, je nezbytné zvážit, zdali bude případová konference účelná. Zároveň mají všichni účastníci možnost se ke všemu, co bude předmětem případové konference, vyjádřit a případně navrhnout vhodné řešení situace.²³⁶

5.5. Shrnutí

Orgány sociálně-právní ochrany dětí mají s ohledem na výše uvedené mnoho nástrojů, kterými mohou řešit situaci ohroženého dítěte. Zákonná úprava ukládá orgánu, aby vždy postupoval od mírnějších opatření po ta, která zasahují do práv a povinností rodičů a dětí. Ne vždy je však tento postup účelný. U případů domácího násilí mám za to, že mírná opatření, jakožto výchovná opatření, jsou s ohledem na situaci neúčelná. Považuji v těchto situacích za vhodné v první řadě dbát na okamžité umístění dítěte do bezpečného prostředí. Otázkou zůstává, co je bezpečné prostředí. Dítě může být umístěno do péče jiného člena rodiny, ať už do péče sourozenců jednoho z rodičů nebo prarodičů. V případě, že to není možné, je dítě umístěno do některého zařízení (např. zařízení pro děti vyžadující okamžitou

²³³ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 10 [*Povinnosti při zajišťování sociálně-právní ochrany dětí; individuální plán ochrany dítěte*]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 70. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 20.

²³⁴ Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Manuál k případovým konferencím*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. ISBN 978-80-7421-038-9. str. 12. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/13087/manual.pdf>.

²³⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 10 [*Povinnosti při zajišťování sociálně-právní ochrany dětí; individuální plán ochrany dítěte*]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 70. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 20.

²³⁶ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 10 [*Povinnosti při zajišťování sociálně-právní ochrany dětí; individuální plán ochrany dítěte*]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 70. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 21 – 22.

pomoc). Postup záleží na dané situaci. Však i zde platí, že se postupuje od nejméně intenzivních zásahů po ty nejintenzivnější. Orgán sociálně-právní ochrany dětí se o týraném dítěti dozví na základě podnětu spolupracujících subjektů v rámci terénní práce.²³⁷ Poté vyhodnotí, o jak ohrožené dítě se jedná a v jaké se nachází situaci. V případě týraného dítěte bude bez prodlení vybráno takové opatření, které zajistí dítěti bezpečí a péči. V případě, že nelze zajistit bezpečnost dítěte některým výše uvedeným výchovným opatřením, případně umístěním dítěte do náhradní rodinné péče, bude umístěno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Poté začne šetření situace v rodině.²³⁸

²³⁷ Viz. kapitola 5.1 této diplomové práce.

²³⁸ DOLEŽAL, Martin. § 42 [Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 380. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 21.

6. Náhradní péče o týrané děti

Děti, které se staly obětí domácího násilí, by měly být, v zájmu jejich ochrany, neprodleně umístěny do vhodného prostředí. Takové prostředí by mělo zajistit jejich bezpečí. Náhradní péče o dítě nastává v situaci, kdy je potřeba zajistit péči o dítě. Zároveň má být umístěno do péče osoby (případně zařízení), která není rodičem dítěte. Náhradní péče o dítě je dočasná. Trvá do té doby, dokud není rodič opět schopen o dítě vykonávat osobní péči. Před uložením jednoho z institutů náhradní péče je nezbytné, aby byla náležitě posouzena situace a nejlepší zájem dítěte.²³⁹ Dle judikatury je nutné zkoumat, zdali ještě před odebráním dítěte, není možné dosáhnout nejlepšího zájmu dítěte mírnějšími prostředky.²⁴⁰ Účelem náhradní péče o děti je, aby zde bylo pro dítě vytvořeno rodinné prostředí, ať už v náhradní rodině, nebo v rámci ústavní výchovy.

6.1. Pěstounská péče

Prvním institutem, kterým se budu zabývat, je pěstounská péče. Je to institut náhradní rodinné péče, kdy „jejím účelem je především zajistit výkon osobní péče o dítě, a to osobou odlišnou od rodiče.“²⁴¹ Do pěstounské péče může být umístěno mimo jiné dítě, jehož rodiče jej týrají, zanedbávají nebo zneužívají. Pěstounská péče by měla mít vždy přednost před ústavní výchovou.²⁴² S ohledem na téma této diplomové práce a s ohledem na týrané dítě, toto nepovažuji za vhodné ustanovení. Mám za to, že v rámci pěstounské péče nemůže být dítěti zajištěna dostatečná a odborná péče. Týrané děti ve většině případů potřebují pomoc odborníka a ta je jim snadněji zajištěna v rámci ústavní výchovy.

Z hlediska druhů může být pěstounská péče *krátkodobá, dlouhodobá i střednědobá*.²⁴³ O délce trvání pěstounské péče rozhoduje soud. Ten ji stanoví

²³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 307.

²⁴⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 2. 2002, sp. zn. 46544/99 – Kutzner v. Německo.

²⁴¹ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-937-3. str. 150.

²⁴² § 958 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁴³ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 958. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. marg. č. 3.

po dobu, „*po kterou trvá překážka bránící rodičům v osobní péči o dítě.*“²⁴⁴ Může být vykonávána buďto v pěstounské rodině (individuální péče) nebo v zařízení, které má rodinu připomínat (kolektivní péče, např. SOS vesničky). Dále může být vykonávána buďto v příbuzenské pěstounské péči nebo v nepříbuzenské.²⁴⁵ Příbuzenská pěstounská péče má na základě § 962 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku přednost před péčí nepříbuzenskou. V tomto případě, se péče o ohrožené dítě ujme osoba příbuzná (např. prarodiče, teta/strýc, sourozenec). Rodinné vztahy však mohou být komplikované. Prarodiče mohou mít pocit viny, teta/strýc špatné vztahy s rodiči dítěte, případně může docházet ke srovnávání dítěte s jejich dětmi atp.²⁴⁶ V případě, že není možné dítě umístit do péče nikoho z příbuzných, bude umístěno do nepříbuzenské pěstounské péče, která je tzv. zprostředkovaná. Pro dítě bude vyhledána taková osoba, která bude pro péči o takto ohrožené dítě vhodná. Dané zprostředkování provádí krajský úřad, který vyhledá vhodného žadatele o pěstounskou péči pro dítě. Ten má poté právo se s dítětem seznámit.²⁴⁷

Proto, aby bylo dítě umístěno do pěstounské péče, musí být splněny stanovené předpoklady. Mezi základní předpoklady řadíme: 1. zájem dítěte; 2. péči o dítě nemůže vykonávat rodič/poručník; 3. vyjádření dítěte, pokud je ho schopno s ohledem na jeho věk; 4. vhodný pěstoun, kterému bude dítě svěřeno do péče a 5. s ohledem na stav dítěte, vhodnost pěstounské péče.²⁴⁸ O tom, zdali bude dítě umístěno do pěstounské péče, rozhoduje soud. Je to řízení nesporné, o kterém se rozhoduje rozsudkem v řízení o péči soudu o nezletilé (§ 466 písm. p) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních). „*Účastníky řízení jsou rodiče (pokud jsou nositeli a vykonavateli rodičovské odpovědnosti), dítě zastoupené*

²⁴⁴ § 959 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁴⁵ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo.* Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-937-3. str. 152 - 153.

²⁴⁶ KRTIČKOVÁ, Kateřina. Příbuzenská pěstounská péče: Vztahy v rámci příbuzenské pěstounské péče. *Šance Dětem* [online]. 23. 1. 2019 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/dite-mimo-vlastni-rodinu/pestounska-pece/pribuzenska-pestounska-pece.shtml>.

²⁴⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 958. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975).* 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. marg. č. 8.

²⁴⁸ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo.* Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-937-3. str. 154.

*kolizním opatrovníkem a pěstoun či manželé pěstouni.*²⁴⁹ K tomu, aby bylo dítě umístěno do pěstounské péče, není potřeba souhlasu jeho rodiče.²⁵⁰

S převzetím dítěte do pěstounské péče na základě rozhodnutí soudu vznikají pěstounovi práva a povinnosti. Jsou stanoveny zákonem. Konkrétně v ustanovení § 966 a § 967 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Povinnosti pěstouna: 1. osobně pečovat o dítě; 2. vykonávat práva a povinnosti rodičů, a to přiměřeně; 3. rozhodovat o běžných záležitostech dítěte (zastupovat dítě); 4. informovat rodiče o podstatných záležitostech, které se dítěte týkají; 5. udržovat vztah dítěte s jeho rodiči a příbuznými.²⁵¹ Nejen pěstoun, ale i dítě má zákonem stanovené povinnosti. Je mimo jiné povinno dle svých schopností a možností pomáhat v domácnosti a zároveň, pokud má vlastní příjem, přispívat na úhradu potřeb domácnosti.²⁵²

Přestože je dítě rodiči odejmuto a umístěno do pěstounské péče, zůstávají mu některá práva zachována. *„Rodič zůstává nositelem rodičovské odpovědnosti a náleží mu její výkon (pokud nedošlo k zásahu do výkonu rodičovské odpovědnosti) s výjimkou práv a povinností, které jsou ze zákona nebo rozhodnutím soudu svěřeny pěstounovi.*²⁵³ Rodič má nadále dle § 961 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku vyživovací povinnost vůči dítěti. Výši výživného stanoví soud. Rodiče mají právo se s dítětem stýkat a být informováni o jeho záležitostech.²⁵⁴ Zároveň může rodič požadovat vrácení dítěte do jeho péče, pouze je-li to v zájmu dítěte.²⁵⁵ Pěstounská péče zanikne v případě, kdy: 1. dítě nabyde plné zletilosti; 2. na základě rozhodnutí soudu o zrušení pěstounské péče; 3. dítě nebo pěstoun zemře; 4. manželé pěstouni se rozvedou (pokud se jedná o společnou péči).²⁵⁶

²⁴⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 958. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. marg. č. 10.

²⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 315.

²⁵¹ § 966 a § 967 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁵² § 968 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁵³ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 958. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. marg. č. 7.

²⁵⁴ § 960 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁵⁵ § 959 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁵⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 970. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-503-09. marg. č. 1 - 4.

Vedle klasické pěstounské péče existuje institut pěstounské péče na přechodnou dobu. Je upravena v § 958 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku a § 27a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Oproti klasické pěstounské péči má specifické znaky. Základním rozdílem je, že pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat maximálně 1 rok.²⁵⁷ Je to krátkodobá a přechodná náhradní rodinná péče. Při umístění dítěte do tohoto druhu náhradní rodinné péče se „vychází z předpokladu, že dítě se po pomnutí určité dočasné překážky navrátí do své biologické rodiny, popř. dojde k jeho svěřeni do jiné formy náhradní péče rodinného typu.“²⁵⁸ Mezi tyto překážky patří např. situace, kdy ze závažných důvodů rodič nemůže dítě vychovávat.²⁵⁹ Pěstouni jsou tzv. „v pohotovosti a měli by být připraveni přijmout dítě v krizové situaci bezprostředně po rozhodnutí soudu.“²⁶⁰ V případech domácího násilí bude s největší pravděpodobností tento institut využíván nejčastěji v případě, kdy bude dítě bezprostředně odebráno rodičům z péče. Jelikož se orgán sociálně-právní ochrany dětí snaží udržet dítě v rodinném prostředí, bude, dle mého názoru, pěstounská péče na přechodnou dobu první volbou. Především s ohledem na rychlost převzetí dítěte do péče pěstouny a jeho umístění do nové, přechodné rodiny.

Orgány sociálně-právní ochrany dětí by měly vždy důkladně posoudit, zdali nebude vhodnější dítě umístit do ústavní výchovy, přestože bude odtrženo od rodiny, než jej udržovat v rodinném kruhu (příbuzenská pěstounská péče), kde může být stále ohroženo. V této souvislosti bych chtěla zmínit případ, který se nedávno odehrál v Plzni. Matce bylo odebráno batole z důvodu podezření na týrání. Následně soud svěřil dítě do pěstounské péče babičky z otcovy strany. Nicméně ta nerespektovala zákaz soudu přenechávat dítě v péči matky. Matka tak pokračovala v týrání dítěte, které nyní bude mít trvalé následky.²⁶¹ Tímto případem bych chtěla zdůraznit, že snaha orgánu sociálně-právní ochrany dětí a

²⁵⁷ § 27a odst. 9 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

²⁵⁸ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-937-3. str. 153.

²⁵⁹ § 27a odst. 7 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

²⁶⁰ RADVANOVÁ, Senta a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7. str. 130.

²⁶¹ Matka v Plzni týrala dceru, pěstounka jí batole i přes soudní zákaz několikrát přenechala. *IROZHLAS* [online]. 11. července 2018 [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/matka-plzen-tyrala-dite-pestounka-ji-matce-prenechala_1807111117_mat.

soudů udržet dítě v rodinném kruhu, není vždy správným řešením. Mám za to, že by mělo být vždy důkladně prošetřováno, kam bude dítě umístěno. Nejen s ohledem na bezpečnost dítěte, ale především s ohledem na jeho zdravotní a psychický stav.

6.2. Svěření dítěte do péče jiné osoby

Dalším institutem náhradní rodinné péče je svěření dítěte do péče jiného osoby. Svěřeno do péče jiné osoby může být dítě, které je ohroženo, ať už týráním, zneužíváním či zanedbáváním. Rodiče v těchto případech řádně nevykonávají svou rodičovskou odpovědnost, a proto musí být řádná péče dítěti zajištěna jinou osobou. Takto ohrožené dítě může soud svěřit do osobní péče jiné osoby, je-li to v jeho zájmu.²⁶² Stejně jako pěstounská péče má přednost před ústavní péčí, ale nenahrazuje ji.²⁶³ Oproti pěstounské péči je zde svěřováno do péče dítě, u kterého lze předpokládat, že se bude moci v krátké době vrátit do péče rodičů. Zároveň se zde předpokládá, že se péče o dítě ujme příbuzný nebo osoba blízká ať už rodičům, tak dítěti.²⁶⁴ Jedná se tedy o krátkodobé řešení. V případě, že by dítě mělo být umístěno do náhradní rodinné péče na delší dobu, bude nezbytné vybrat jiný institut.

Ohrožené dítě bude svěřeno do péče jiné osoby za určitých předpokladů. A to pokud: „1. o dítě nemůže pečovat žádný z rodičů; 2. o dítě nemůže pečovat poručník; 3. soud rozhoduje o rozvodu rodičů a nelze dítě svěřit ani jednomu z rodičů; 4. o dítě pečuje osoba dítěti příbuzná nebo blízká a rodiči, popřípadě předku dítěte je možné stanovit výživné ve výši, která zabezpečuje odůvodněné potřeby dítěte.“²⁶⁵ Rozhodnutí o svěření dítěte do péče jiné osoby vydává soud. Má formu rozsudku a řízení je nesporné.²⁶⁶ Souhlas rodiče ke svěření dítěte se

²⁶² § 953 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁶³ § 953 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁶⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 307.

²⁶⁵ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 953. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. marg. č. 5.

²⁶⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 310-

stejně jako u pěstounské péče nevyžaduje.²⁶⁷

Práva a povinnosti pečující osoby bývají vymezeny soudem. Pokud ne, platí ustanovení o právech a povinnostech pěstounů.²⁶⁸ Práva a povinnosti bývají vymezeny soudem tehdy, kdy je potřeba vymezení jiných práv nebo povinností, náležitějších pečující osobě, a nemá je pěstoun.²⁶⁹ Rodiče jsou povinni platit výživné na dítě v takové výši, v jaké ho stanoví soud. Pečující osoba má pak právo vymáhat takové výživné po rodičích.²⁷⁰ Péče jiné osoby zaniká okamžikem, kdy dítě nabyde zletilosti nebo smrti osoby, která o dítě pečuje, případně smrtí dítěte. Může být taktéž, jako pěstounská péče, zrušena soudním rozhodnutím. V případě, že návrh na zrušení péče podá ten, kdo o dítě pečuje, soud ji zruší vždy. Jakmile je péče o dítě zrušena, dítě se vrací do své původní rodiny. Pokud to není možné, je nezbytné vyhledat jiný vhodný způsob náhradní výchovy dítěte.²⁷¹

6.3. Poručenství

Dalším z institutů náhradní péče o dítě je poručenství. Je zde pro případ, kdy ani jeden rodič nemůže vykonávat rodičovskou odpovědnost vůči dítěti (např. z důvodu zbavení rodičovské odpovědnosti). V takovém případě je dítěti jmenován poručník, který vykonává veškerá práva a povinnosti namísto rodiče, vyjma vyživovací povinnosti.²⁷² Osobou poručníka může být jakýkoliv vhodný člověk, který splňuje základní předpoklady (např. svéprávnost, zájem dítěte).²⁷³ Touto osobou by v první řadě měla být osoba, kterou označili rodiče. Soud však tímto není vázán. Dalším možným poručníkem je osoba příbuzná nebo blízká dítěti a rodině. Pouze však v případě, je-li to v zájmu dítěte a vztah dítěte a této osoby je pro tento druh náhradní péče vhodný. Pokud žádnou z výše uvedených osob není možné jmenovat poručníkem, soud jmenuje jiného vhodného

²⁶⁷ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-937-3. str. 159.

²⁶⁸ § 955 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁶⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 955. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. marg. č. 1.

²⁷⁰ § 956 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁷¹ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-937-3. str. 162.

²⁷² § 928 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁷³ § 932 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

člověka.²⁷⁴ V případě, že nebude nalezena žádná vhodná osoba pro funkci poručníka dítěte, jmenuje soud poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí.²⁷⁵ Orgán sociálně-právní ochrany dětí plní také funkci tzv. veřejného poručníka. To z toho důvodu, že dítě v žádném případě nesmí být bez právní ochrany. Funkci veřejného poručníka vykonává do té doby, dokud není soudem jmenován jeden z výše uvedených poručníků a dokud se této funkce neujme.²⁷⁶ Poručenství zanikne mimo jiné v případě, kdy: 1. dítě nabude svéprávnosti; 2. dojde k osvojení dítěte anebo 3. alespoň jeden z rodičů dítěte nabude znovu rodičovskou odpovědnost (v případě zbavení rodičovské odpovědnosti mu byla soudem obnovena).²⁷⁷

Na rozdíl od pěstounské péče, poručenství není podmíněno osobní péčí o dítě. Poručník je jmenován dítěti i za předpokladu, že je umístěno např. do některého zařízení ústavní výchovy nebo pěstounské péče na přechodnou dobu.²⁷⁸ Není však vyloučeno, aby poručník o dítě osobně pečoval nebo aby byla poručníkem určena osoba pěstouna. Nastane-li situace, kdy bude rodič dítěte zbaven rodičovské odpovědnosti jako důsledku páchaní domácího násilí, bude dítěti jmenován poručník. Ten pak bez ohledu na to, kam bude dítě umístěno, bude vykonávat práva a povinnosti namísto rodiče.

6.4. Ústavní výchova

Ústavní výchova je svou povahou kolektivní náhradní péče. Představuje náhradní péči o dítě, která připomíná rodinu, nicméně péče probíhá v jednom z ústavních zařízení. Institut ústavní výchovy by měl být krajním řešením. Umístění dítěte do jednoho ze zařízení ústavní výchovy přichází v úvahu ve chvíli, kdy opatření již učiněná, nevedla k nápravě. Jedná se o zásadní zásah do vztahu dítěte a rodiče. Proto o odejmutí dítěte a jeho následném umístění do ústavní výchovy

²⁷⁴ § 931 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁷⁵ § 930 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁷⁶ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-937-3. str. 140.

²⁷⁷ § 935 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁷⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 296.

rozhoduje výlučně soud.²⁷⁹ Ten je povinen rozhodnout po důkladném prošetření všech argumentů a okolností, které mají vést k odejmutí dítěte a jeho umístění do jednoho z ústavních zařízení. K jeho rozhodnutí ho musí vést nejlepší zájem dítěte.²⁸⁰ V určitých případech je možné nařídit ústavní výchovu, aniž by bylo využito jiných, mírnějších opatření. To však pouze ve výjimečných a náležitě odůvodněných případech. Ústavní výchovu nelze chápat jako sankční opatření, nýbrž jako opatření, které směřuje k ochraně dítěte a jeho nejlepšího zájmu.²⁸¹

Soud nařídí ústavní výchovu v případě zákonem stanovených důvodů, které jsou zakotveny v § 971 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Mezi tyto důvody patří situace, kdy je: 1. vážně ohrožena výchova a vývoj dítěte; 2. vážně narušena výchova a vývoj dítěte; 3. rodiče nemohou z vážných důvodů výchovu dítěte zabezpečit.²⁸² V případě, že je jeden z uvedených důvodů splněn, podá orgán sociálně-právní ochrany dětí (případně rodič) návrh soudu k zahájení řízení o nařízení ústavní výchovy dle § 14 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Může být nařízena také na základě předběžného opatření dle § 452 zákona č. 293/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.²⁸³ V rozhodnutí, kterým soud nařídí ústavní výchovu, je povinen označit ústavní zařízení, kam bude dítě umístěno. Dítě by vždy mělo být umístěno do takového zařízení, které se nachází v blízkosti bydliště rodičů dítěte nebo osob jemu blízkých.²⁸⁴ Nicméně jsou určité případy, kdy by bylo vhodné místo umístění dítěte před rodiči utajit.²⁸⁵ Doba, po kterou může být ústavní výchova nařízena, jsou tři roky.²⁸⁶ Jedná se o dočasné opatření. Může být opakovaně prodloužena.²⁸⁷ Soud je však povinen zkoumat, zda stále trvají důvody, pro které je dítě umístěno v ústavním zařízení a

²⁷⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 319 - 320.

²⁸⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 6. 2007, sp. zn. 23499/06.

²⁸¹ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 971. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. marg. č. 1.

²⁸² § 971 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁸³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 322.

²⁸⁴ § 971 odst. 4 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁸⁵ Více v kapitole 6.6 této diplomové práce.

²⁸⁶ § 972 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁸⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 972. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. marg. č. 1.

zdali není možné nařídít jiný druh náhradní péče. Tento přezkum provádí minimálně jednou za šest měsíců.²⁸⁸

Ústavní výchova zaniká dle § 972 odst. 2 a 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku v případě, kdy pominuly důvody nařízení ústavní výchovy, dítě je možné umístit do jiné náhradní péče nebo došlo k osvojení dítěte. Zároveň může zaniknout v případě, kdy dítě nabude zletilosti.²⁸⁹ Děti, u kterých je nařízena ústavní výchova, jsou umísťovány do ústavních zařízení. Právní úprava jednotlivých ústavních zařízení je roztržštěná.²⁹⁰ Například výkon ústavní výchovy ve školských zařízeních je upraven zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Mezi ústavní zařízení řadíme: dětské zdravotnické domovy, školská zařízení, zařízení sociálních služeb a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

6.4.1. Dětské zdravotnické domovy

Dětské zdravotnické domovy spadají do působnosti Ministerstva zdravotnictví a jsou upraveny v zákoně č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Jsou určeny pro děti do věku tří let.²⁹¹ Dle § 43 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování jsou zde dětem poskytovány zdravotní služby a zaopatření (strava, ubytování, ošacení a výchova). Jsou poskytovány především dětem, „*které nemohou vyrůstat v rodinném prostředí, zejména dětem týraným, zanedbávaným, zneužívaným a ohroženým ve vývoji nevhodným sociálním prostředím nebo dětem zdravotně postiženým.*“²⁹²

²⁸⁸ § 973 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁸⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 323.

²⁹⁰ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 971. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. marg. č. 13.

²⁹¹ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 971. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. marg. č. 14.

²⁹² § 43 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

6.4.2. Školská zařízení

Školská zařízení spadají do působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.²⁹³ Jsou upraveny zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Mezi školská zařízení patří: 1. diagnostický ústav; 2. dětský domov; 3. dětský domov se školou a 4. výchovný ústav.²⁹⁴ Do těchto zařízení jsou obecně umisťovány děti, kterým je nařízena ústavní výchova, ve věku od tří do osmnácti let.²⁹⁵ Dětem umístěným v těchto zařízeních je zajištěno kompletní zaopatření, které zahrnuje dle § 2 odst. 7 zákona č. 109/2002 Sb. mimo jiné *stravování, ubytování, ošacení, učební pomůcky i potřeby, úhradu všech nezbytně nutných nákladů na vzdělávání, zdravotnické služby, léky, kapesné*. Organizace v zařízeních je rozdělena na výchovné a rodinné skupiny. Výchovné skupiny jsou v diagnostických a výchovných ústavech, kdežto rodinné skupiny jsou v dětských domovech a v dětských domovech se školou.²⁹⁶

Týrané či zanedbávané děti, u kterých byla nařízena ústavní výchova, jsou většinou umisťovány do dětských domovů. Ledaže by měly např. závažnou poruchu chování. Je jim zde zajišťována individuální péče.²⁹⁷

6.4.3. Zařízení sociálních služeb

Dalším ústavním zařízením je zařízení sociálních služeb, které je upraveno v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách jako domov pro osoby se zdravotním postižením. Spadá do působnosti Ministerstva práce a sociálních

²⁹³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 321.

²⁹⁴ § 2 odst. 1 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

²⁹⁵ § 1 odst. 1 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

²⁹⁶ § 4 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

²⁹⁷ § 12 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

věcí.²⁹⁸ Dle § 48 odst. 4 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách lze v domově pro osoby se zdravotním postižením vykonávat ústavní výchovu. V tomto zařízení se poskytují pobytové služby osobám zdravotně postiženým, které potřebují pravidelnou pomoc jiné osoby. Je jim zde poskytováno mimo jiné ubytování, strava, ošacení, obuv, pomoc při péči o vlastní osobu, výchova či vzdělávání.²⁹⁹

6.4.4. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc spadá do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí. Jedná se o ústavní výchovu, která je časově omezena.³⁰⁰ Do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc může soud umístit dítě: „a) které se ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen; b) které se ocitlo bez péče přiměřené jeho věku; c) tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané; nebo d) které se ocitlo v prostředí nebo situaci, které závažným způsobem ohrožují jeho základní práva“³⁰¹, a to za podmínek stanovených § 13a) odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je upraveno v § 42 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Je to zařízení, které je určeno pro děti uvedené v § 13a) odst. 2 a § 42 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Těmto dětem je v tomto zařízení poskytována ochrana a pomoc. Jsou uspokojovány jejich základní životní potřeby, včetně ubytování, stravy a ošacení. Je jim zajištěna výchovná péče a zdravotnické služby (včetně psychologických). Zařízení zajišťuje pomoc dětem při přípravě na školní vyučování a zároveň děti do školy doprovází. Dítěti je poskytováno poradenství.³⁰² Maximální kapacita dětí v jednom zařízení je 28 dětí, kdy tento počet může být překročen v případě, že jsou do zařízení umístováni sourozenci.³⁰³

²⁹⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka. § 971. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. marg. č. 16.

²⁹⁹ § 48 odst. 1 - 3 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

³⁰⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 322.

³⁰¹ § 13a) odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

³⁰² § 42 odst. 1 a §42a odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

³⁰³ § 42 odst. 3 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Služby, které toto zařízení pro děti poskytuje, jsou poskytovány 24 hodin denně. Zároveň je zřizovatel zařízení povinen vést evidenci dětí, které jsou do zařízení umístěny.³⁰⁴

Děti jsou do tohoto zařízení umisťovány pouze za předpokladu, že je situace tak závažná, že není možné dosáhnout ochrany dítěte jinak. „*V zájmu ochrany dítěte a hledání nejlepšího řešení pro dítě se počítá s tím, že se jedná o dočasné opatření a dítě se v dohledné době vrátí do péče rodičů nebo jiných osob, které o ně doposud pečovaly. Z tohoto důvodu je rozhodnutí o výchovném opatření časově omezené a dítěti je nařízen pobyt ve vhodném zařízení.*“³⁰⁵ Soud může nařídit pobyt v tomto zařízení nejdéle na dobu 3 měsíců.³⁰⁶ Tato doba může být výjimečně prodloužena (nesmí být však delší než 6 měsíců) „*zejména v případě, že si rodiče nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte prokazatelně upravuje své poměry tak, aby mohla převzít dítě do osobní péče.*“³⁰⁷ Soud o tomto opatření rozhoduje na základě návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který podává dle § 14 odst. 1 písm. g) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Před podáním tohoto návrhu je orgán sociálně-právní ochrany dětí povinen mimo jiné: „*a) projednat s rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte důvody, pro které má dojít nebo došlo k podání návrhu soudu, poučit je srozumitelně a prokazatelně o jejich právech a povinnostech vyplývajících z rodičovské odpovědnosti a důsledcích neplnění těchto povinností; b) v rámci případové konference³⁰⁸ předem projednat důvody podání návrhu a zabývat se možnými způsoby jejich řešení; c) uskutečnit opatření sociálně-právní ochrany vyplývající z vyhodnocení situace dítěte a individuálního plánu ochrany dítěte, zejména poskytnout nebo zprostředkovat poradenství a pomoc při výchově rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte, popřípadě uložit povinnost využít odborné pomoci podle § 12; e) zvážit uložení výchovných opatření s hodnocením výsledků jejich využití.*“³⁰⁹ Z uvedeného vyplývá, že orgán sociálně-právní ochrany dětí, než přistoupí k tomuto krajnímu řešení, musí

³⁰⁴ § 42 odst. 11 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

³⁰⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 13a [Odejmutí dítěte z péče rodičů]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 113. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 6.

³⁰⁶ § 13a) odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

³⁰⁷ § 13a) odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

³⁰⁸ Viz. kapitola 5.4 této diplomové práce.

³⁰⁹ § 14 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

vyčerpat všechna možná opatření a nástroje, která mu zákon ukládá. Až v situaci, kdy žádné z možných opatření nepřispělo k nápravě dané situace, může orgán sociálně-právní ochrany dětí tento návrh podat. Takový návrh musí splňovat obecné náležitosti jako je označení soudu, účastníků, věci, které se návrh týká a čeho se navrhovatel domáhá, musí být podepsán a datován.³¹⁰ Zároveň musí být k návrhu připojena zpráva o tom, jaká výše uvedená opatření byla k řešení situace užita a k jakému vedla závěru. Dále pak musí být doloženy důvody, pro které by mělo být dítě umístěno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.³¹¹ Soud poté ve svém rozhodnutí přesně označí zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do kterého má být dítě umístěno. Soud však zároveň musí dbát toho, aby dítě bylo umístěno do zařízení, které se nachází v co největší blízkosti k rodičům dítěte.³¹² Toto rozhodnutí zaniká uplynutím doby, na kterou bylo dítě umístěno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Pokud však *„toto opatření přispělo k pozitivní změně v chování dítěte či v jednání rodičů nebo jiných osob, které měly negativní vliv na výchovu a chování dítěte, může orgán sociálně-právní ochrany podat návrh na zrušení tohoto opatření ještě před uplynutím doby, na kterou bylo toto opatření uloženo. Návrh na zrušení výchovného opatření samozřejmě může podat i samo dítě, rodiče nebo jiné osoby (například pracovníci zařízení, v němž bylo dítě umístěno), pokud se domnívají, že výchovné opatření splnilo svůj účel a přispělo ke zlepšení situace dítěte již v průběhu doby, na kterou bylo uloženo.“*³¹³ Zaměstnanec orgánu sociálně-právní ochrany je povinen dítě, které bylo do zařízení umístěno na základě rozhodnutí navštěvovat dle potřeby, minimálně však jednou za 3 měsíce.³¹⁴

³¹⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 14 [Zapojení orgánů sociálně-právní ochrany dětí do řízení ve věcech péče soudu o nezletilé]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 123. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 3.

³¹¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 14 [Zapojení orgánů sociálně-právní ochrany dětí do řízení ve věcech péče soudu o nezletilé]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 123. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 5-6.

³¹² § 13a) odst. 3 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

³¹³ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 14 [Zapojení orgánů sociálně-právní ochrany dětí do řízení ve věcech péče soudu o nezletilé]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 123. ISBN 978-80-7400-713-2. marg. č. 8.

³¹⁴ §42 odst. 7 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

V případě, že je dítě tak ohroženo, že je nutný okamžitý zásah, může být do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc umístěno na základě žádosti³¹⁵ orgánu sociálně-právní ochrany a předběžného opatření³¹⁶. „*Pobyť dítěte v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je však na základě žádosti přípustný pouze na dobu 24 hodin. Do té doby má obecní úřad obce s rozšířenou působností povinnost buď zajistit souhlas zákonných zástupců s pobytem dítěte v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, nebo musí podat návrh soudu na nařízení předběžného opatření, kterým bude o umístění dítěte v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc rozhodnuto.*“³¹⁷

6.5. Osvojení

Osvojení je svou povahou zvláštním druhem náhradní rodinné péče o dítě. Dítě, které bylo odejmuto rodiči z péče a nepodařilo se obnovit jejich vztah, může být osvojeno mimo jiné tím, kdo o něj pečoval v rámci náhradní rodinné péče. Osvojeno může být v případě, kdy budou splněny všechny předpoklady pro osvojení a zároveň tehdy, kdy jeho biologičtí rodiče nejsou schopni nebo nechtějí dítěti zajistit péči. Rodinné vztahy jsou tedy tak narušeny, že nelze předpokládat jejich obnovení. Jedná se o statusovou změnu, která spočívá v přijetí dítěte, jako cizí osoby, za vlastní.³¹⁸ „*Osvojením je biologické rodičovství nahrazováno rodičovstvím právním.*“³¹⁹ Proto, aby mohlo být dítě osvojeno, je nezbytné, aby dítě a osvojitel měli mezi sebou vytvořený takový vztah, který je srovnatelný se vztahem rodiče a dítěte.³²⁰ Dále musí být splněny předpoklady k osvojení dítěte jak na straně rodiče, osvojitele tak na straně dítěte. Musí například: 1. dítěti chybět rodinné prostředí, případně být pro něj nedostatečné; 2. být dítě rodičem odmítnuto; 3. být rodič neschopný zajistit řádnou péči o dítě; 4. mít dítě znemožněno vyrůstat ve své biologické rodině; 5. dítě i rodič souhlasit

³¹⁵ §42 odst. 2 písm. b) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

³¹⁶ Viz. předběžné opatření upravující poměry dítěte v kapitole 4.1.1 této diplomové práce.

³¹⁷ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 13a [*Odejmutí dítěte z péče rodičů*]. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 113. ISBN 978-80-7400-713-2.) marg. č. 4.

³¹⁸ § 794 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³¹⁹ SEDLÁK, Petr. § 795. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. marg. č. 1.

³²⁰ § 795 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

s osvojením (až na výjimky); 6. mít osvojitel vůli dítě osvojit.³²¹

Řízení o osvojení se zahajuje na návrh toho, kdo chce dítě osvojit.³²² Účastníky řízení jsou osvojitel, osvojenec (případně jeho manžel, zákonný zástupce), který je zastoupen opatrovníkem a rodiče osvojenice. Rodiče osvojenice jsou účastníky řízení jen za předpokladu, že nebyli zbaveni rodičovské odpovědnosti nebo možnosti udělit souhlas k osvojení nebo v případě kdy tento souhlas neudělili před zahájením řízení.³²³ Soud zejména ve věcech týkajících se osvojení: „a) přijímá prohlášení o udělení souhlasu k osvojení, b) rozhoduje o předání dítěte do péče před osvojením, c) rozhoduje o určení, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení, d) rozhoduje o návrhu rodičů, kteří dali souhlas s osvojením, na vydání dítěte, e) rozhoduje o osvojení, f) rozhoduje o utajení osvojení, g) rozhoduje o nařízení dohledu nad úspěšností osvojení.“³²⁴ O výše uvedeném rozhoduje rozsudkem, který působí *ex nunc*.³²⁵

Rozhodnutím o osvojení se dítě stává dítětem osvojitele, kterému vzniká rodičovská odpovědnost. Osvojenci zanikají všechny příbuzenské vztahy k původní rodině a vznikají mu nové, k rodině osvojitele. Osvojenec ode dne rozhodnutí o osvojení užívá příjmení osvojitele.³²⁶ Dle § 836 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku je osvojitel povinen o osvojení informovat osvojenice, a to ve vhodný okamžik, nejdéle však než osvojenec zahájí školní docházku.

Před osvojením dítěte uběhne dlouhá doba. Dítě, které je ohroženo domácím násilím, nikdy nebude osvojeno pouze na základě odebrání dítěte z péče rodičů. Předchází tomu dlouhá spolupráce s biologickou rodinou dítěte a snaha napravení jejich vztahu, navrácení dítěte do péče rodiče. Může se stát, že se vztah mezi dítětem a rodičem nepodaří obnovit. Rodič nedokáže změnit svůj přístup k dítěti, dítě k rodiči nebude chtít zpět, rodič nebude chtít dítě zpět. V tomto případě se pro dítě stane pobyt v ústavním zařízení nebo v náhradní rodinné péči, dlouhodobou záležitostí. V takovém případě bude dítě osvojitelné. Může být osvojeno ze strany osoby, která o něj pečuje (např. pěstounská rodina, v případě

³²¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 182.

³²² § 796 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³²³ § 431 odst. 1 a § 432 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³²⁴ § 427 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

³²⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 193.

³²⁶ § 832 - § 835 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

svěření do péče jiné osoby daná osoba). Může být také osvojeno cizí osobou. Nicméně za splnění všech podmínek osvojení.

6.6. Shrnutí

Ve všech případech domácího násilí dochází v první řadě k šetření, v jakých poměrech se dítě nachází, jaká je situace v rodině, jaké jsou příčiny vzniku této situace. Až po důkladném prošetření dochází k rozhodnutí, zdali bude dítě rodičům odejmuto nebo bude užito mírnějších opatření. Orgán sociálně-právní ochrany dětí by měl k odejmutí dítěte z péče rodičů přistoupit až tehdy, kdy všechny ostatní – mírnější instituty selhaly, nebo byly neúčelné. S tímto postupem nesouhlasím. Mám za to, že v případech domácího násilí, by jako prvotní řešení mělo být umístění dítěte do zařízení ústavní výchovy. Samozřejmě je nezbytné každý případ posuzovat individuálně. Jsou situace, kdy dané lze vyřešit mírnějšími opatřeními. Nicméně v případech domácího násilí, kdy je dítě prokazatelně týrané, by mělo být neprodleně odebráno z péče rodičů a umístěno do bezpečného prostředí. Dochází tak k situacím, kdy je dítě do zařízení náhradní péče umístěno pozdě. Často bývá v takovém stavu, kdy potřebuje důkladnou psychologickou a mnohdy i lékařskou pomoc.

Respektuji to, že orgán sociálně-právní ochrany dětí musí vždy řádně posoudit veškeré faktory předtím, než zasáhne do vztahu rodiče a dítěte. Nicméně v případech domácího násilí, byť nepatrného, mám za to, že by měly být postupy orgánu rychlejší. Dle mého názoru nemůže být ukvapeným závěrem odebrání dítěte, které je ohroženo domácím násilím, z péče rodičů. Orgán sociálně-právní ochrany dětí i soud jsou povinni zkoumat, zdali stále přetrvávají podmínky pro dané opatření. Když zjistí, že rodič „byl napraven“ a jeho vztah s dítětem lze obnovit, může být navraceno zpět do péče rodičů. Případně může být z ústavní výchovy umístěno do péče jiné osoby. Dětem je v rámci náhradní péče zajištěna ať už např. lékařská nebo psychologická péče. Tím je zde pro ně v rámci možností vytvořeno lepší prostředí. Často se v zařízeních náhradní péče dětí dozví, že rodina by měla fungovat jinak, že jisté chování je povoleno, aniž by za ně následoval trest, že může být odměňováno atp. Většina dětí zde vzkvétá. Jsem přesvědčena, že týrané děti je nezbytné v první řadě socializovat. Naučit je chování přijatelné jejich věku. Ukázat jim, že rodinné prostředí, ve kterém byly

vychované, není běžné. Dovolím si týrané dítě přirovnat k týranému psovi. Někomu se to může zdát jako absurdní přirovnání. Já myslím, že je výstižné. Když je nalezen pes, který byl prokazatelně týraný, je odvezen do útulku. Tam mu zajistí potřebnou lékařskou pomoc. Předtím, než může být adoptován, musí být socializován. Je nezbytné, aby pracovníci útulku a odborníci psa vycvičili. Naučili ho základní povely, správnému chování, a že se nemusí bát lidí. Jak jsem uvedla, týrané děti se do náhradní péče dostávají v žalostném stavu. Často mají zdravotní problémy, jsou pomlácené a potřebují lékařské ošetření. Jejich psychika bývá silně narušena. V takových případech je nezbytné, aby dítě mělo dostatečnou psychologickou a odbornou pomoc. Domnívám se, že je jim tato péče dostatečně zajištěna jedině v některém zařízení ústavní výchovy. Mám za to, že by dítě mělo být v první řadě umístěno do zařízení ústavní výchovy. Jakmile bude dítě schopno zapojení se do běžného života, může být uvažováno o změně z ústavní výchovy v náhradní rodinnou péči. Tedy umístění dítěte ze zařízení ústavní výchovy např. do péče jiné osoby nebo pěstounské péče.

V rámci této podkapitoly shrnu, jaké jednotlivé instituty náhradní péče jsou dle mého názoru vhodné pro týrané děti, a které ne. V první řadě se zaměřím na pěstounskou péči příbuzenskou, přechodnou i klasickou a svěřením dítěte do péče jiné osoby z řad příbuzných nebo blízkých osob dítěti. Umístit dítě do péče příbuzných má své klady i zápory. V situaci, kdy ten, ke komu má být dítě umístěno, nevěděl o týrání dítěte, a je zřejmé, že u něj dítě získá dostatečnou péči, je pak vhodné dítě umístit do jeho péče. V případě, kdy může nastat sebemenší podezření, že by daná osoba např. nadále zprostředkovala styk rodiče s dítětem, myslím, že je vhodné umístit dítě do péče jiné osoby nebo pěstounské péče cizí osoby/rodiny. Nicméně ať už se jedná o péči ze strany příbuzné, blízké nebo cizí osoby, nemělo by to být primárním typem náhradní péče o dítě. Jak jsem uvedla výše, týrané dítě v první řadě potřebuje lékařskou, psychologickou a jinou odbornou péči. Pěstouni či jiná osoba týranému dítěti zajistí nové rodinné zázemí. Pravdou však zůstává, že tyto osoby nejsou schopné dítěti zajistit potřebnou péči právě s ohledem na jeho zdravotní stav. Mohou s dítětem docházet na pravidelná sezení u psychologa, k lékaři. Uvedené je ale dle mého názoru nedostatečné. Jsem přesvědčena, že zdravotní stav dítěte převažuje nad zájmem udržet jej v rodinném prostředí. Podle mého názoru by do pěstounské péče či péče jiné osoby by mělo

být týrané dítě umístováno až poté, co je jeho zdravotní i psychický stav relativně normální. Umístění dítěte do zařízení ústavní výchovy je pro dítě šok. Náhlá změna prostředí, úplně cizí lidé, žádní blízcí příbuzní (matka, otec). Nicméně je mu zde zajištěna odborná, lékařská i psychologická péče, a to po celou dobu pobytu dítěte. Věřím, že ústavní výchova je tím nejvhodnějším institutem pro týrané děti. Měla by být vybírána jako první. Především s ohledem na zdravotní stav dítěte. Ten považuji za důležitější než je zájem na udržení dítěte v rodinném prostředí ať už cizí nebo příbuzné, blízké osoby. Výše je uvedeno několik druhů zařízení ústavní výchovy. To musí být vybíráno dle věku dítěte či jeho zdravotního stavu. Nejvhodnější se v první řadě jeví zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. V případě, že by z něj dítě nebylo umístěno do náhradní rodinné péče, bude umístěno do jiného ústavního zařízení dle jeho věku a zdravotního stavu. Na ústavní výchovu je v současné době veřejností nahlíženo negativně. Většina lidí preferuje náhradní rodinnou péči o dítě. Snaží se dítě udržet za všech možných okolností v rodinném prostředí. Já jsem přesvědčena, že ústavní výchova je pro ohrožené děti vhodnější, než rodinné prostředí.

V případě, že je dítě umístěno do zařízení ústavní výchovy, mělo by být umístěno do takového zařízení, které se nachází v blízkosti rodičů. Nejen v rámci ústavní výchovy, ale také náhradní rodinné péče vzniká otázka, zdali není vhodné utajit místo pobytu týraného dítěte. Pokud to v rámci možností lze, dítě, přestože je umístěno v náhradní péči, nadále navštěvuje školu či zájmové kroužky. V případě péče osoby příbuzné nebo blízké se může stát, že daná osoba v rámci dobrých vztahů s rodičem, dovolí rodiči vídat se s dítětem. Přestože dítě týral. Zároveň má rodič, v případě kdy je dítě umístěno do pěstounské péče, právo se s dítětem stýkat a být informován o záležitostech, které se dítěte týkají. Je nutné konstatovat, že rodič, který ví, kde se dítě nachází, ho může stále ohrožovat. Může mu vyhrožovat, snažit se ovlivnit jeho výpověď, týrat ho psychicky. Může jej unést. Existují případy, kdy by bylo vhodné místo pobytu dítěte před násilným rodičem utajit. S ohledem na bezpečí dítěte a jeho dostatečné zotavení se z traumatických zážitků.

7. Odhalování domácího násilí páchaného na dětech

Aby se orgán sociálně-právní ochrany dětí dozvěděl, že se v místě jeho působnosti nachází dítě ohrožené domácím násilím, musí o tom někdo učinit oznámení. V úvodu zmíním případ, který od roku 2018 řeší orgán sociálně-právní ochrany dětí ve Stříbře.³²⁷ Tento případ se týká konkrétní rodiny, kterou tvoří rodiče a dvě děti. Když je potkáte, zpozorujete, že na své děti křičí, mluví sprostě, nadávají jim a mlátí na veřejnosti (pohlavek, poplácání po zadku). Mimo jiné jsou oba rodiče pravidelně opilí. Jednoho dne byli s dětmi viděni v podnapilém stavu v noci v parku (stejná situace – křik na děti atp.). Byla přivolána policie a vše bylo oznámeno orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Ten provedl šetření v rodině. Sociální pracovnice zjistila, že děti mají zajištěné zázemí, každé má vlastní pokojíček, dostatek hraček, stravy, ošacení, jejich základní životní potřeby jsou zabezpečeny. Rodiče při šetření normálně komunikovali a v rámci konzultace se sociální pracovnicí přislíbili, že zlepší komunikaci s dětmi, omezí alkohol a začnou řádně plnit své rodičovské povinnosti. Nicméně o pár týdnů později se na sociální síti Facebook rozmohla debata o tom, že daná rodina má děti stále v péči, stále jsou viděni v podnapilém stavu, na děti veřejně křičí a jinak než sprostě je neosloví. Zdůrazňuji, že do té doby nikdy nepřišlo na orgán sociálně-právní ochrany dětí oznámení o tom, že by děti byly zanedbávané či týrané nebo že rodiče porušují jejich rodičovskou odpovědnost. Přestože o tom všichni sousedí věděli a i lidé, kteří se pohybovali po městě a danou rodinu vídali, nikdo nic neřešil. Na sociální síti se lidé rozčilovali, jak je možné že orgán sociálně-právní ochrany dětí nic nečiní, že o dané rodině musí mít informace. Bohužel, sociální pracovnice není oprávněna bez oznámení jít a kontrolovat, jestli se rodiče o své děti řádně starají. Proto se rozhodla, že na základě Facebookové debaty zahájí šetření jakožto na základě oznámení. Děti byly skutečně zanedbávané a rodiče hrubě porušovali svou rodičovskou odpovědnost. Děti nebyly řádně vychovávány, neuměly se chovat ve společnosti, nezvládaly základní úkony jejich věku přiměřené. Znalý teoreticky jen sprostá slova, co slyšely od rodičů. Na základě rozhodnutí sociální pracovnice byly děti okamžitě odebrány rodičům z péče a

³²⁷ Informace o tomto případě byly získány v rámci osobní konzultace se sociální pracovnicí orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve Stříbře, která má tento případ na starost.

umístěny do ústavní výchovy. Je to půl roku, kdy jsou děti umístěny v dětském domově a stále nejsou v takovém stavu, že by se mohly zapojit do běžného života a mezi děti jejich věku.

Z výše uvedeného příkladu je zřejmé, že stěžejním bodem pro ochranu dětí ohrožených domácím násilím je jejich vyhledávání a oznámení o podezření, že dané dítě ohrožené je. V rámci preventivní a poradenské činnosti by orgány sociálně-právní ochrany dětí měly vyhledávat ohrožené děti a poté jim zajistit potřebnou pomoc.³²⁸ To není možné bez spolupráce s dalšími osobami. V ustanovení § 7 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí je stanoveno, že: *„každý je oprávněn upozornit orgán sociálně-právní ochrany na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti, na skutečnost, že rodiče nemohou plnit povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, nebo na skutečnosti uvedené v § 6 písm. b) až h)“*. Mezi tyto skutečnosti patří také oznámení o podezření z domácího násilí páchaného na dítěti. Pokud má tedy kdokoliv podezření, že je dítě ohrožené, může informovat orgán sociálně-právní ochrany dětí, který je povinen takové oznámení prošetřit. Každé takové oznámení je anonymní, kdy orgán je o totožnosti osoby, která učiní oznámení, povinen zachovávat mlčenlivost s ohledem na § 57 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.³²⁹ Vedle těchto osob jsou však orgány a subjekty, které nejen že mohou oznámit orgánu sociálně-právní ochrany dětí podezření na dítě ohrožené domácím násilím, oni takové oznámit učinit musí. Mají dle § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí tzv. oznamovací povinnost. Těmito subjekty jsou zejména: *„soudy, policie, státní zastupitelství, probační a mediační služba, které se při své činnosti mohou setkat s rodinou, a to nejen v souvislosti s konkrétní protiprávní činností nebo jiným závadným chováním dítěte, ale častěji i v souvislosti s jednáním rodičů, které je způsobilé ohrozit dítě. Dále jde o školy a školská zařízení, kde jejich zaměstnanci se s dětmi setkávají pravidelně a dlouhodobě, a mohou tak pozorovat konkrétní znaky, které nasvědčují změnám v životě dítěte, a mohou tak přispět k včasnému*

³²⁸ Viz. kapitola 5.1 této diplomové práce.

³²⁹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 7. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 47. marg. č. 4 – 5.

odhalení ohrožení dítěte a jeho řádného vývoje.“³³⁰ Dalšími subjekty jsou **zdravotnická zařízení** a další **zařízení určená pro děti** (např. zájmové kroužky pro děti).³³¹

Z výše uvedeného vyplývá, že podat oznámení o podezření z páčání domácího násilí na dítěti může každý. Problém nastává v případě, kdy ne každý toto oznámení podá. To vyplývá také z výsledku dotazníku³³², kdy skoro 6% z 90 dotázaných osob, by domácí násilí, které by se odehrávalo v jejich okolí, ignorovali.

³³⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. § 10. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 70. marg. č. 26.

³³¹ § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

³³² Viz. Příloha č. 1 této diplomové práce.

8. Současný výskyt domácího násilí páchaného na dětech

V poslední kapitole této diplomové práce se zaměřím na statistické údaje, které zahrnují současný výskyt případů domácího násilí páchaného na dětech a s tím souvisejících úkonů. K níže uvedeným údajům jsem využila statistik Ministerstva práce a sociálních věcí, Policie ČR, Bílého kruhu bezpečí a orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve městě Stříbro.

Jako první zmíním statistiku týkající se počtu týraných, zanedbávaných a zneužívaných dětí v roce 2017. Z této statistiky vyplývá, že se v tomto roce stalo obětí tělesného týrání celkem 635 dětí a 909 dětí bylo psychicky týráno. Sexuálně zneužíváno bylo celkem 729 dětí, kdy z tohoto počtu obětí bylo celkem 609 dívek. Počet zanedbávaných dětí je mnohonásobně vyšší. Celkem bylo nahlášeno 6 528 zanedbávaných dětí. Drtivá většina dětí byla týrána, když byla v péči biologických rodičů. Nicméně jsou i případy, kdy byly děti týrány nebo zanedbávány buďto v náhradní rodinné péči nebo ústavní péči. Celkem je to 156 případů týraných dětí a 352 dětí zanedbávaných.

Tabulka č. 1 **Počet týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí podle věku dítěte a sociálního prostředí v roce 2017**

			Počet dětí													
			tělesné týrání		psychické týrání		sexuální zneužívání		dětská pornografie		dětská prostituce		zanedbávání dětí		celkem	
			chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky
Nahlášeno případů	z toho	do 1 roku	16	10	12	18	0	1	0	0	0	0	248	269	278	298
		od 1 roku do 3 let	37	18	46	50	4	9	0	0	0	0	333	360	420	437
		od 3 do 6 let	60	49	80	80	20	51	0	1	0	0	559	506	719	687
		od 6 do 15 let	203	172	270	249	82	444	6	74	2	5	1 828	1 698	2 391	2 642
		od 15 do 18 let	23	47	41	63	14	104	2	36	0	2	382	345	462	597
Sociální prostředí dítěte	v péči rodičů	náhradní rodinná péče	15	15	5	8	4	23	0	1	0	1	104	121	128	169
		ústavní péče nebo ZD/VOP	13	8	0	5	5	55	1	0	0	1	60	67	79	136
		Celkem ČR	339	296	449	460	120	609	8	111	2	7	3 350	3 178	4 268	4 661

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2017: Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha, 2018. str. 82. Dostupné také z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/34376/Statisticka_rocenka_z_oblasti_prace_a_sociálních_věcí_2017.pdf.

Další statistika se týká počtu podaných návrhů na úpravu poměrů dítěte ze strany orgánu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2017. Celkem bylo podáno 345 návrhů na zbavení nebo omezení rodičovské odpovědnosti. Dále bylo podáno 924

návrhů na uložení některého výchovného opatření dle § 13 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí a 129 návrhů dle § 13a téhož zákona. Návrhů na nařízení ústavní výchovy bylo podáno celkem 837. Tabulka č. 2 obsahuje také statistiku týkající se podaných oznámení policii. V roce 2017 bylo podáno celkem 319 oznámení o trestném činu týrání svěřené osoby a 288 oznámení o trestné činu zanedbání povinné výživy.

Tabulka č. 2 Počet podaných návrhů soudu/oznámení policii ze strany orgánů sociálně-právní ochrany dětí v roce 2017

Územní jednotka	Podané podněty (návrhy) soudu na							Podané podněty (oznámení) policii				
	omezení rodičovské zodpovědnosti	zbavení rodičovské zodpovědnosti	pozastavení rodičovské zodpovědnosti	výchovná opatření (§ 13 zák. č. 359/1999 Sb.)	výchovná opatření (§ 13a zák. č. 359/1999 Sb.)	nařízení ústavní výchovy	zrušení ústavní výchovy	zanedbání povinné výživy	týrání svěřené osoby	ohrožování výchovy dítěte	ublížení na zdraví	jiný trestný čin*
Hlavní město Praha	1	8	0	141	12	54	7	127	31	48	2	41
Středočeský kraj	3	38	2	84	13	81	17	9	31	66	3	31
Jihočeský kraj	7	11	0	96	5	55	2	4	21	44	2	15
Plzeňský kraj	18	42	1	110	16	96	23	35	53	160	11	35
Karlovarský kraj	11	28	8	95	7	54	14	11	18	39	2	20
Ústecký kraj	1	7	0	51	6	32	7	20	6	21	2	11
Liberecký kraj	5	8	2	34	6	45	11	1	23	27	6	25
Královéhradecký kraj	4	11	0	19	2	63	7	14	18	21	2	19
Pardubický kraj	10	10	1	27	1	17	8	8	9	30	2	10
Kraj Vysočina	5	10	2	104	11	38	12	6	5	32	2	14
Jihomoravský kraj	4	4	0	17	14	34	5	18	6	6	5	4
Olomoucký kraj	6	30	0	36	4	153	23	11	47	63	0	36
Zlínský kraj	11	34	2	72	14	87	12	21	38	98	5	20
Moravskoslezský kraj	6	12	0	38	18	28	2	3	13	15	2	9
Celkem ČR	92	253	18	924	129	837	150	288	319	670	46	290

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2017: Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha, 2018. str. 80. Dostupné také z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/34376/Statisticka_rocenka_z_oblasti_prace_a_sociálních_věcí_2017.pdf.

V návaznosti na výše uvedené statistiky v Tabulce č. 1 a Tabulce č. 2 níže uvedu počty podaných návrhů soudu orgánem sociálně-právní ochrany dětí a počty ohrožených dětí ve městě Stříbro (okres Tachov). Tento orgán sociálně-právní ochrany dětí se skládá ze 4 pracovníků, kdy 2 z nich plní funkci opatrovníka, 1 poručníka a 1 kurátora. Řeší případy ohrožených dětí ve městě Stříbro a okolí. Informace o těchto statistikách jsem získala v rámci osobní konzultace se sociální pracovníci tohoto orgánu.

Tabulka č. 3 Počet podaných návrhů soudu ze strany orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve Střibře

Podané návrhy k soudu v roce 2018	<i>Počet</i>
zbavení rodičovské odpovědnosti	3
zbavení práva dát souhlas k osvojení	3
uložení výchovného opatření dle § 13 zákona č. 359/1999 Sb.	2
uložení ústavní výchovy	3
umístění dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	3
vydání předběžného opatření	5
Celkem	19

Tabulka č. 4 Počet ohrožených dětí za rok 2018 řešených orgánem sociálně-právní ochrany dětí ve Střibře

Počet zanedbávaných dětí v roce 2018	5 <i>(3 chlapci, 2 děvčata)</i>
Počet opakovaně zanedbávaných dětí v roce 2018	5 <i>(3 chlapci, 2 děvčata)</i>
Oznámení o zanedbávání dítěte od policie v roce 2018	2
Odhalení zanedbávaného dítěte orgánem sociálně-právní ochrany dětí v roce 2018	1

Dále zmíním statistiku týkající se počtu dětí, které byly umístěny do náhradní péče v roce 2017. Do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc bylo umístěno celkem 1 760 dětí.

Tabulka č. 5 Umíst'ování dětí a mladistvých do náhradní rodinné, ústavní a ochranné výchovy v roce 2017

Územní jednotka	Počet umístěných dětí							
	do péče budoucích osvojitelů	osvojení	do péče jiných fyzických osob než rodičů	do předpěstounské péče	do péstounské péče	do péstounské péče na přechodnou dobu	do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu	do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě žádosti zákonného zástupce, žádosti dítěte a žádosti OSPD
Hlavní město Praha	31	41	66	17	163	55	71	106
Středočeský kraj	50	52	134	23	213	101	30	69
Jihočeský kraj	26	24	102	3	93	35	39	46
Píseňský kraj	15	16	83	12	169	34	26	94
Karlovarský kraj	13	15	46	5	130	25	16	48
Ústecký kraj	74	61	219	42	175	68	73	191
Liberecký kraj	25	13	76	6	101	32	21	53
Královéhradecký kraj	14	11	57	2	73	49	21	70
Pardubický kraj	32	25	56	9	84	34	24	73
Kraj Vysočina	14	15	43	2	50	16	11	40
Jihomoravský kraj	38	51	152	42	117	64	37	174
Olomoucký kraj	16	14	77	10	122	42	24	92
Zlínský kraj	8	13	33	9	63	36	5	53
Moravskoslezský kraj	45	42	231	18	382	139	49	204
Celkem ČR	401	393	1 375	200	1 935	730	447	1 313

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2017: Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha, 2018. str. 73. Dostupné také z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/34376/Statisticka_rocenka_z_oblasti_prace_a_socialnich_veci_2017.pdf.

Další statistika se věnuje počtu vykázaných osob ze společného obydlí v posledních letech. V roce 2017 bylo vykázáno celkem 1 348 osob a v roce 2018 bylo vykázáno celkem 1 283 osob. V lednu roku 2019 došlo již k vykázání celkem 91 osob.

Tabulka č. 6 Přehled počtu vykázání Policií ČR dle krajů

KRAJ	Zpracoval Bílý kruh bezpečí ve spolupráci s APIC ČR - 18. 2. 2019												celkem v jednotlivých letech												celkem 2007-18	
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	2019	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017		2018
Jihočeský	3												3	50	37	35	84	72	64	63	56	54	53	57	47	672
Jihomoravský	5												5	82	72	82	87	118	150	128	118	124	117	106	112	1296
Karlovarský	4												4	32	46	49	79	137	111	97	114	93	89	82	70	999
Královéhradecký	11												11	34	22	16	44	45	52	41	35	32	57	113	73	564
Liberecký	4												4	30	36	68	62	82	104	113	100	79	80	80	76	910
Moravskoslezský	10												10	213	110	111	108	135	97	107	124	112	122	115	127	1481
Olomoucký	2												2	44	35	43	61	112	100	94	87	109	95	93	75	948
Pardubický	4												4	61	39	44	73	92	104	83	80	69	77	60	55	837
Plzeňský	1												1	16	22	14	27	23	30	39	42	31	26	31	31	332
Hlavní město Praha	15												15	59	34	48	104	123	138	155	213	192	206	200	186	1658
Středočeský	11												11	79	67	59	64	121	106	111	119	104	103	103	117	1153
Ústecký	10												10	81	87	134	133	202	204	156	137	163	181	204	197	1879
Vysočina	7												7	32	26	39	51	42	43	73	74	77	55	47	64	623
Zlínský	4												4	49	46	36	81	126	102	101	83	67	55	57	53	856
CELKEM VYKÁZÁNÍ	91	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	91	862	679	778	1058	1430	1405	1361	1382	1306	1316	1348	1283	14208
z toho opakovaná	7																									
tl. v %	8%	20%	16%	12%	16%	11%	15%	15%	19%	14%	13%	16%														

Od 1. 1. 2007 do 31. 1. 2019 celkem: 14 299

Zdroj: Statistika: Přehled o vykázání v ČR za leden 2019. In: *Domacinasili.cz: Bílý kruh bezpečí* [online]. 18. 2. 2019 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/statistiky>. Dostupné také z: <https://www.domacinasili.cz/files/index.php?id=103>.

V poslední části této kapitoly vyhodnotím výsledky dotazníku, který tvoří přílohu č. 1 k této diplomové práci. Dotázaných bylo celkem 90 osob ve věku 24 – 45 let. Necelých 29% dotázaných se setkalo s případy domácího násilí, kdy obětí bylo dítě. Skoro 17% z nich by v případě, kdy by se s domácím násilím setkali, nevěděli kam se obrátit. Co považují za znepokojující je to, že zhruba 6% dotázaných by ignorovalo fakt, že je pácháno domácí násilí ať už na dítěti či na jiné osobě.

Všechny výše uvedené statistiky ukazují, že počet týraných či zanedbávaných dětí je stále vysoký. Zároveň výskyt domácího násilí, s ohledem na statistiku vykázaných osob, se od roku 2011 stále udržuje okolo 1 300 vykázaných osob ze společného obydlí.

Závěr

Účelem této diplomové práce bylo porovnání právní úpravy, teorie a praxe v případech domácího násilí páchaného na dětech. Zda-li se liší, jsem posoudila v návaznosti na osobní konzultace se soudkyní a sociální pracovnící a nastudovanou teorií. Pokud bych dané měla zhodnotit z mého pohledu, neztotožňuji se ani s praxí ani s teorií. V případech domácího násilí páchaného na dětech považuji zákonné postupy i postupy orgánů sociálně-právní ochrany dětí za nesprávné. Mám za to, že potřeba dítě udržovat v rodinném prostředí, což je považováno za jeho zájem, je zde na úkor zdraví a bezpečí dítěte. Vyhodnotila jsem, že současný způsob odhalování domácího násilí páchaného na dětech je zbytečně zdlouhavý a složitý. Respektuji, že je nezbytné prozkoumat veškeré aspekty, které domácí násilí naznačují. Bezpečně zajistit skutkový stav věci a na základě toho vybrat řešení. Nicméně v případech domácího násilí na tento postup není čas. Je nezbytné jednat rychle a se vši obezřetností. Beru na vědomí, že je nutné posuzovat případ od případu, nicméně tato diplomová práce je postavena na typickém domácím násilí páchaném na dětech, které vykazuje všechny jeho znaky, a bezpečí dítěte, jeho zdraví i vývoj jsou ohroženy.

V první kapitole bylo vymezeno několik definic pojmu domácího násilí, jeho znaky i formy. Vzhledem k tomu, že není stanovena jednotná definice domácího násilí, vybrala jsem pro účely této diplomové práce tu, která nejmýstižněji pokrývá problematiku domácího násilí páchaného na dětech. Stejně tak jednotlivé znaky domácího násilí. Vyhodnotila jsem, že za znak domácího násilí nelze považovat eskalaci. Přikláním se k názoru, že aby jednání bylo označeno za násilí, nemusí se stupňovat. Přece jen i výchovná facka může být domácím násilím. Dále jsem se v této kapitole zaměřila na děti, které jsou nejčastěji obětí domácího násilí a na syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného je souhrn následků, které týrané děti provází po celý život.

Ve druhé kapitole jsem se věnovala právní úpravě v souvislosti s domácím násilím. Neexistuje jeden ucelený dokument, který by problematiku domácího násilí řešil. Je upraveno v rámci ústavního, veřejného, mezinárodního i evropského práva. Pro účel této diplomové práce je stěžejní právní úprava v rámci občanského práva. Toto je zakotveno především v zákoně o sociálně-právní

ochraně dětí a občanském zákoníku. Jsou zde vymezeny jednotlivé postupy orgánu sociálně-právní ochrany dětí, instituty i opatření, které mají za úkol ochranu týraného dítěte. Zákon také stanoví, kdy a v jakých případech by mělo být jakého institutu či opatření použito. Zpravidla má být postupováno od mírnějších po ty nejzásadnější zásahy. Právní úprava považuje pouto rodiče a dítěte za jedno z nejdůležitějších a snaží se ho udržet za každých okolností. Stejně tak se snaží o to, aby dítě vyrůstalo v rodinném prostředí. Dle mého názoru by mělo být bezpečí dítěte a jeho zdravý vývoj v případech domácího násilí upřednostňováno.

Ve třetí kapitole byla vymezena jednotlivá práva a povinnosti rodičů a dětí, které jsou v souvislosti s domácím násilím porušovány. Nutno konstatovat, že v případech domácího násilí rodiče porušují jak své povinnosti, tak práva dítěte. Zároveň zde byla nastíněna problematika výchovných prostředků, kterými rodiče usměrňují své děti. V současné době fenomén a zároveň společností uznávaný výchovný prostředek je výchovná facka. Pro někoho nepřijatelné řešení problému, pro někoho automatický trest. V dnešní době existuje několik možností, jak dítě trestat, aniž by bylo užito násilí. Jsou zde možnosti motivačních výchovných prostředků. Došla jsem k závěru, že negativní výchovné prostředky by měly být omezovány ba dokonce odstraněny z výchovných prostředků, které rodiče využívají. Problém nastává v případě řešení situace v afektu. Dítě něco provede a rodič ho automaticky plácne přes ruce/hlavu/zadek. Takové řešení situací by rodiče měli omezovat. Totiž i „neškodné“ výchovné prostředky se mohou stát domácím násilím, aniž by si to rodič uvědomoval (například eskalace rány). Rodič dítěti naplácá a řekne mu: „Jestli budeš brečet, dostaneš jednou tolik, abys měl proč.“, a v tom se zaváže dítě potrestat víc, pokud začne plakat. V případě, kdyby to neudělal, podrazil by svou autoritu. Výchovné prostředky jsou komplikované téma. Nelze jej definitivně vymezit. Nelze stanovit, které jsou správné a které ne. Je to volba rodičů.

Ve čtvrté kapitole byly vymezeny důsledky, které plynou pro rodiče za páchaní domácího násilí. Nelze je chápat jako sankci, nýbrž jako prostředky, které mají za účel ochránit týrané děti. Tyto důsledky zásadně zasahují do vztahu rodiče a dítěte. Jedná se o předběžné opatření, kterým jsou upravovány poměry dítěte nebo předběžné opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí. Dále může být

rodič omezen nebo zbaven rodičovské odpovědnosti. To v případě, kdy ji závažně porušuje nebo zneužívá. V případech domácího násilí rodič splňuje všechny předpoklady pro omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti. Především za předpokladu, že se násilného rodiče nepodařilo napravit a vztah s dítětem obnovit na takové úrovni, kdy by mohlo být vráceno do péče rodiče. Dalším důsledkem je možnost dítěte žádat po rodiči náhradu nemajetkové újmy. Tento způsob náhrady nemajetkové újmy je pouze teoretický a v praxi se s ním nesetkáme. Děti by o tomto nároku měly vědět, měly by mít možnost jej uplatnit. Za děti by náhradu nemajetkové újmy měl uplatnit orgán sociálně-právní ochrany dětí, nebo je o dané možnosti minimálně informovat. To se ale v praxi neděje. Převažuje tvrzení, že děti, přestože byly ze strany rodičů týrané, je mají stále rády. Nedovolí si po nich žádat náhradu nemajetkové újmy. S tímto názorem nesouhlasím. Když zletilá osoba zmrzačí jinou v průběhu hospodské rvačky, bude mu platit náhradu nemajetkové újmy do konce života. Proč by neměl platit rodič dítěti? Vždyť dítě si nese následky týrání po celý svůj život. Mám za to, že by tato náhrada měla být uplatňována. Děti by měly být o dané možnosti informovány. A mimo jiné by orgán sociálně-právní ochrany dětí, který má chránit zájmy dítěte, tuto náhradu měl uplatňovat.

V páté kapitole byla vymezena činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Konkrétně jakými opatřeními může chránit týrané dítě a působit na násilného rodiče. Je to preventivní a poradenská činnost, výchovná opatření (napomenutí, dohled nad dítětem, uložení zákazu, povinnosti využít odbornou pomoc, mediaci), možnost odejmutí dítěte z péče rodičů, pořádání případových konferencí a podávání návrhů na zahájení soudního řízení ve věcech týkající se poměrů dítěte. Zjistila jsem, že orgány sociálně-právní ochrany dětí postupují dle právních předpisů a především metodik. Nicméně v mnoha případech porušují hierarchii jednotlivých opatření, jak ji stanoví zákon. Protože pokud nechce sociální pracovník postupovat podle právní úpravy, vždy si dokáže odůvodnit, proč tak rozhodl. Například výchovná opatření dle § 13 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, bývají využívána minimálně. Přestože je zákon staví do pozice prvotních opatření. Sociální pracovnice tato opatření hodnotí jako „zbytečné papírování“ a odkazuje na to, že když rodiči pohrozíte pokutou, málokdy ji uhradí. Nicméně souhlasím s tím, že tato opatření nemusí být využívána.

Především v případech domácího násilí. V těchto případech by mohla dokonce uškodit. Po vyhodnocení všech kladů a záporů zastávám názor, že dítě by v případech podezření na domácí násilí, mělo být neprodleně odebráno z péče rodičů. Šetření v rodině, zjišťování zdali se domácí násilí opravdu děje nebo ne je dle mého moc zdlouhavé. Dítě se pak do bezpečnějšího prostředí dostává pozdě. Netvrdím, že by tak mělo být postupováno v každém nahlášeném případě domácího násilí. Nicméně jsou-li při prvním šetření zřejmé známky domácího násilí, navrhuji dítě okamžitě odebrat z péče rodičů. Soud i orgán sociálně-právní ochrany dětí mají povinnost průběžně zkoumat, zdali stále trvají podmínky pro vybrané opatření. Pokud bude rodič napraven, může být dítě vráceno do jeho péče. Myslím, že takto bude dítěti zajištěno bezpečí důkladněji, než v případech zdlouhavého šetření, kdy rozhodnutí může přijít pozdě.

Otázka, který institut z náhradní péče je pro dítě nejvhodnější, byla vymezena v šesté kapitole této diplomové práce. Mezi tyto instituty řadíme pěstounskou péči, svěření dítěte do péče jiné osoby, poručenství, ústavní výchovu a osvojení. V případech domácího násilí jednoznačně preferuji ústavní výchovu. Především s ohledem na odbornou, lékařskou i psychologickou pomoc, která se týranému dítěti dostane okamžitě po jeho umístění do jednoho ze zařízení ústavní výchovy. Právě s ohledem na zdravotní stav dítěte považuji ústavní výchovu za nejvhodnější institut náhradní péče o týrané děti. Náhradní rodinnou péči považuji za vhodnou až v případě, kdy je týrané dítě socializováno, a s ohledem na jeho zdravotní stav, schopno zapojení se do běžného života v nové rodině.

V sedmé kapitole byl věnován prostor osobám, které mají možnost a které povinnost ohlásit podezření z týrání dítěte. Ohlásit domácí násilí může teoreticky každý, dokonce tak může učinit anonymně. Nicméně osoby jako lékař, učitel zájmového kroužku, zaměstnanci školy kam dochází dítě, jsou povinni jakékoliv podezření na domácí násilí nahlásit, a to bez výjimky. Jsou to osoby, které jsou v kontaktu s dítětem relativně často. Měly by zpozorovat změny v chování dítěte, zdali nemá neobvyklé modřiny, není apatické, uzavřené do sebe.

V poslední, osmé kapitole, jsem se věnovala statistikám domácího násilí v uplynulých letech.

K otázce, zdali nechávat dítě v péči násilných rodičů nebo jej umístit do náhradní péče se váže mnoho názorů. Velká část veřejnosti stojí za tím, aby bylo

dítě za všech možných okolností udrženo v biologické rodině. Pokud je však nezbytné dítě z péče rodičů odebrat, měl by být volen jeden z institutů náhradní rodinné péče, nejlépe příbuzenské. Mnoho lidí si však nepoloží otázku nebo je ani nenapadne, jaké vzory chování dítě přebere, když bude vyrůstat u násilných rodičů? Je možné, že z něj vyroste další násilník. To si mnoho lidí neuvědomuje. Přestože je můj názor na celou problematiku, kterou se zabývá tato diplomová práce odlišný od velké části veřejnosti, stojím si za ním. Respektuji právo dítěte na rodinný život a snahu udržet dítě v rodinném poutu. Vymezila jsem a zhodnotila instituty, které se vážou k problematice domácího násilí páchaného na dětech z hlediska soukromého práva. Došla jsem k závěru, že ne vždy jsou postupy orgánů sociálně-právní ochrany dětí správné. Považuji za vhodné, aby jejich postupy byly efektivnější a rychlejší, mnohdy úplně přehodnoceny.

Resumé

The topic of this thesis is "Domestic violence against children, its consequences, the role of a social worker, CAN syndrome". It deals with the issue of detecting domestic violence and aftercare for children who have been victims of domestic violence. This thesis compares the legal regulation and practice of the Social-Legal child protection authority. It defines the possibilities of protecting children who are victims of domestic violence.

The first chapter deals with domestic violence in general. It defines its concept, signs and forms. Among the forms of domestic violence belong physical, mental and sexual violence and child neglect. Furthermore, this chapter identifies children who are most often at risk of domestic violence. There is also defined Child Abuse and Neglect syndrome which is the result of domestic violence against children.

The second chapter deals with legislation in connection with domestic violence. There is defined legislation that partially regulates domestic violence. These are legal regulations of constitutional, private, public and international and European law.

In the third chapter are delimited the individual rights and duties of parents and children. This chapter focuses on the rights and duties that parents violate when they abuse their children. Furthermore there is discussed the problematic concept of upbringing tools, it means which upbringing tools are suitable and which are not. It defines situations where upbringing tools can become domestic violence.

In the fourth chapter there are listed of consequences that may affect parents who abuse their children. These are means related to child protection. These are a provisional measure that regulates the child's circumstances and provisional measures against domestic violence. Furthermore, the parent may be restricted or deprived of parental responsibility. There are also criminal-law consequences of committing domestic violence. Children who are abused may apply the compensation for non-material damage from parents. Parents can become an incompetent heir if their child dies.

The fifth chapter deals with the ways in which the Social-Legal child protection authority can act on violent parents and thus protect the child that the parent abuses. Social-Legal child protection authority has certain means to fulfil it. They are a preventive and consultancy activity, educational tools, which include admonition, supervision of a child, imposition of a ban and the obligation to use professional consultancy or mediation. In addition, the Social-Legal child protection authority has the competence of taking the child out of parents care, filing a proposal to the court or holding case conferences.

In the sixth chapter there are listed options where the abused child be placed when the Social-Legal child protection authority takes the child out of parents care. The child may be placed in foster care or in the care of another person. It can be placed in an institutional care facility, which are a children's health home, school facility, social service facility or facility for children in need of immediate help. There is also a child adoption institute.

The seventh chapter deals with the possibilities of detecting domestic violence against children. There are defined persons and institutions which can report suspected domestic violence and where they should report it. There are also defined persons and institutions which are obliged to notify the Social-Legal child protection authority of suspected domestic violence to a child.

The statistics of the domestic violence and abused children in the past years are described in the eighth chapter. There is presented the number of children who have been victims of domestic violence or who have been neglected. The number of filing a proposal to the court of taking the child out of parents care and of the limitation or deprivation of parental responsibility is also introduced here.

Seznam použité literatury

A. Literatura

1. Monografie

DAVID, Roman. *Práva dítěte: Úmluva o právech dítěte a její charakteristika: mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty: rodina a základy rodinného práva*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999. ISBN 80-7182-076-8.

DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-937-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-341-9.

FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015.

HOUBOVÁ, Drahomíra. *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-100-7.

HRNČIŘÍK, Vít. *Předběžná opatření v civilním řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-622-7.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 808. ISBN 978-80-7400-503-09.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9.

HULMÁK, Milan, BEDNÁŘ, Václav, BEZOUŠKA, Petr a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8.

CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, MUZIKÁŘ, Martin. *Dědické právo. Základy soukromého práva IX*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-684-5.

JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich; Zákon o některých přestupcích*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-666-1.

KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-44-X.

KRAUSOVÁ, Lucie, NOVOTNÁ, Věra. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-214-1.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-869-7.

MACELA, Miroslav, HOVORKA, Daniel, KŘÍSTEK, Adam, TRUBAČOVÁ, Klára, ZÁRASOVÁ, Zuzana. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-727-0.

MACHALOVÁ, Tatiana. *Domácí násilí: filosofická analýza pojmu*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6765-3.

MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

MELZER, Filip, TÉGL, Petr. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8.

NOVOTNÁ, Věra, BRABENEC, František, BURDOVÁ, Eva. *Zákon o sociálně právní ochraně dětí: komentář*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-86131-31-9.

RADVANOVÁ, Senta a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7.

ROGALEWICZOVÁ, Romana, CILEČKOVÁ, Kateřina, KAPITÁN, Zdeněk, DOLEŽAL, Martin. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 103. ISBN 978-80-7400-713-2.

SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení II*. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-606-7.

ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-179-3.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5327-0.

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-630-3.

VEČERKA, Kazimír, ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Preventivní praxe po novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-152-3.

VOŇKOVÁ, Jiřina, HUŇKOVÁ, Markéta a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1.

WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní soudní řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-683-9.

ŽDÁREK, Roman, TĚŠINOVÁ, Jolana, ŠKÁROVÁ, Marta, WALTR, Robert, PÚRY, František. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-280-9.

2. Články

Domácí násilí: Co je domácí násilí. *ROSA nezisková organizace* [online]. [cit. 2018-10-19]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>.

Expertní skupina Aliance proti domácímu násilí. Domácí násilí: Klíčové znaky domácího násilí. *Domácí násilí.cz: Bílý kruh bezpečí* [online]. [cit. 2018-10-12]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili>.

KLIMEŠ, Jeroným. *Jak (ne)trestat děti*. [online]. 2008 [cit. 2019-03-03] Dostupné z: <http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/tresty.pdf>.

KRTIČKOVÁ, Kateřina. Příbuzenská pěstounská péče: Vztahy v rámci příbuzenské pěstounské péče. *Šance Dětem* [online]. 23. 1. 2019 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/dite-mimo-vlastni-rodinu/pestounska-pece/pribuzenska-pestounska-pece.shtml>.

Matka v Plzni týrala dceru, pěstounka jí batole i přes soudní zákaz několikrát přenechala. *IROZHLAS* [online]. 11. července 2018 [cit. 2019-02-26]. Dostupné z:

https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/matka-plzen-tyrala-dite-pestounka-ji-matce-prenechala_1807111117_mat.

Syndrom CAN. *Šance dětem* [online]. 2. 5. 2012, aktualizováno: 20. 3. 2017 [cit. 2018-11-08]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospelého-k-diteti/syndrom-can.shtml>.

ZÁKON NA OCHRANU PŘED DOMÁCÍM NÁSILÍM: Co nového přinese?. *Bílý kruh bezpečí* [online]. [cit. 2018-12-04]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n144-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim/>.

Zákon na ochranu před domácím násilím v ČR ochránil více než 1.000 přímo ohrožených osob: Statistické údaje shromáždila a zpracovala Centrála Bílého kruhu bezpečí o.s. *Domacinasili.cz* [online]. [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/statistiky/zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim-v-cr-ochranil-vice-nez-1-000-primo-ohrozenych-osob/>.

ZÁKON NA OCHRANU PŘED DOMÁCÍM NÁSILÍM EXISTUJE DESÁTÝ ROK: Tisková zpráva. *Bílý kruh bezpečí* [online]. Praha, 2016 [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n497-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim-existuje-desaty-rok/>.

B. Prameny

Úmluva o právech dítěte

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Doporučení č. R (79)17 týkající se ochrany dětí před špatným zacházením

Doporučení č. R (85) o násilí v rodině

Doporučení č. R (90) o sociálních opatřeních ve vztahu k násilí v rodině

Doporučení vybraných expertů zdravotního výboru RE pro mediko-sociální aspekty CAN č. R (93) 2

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

C. Internetové zdroje

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Manuál k případovým konferencím* [online]. 1. vydání. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011 [cit. 2019-03-05]. ISBN 978-80-7421-038-9. str. 9. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/13087/manual.pdf>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2017: Sociálně-právní ochrana dětí* [online]. Praha, 2018 [cit. 2019-03-05]. Dostupné také z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/34376/Statisticka_rocenka_z_oblasti_prace_a_sociálních_věcí_2017.pdf.

RADVANOVÁ, Senta. *Dítě ohrožené a ublížené*. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law* [online], 1. ed. Brno: Masaryk University, 2010 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>.

Statistiky: Přehled o vykázání v ČR za leden 2019. In: *Domacinasili.cz: Bílý kruh bezpečí* [online]. 18. 2. 2019 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/statistiky>. Dostupné také z: <https://www.domacinasili.cz/files/index.php?id=103>.

WESTPHALOVÁ, Lenka. Sociálně-právní ochrana dětí postižených Domácím násilím. *Dny práva – 2010 – Days of Law, 1. ed* [online]. Brno: Masaryk University, 2010 [cit. 2019-03-05]. str. 2. Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Westphalova_Lenka_\(1796\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Westphalova_Lenka_(1796).pdf).

D. Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1376/2012 ze dne 22. 5. 2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2873/2005 ze dne 30. 8. 2006

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 6. 2007, sp. zn. 23499/06

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 2. 2002, sp. zn. 46544/99
– Kutzner v. Německo

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2371/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 27. 3. 1981, sp. zn. 11 Tz 9/81

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 8. 2012 sp. zn. 19 Co 372/2012

Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 28. 5. 2012, sp. zn. 32 Co 297/2012

Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. IV. ÚS 254/15

E. Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgez6obzl5shu&groupIndex=0&rowIndex=0#>.

F. Zprávy Nejvyššího soudu

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1983, sp. zn. Tlpjf 169/82 [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojygrpxexzrgfpxi4q&groupIndex=0&rowIndex=0#>.

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 1. 1982, sp. zn. Tpjf 158/80 [online]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojygpjpxexzrg5pxi4q>.

G. Ostatní zdroje

Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. [cit. 2019-02-05] Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf.

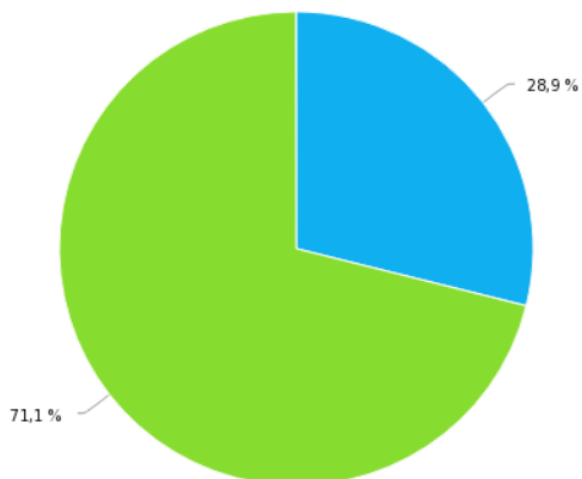
Přílohy

Příloha č. 1

Dotazník: *Týrání dětí a tělesné tresty jako výchovný prostředek*

Otázka č. 1

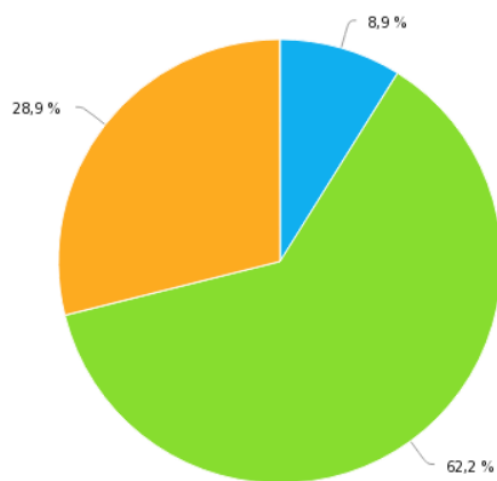
Setkal/a jste se někdy s domácím násilím, kdy obětí bylo dítě?

● Ano ● Ne

Otázka č. 2

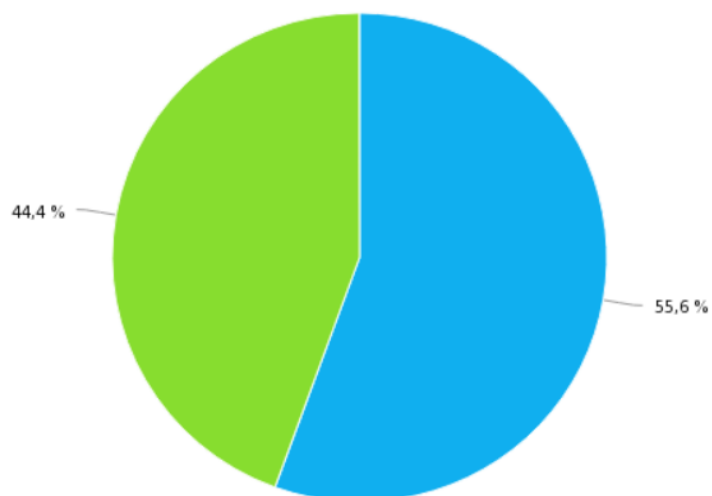
Považujete tělesné tresty jako vhodný výchovný prostředek?

● Ano ● Ano, ale jen s ohledem na situaci a dítě ● Ne

Otázka č. 3

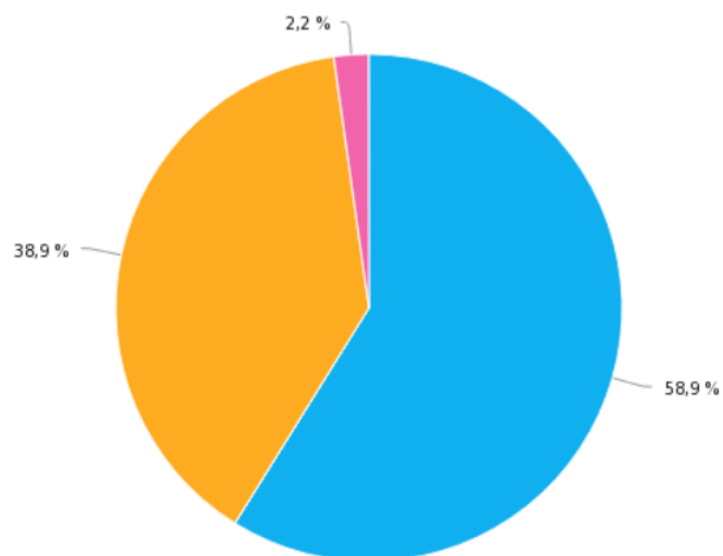
Myslíte si, že tzv. "výchovná facka" je vhodný výchovný prostředek?

● Ano ● Ne

Otázka č. 4

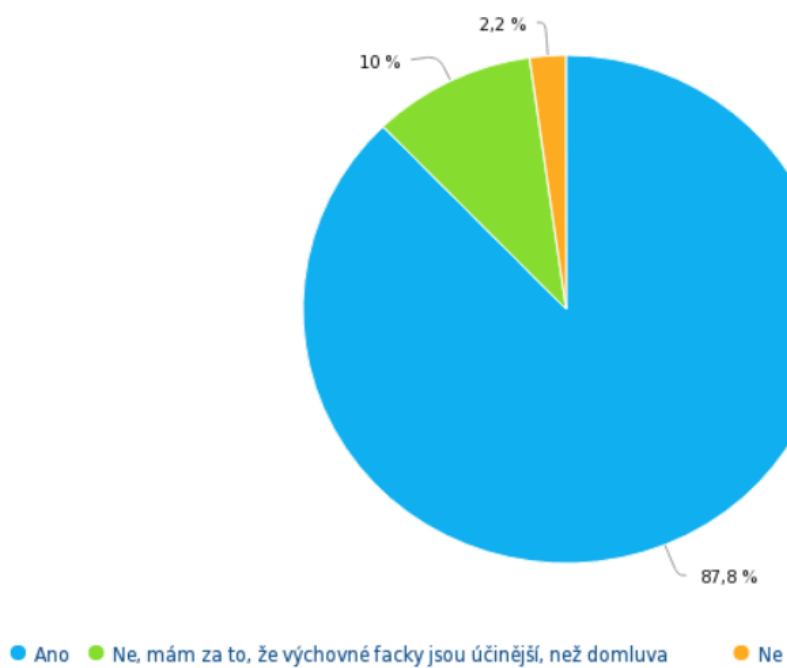
Které výchovné prostředky preferujete?

● Motivační (např. odměny za dobré známky, pochvala) ● Obojí ● Žádné
● Negativní (tělesné tresty, výchovné facky, naplácání po zadku)

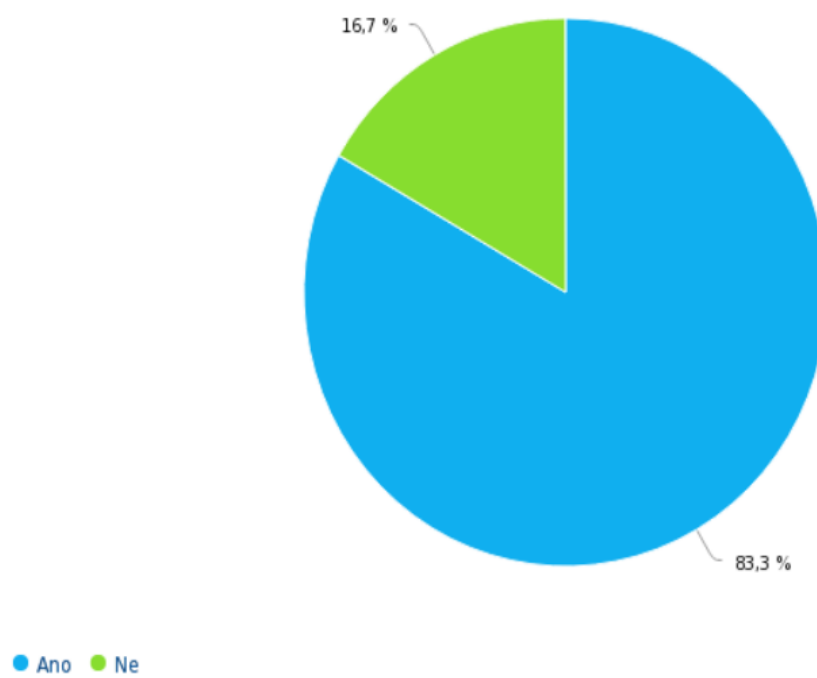
Otázka č. 5

Máte za to, že lze vychovávat dítě i jinak, než tělesnými tresty?

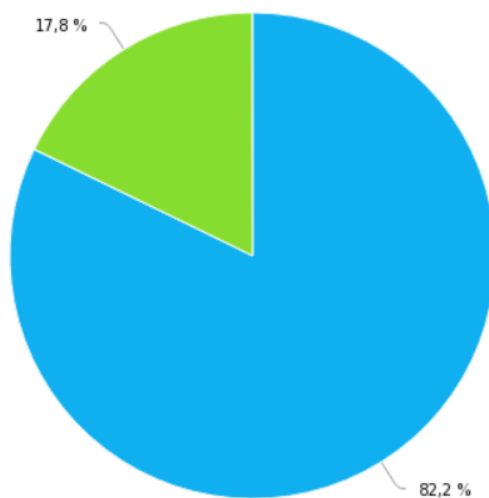
Otázka č. 6

Kdybyste se setkal/a s domácím násilím, věděl/a byste, kam se obrátit?

Otázka č. 7

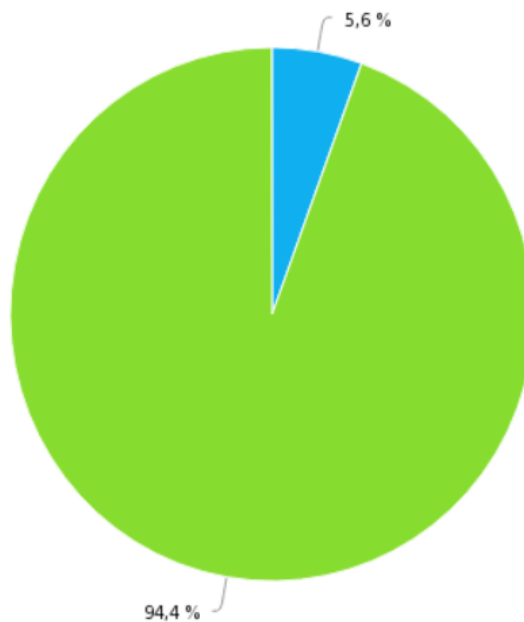
Myslíte si, že dítě, které rodič týral, má nárok na náhradu škody (nemajetková újma), po rodiči?

● Ano ● Ne

Otázka č. 8

Kdybyste se setkal/a s domácím násilím v okolí, ignoroval/a byste to?

● Ano ● Ne